

Regió Metropolitana de Barcelona

TERRITORI- ESTRATÈGIES- PLANEJAMENT

Papers

21

EL VALLÈS ORIENTAL: PLANEJAMENT URBANÍSTIC I PROBLEMÀTICA TERRITORIAL

FEDERACIÓ DE MUNICIPIS
DE CATALUNYA

Àrea metropolitana de Barcelona
Mancomunitat de municipis

Ajuntament de Barcelona

El present número de la col·lecció «*Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*» és fruit d'un seminari organitzat pel Consell Comarcal del Vallès Oriental i l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona el mes de juny de 1994. La publicació ha estat finançada pel Consell Comarcal del Vallès Oriental.

La col·lecció «*Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*» és publicada per l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona sota el patrocini i l'impuls de l'Ajuntament de Barcelona, la Federació de Municipis de Catalunya i la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Les opinions expressades en els treballs publicats a «*Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*» són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

CONSELL DE REDACCIÓ

Lluís Ballbé i Mallol
Joaquim Clusa i Oriach
Juli Esteban i Noguera
Amador Ferrer i Aixalà
Santiago Juan i Lluís
Oriol Nel·lo i Colom
Eduard Paricio i Rallo

Editor

Oriol Nel·lo i Colom

Secretària de Redacció

Xènia Tomàs i Figueras

Traducció dels abstracts

Hortènsia Ojeda i Mari

Correcció

Andreu Navarro i Rodríguez

© Ajuntament de Barcelona

Federació de Municipis de Catalunya

Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Edició:

Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona

Disseny:

Oficina de Disseny de l'AMB

Fotocomposició:

Estudi Gràfic Pedregosa

Impressió:

Gradisa

Barcelona, novembre 1994

D.L.: B - 43.243 - 1994

ISBN: 84-88068-38-7

S U M A R I

PRESENTACIÓ	7
UNA POLÍTICA TERRITORIAL I URBANÍSTICA PER AL VALLÈS ORIENTAL JORDI TERRADES	9
L'EVOLUCIÓ DEL VALLÈS ORIENTAL EN EL CONTEXT TERRITORIAL METROPOLITÀ JOSEP HOMS	13
EL PLANEJAMENT URBANÍSTIC VIGENT AL VALLÈS ORIENTAL JORDI CASSO	25
LA POLÍTICA DEL SÒL I HABITATGE AL VALLÈS ORIENTAL RAMON TORRA	43
LA MOBILITAT I LA XARXA VIÀRIA AL VALLÈS ORIENTAL JORDI PRAT	55
EL VALLÈS ORIENTAL: PROBLEMES INDUÏTS PER L'ARTIFICIALITZACIÓ DEL SÒL I LA PRESERVACIÓ DEL MEDI AMBIENT JORDI BERTRAN	65
EL VALLÈS ORIENTAL: DADES BÀSIQUES JOAN LÓPEZ JOSÉ LUIS FLORES	77

P R E S E N T A C I Ó

El mes de juny d'enguany se celebrà a Granollers el seminari *El Vallès Oriental: planejament urbanístic i problemàtica territorial*. L'encontre –organitzat conjuntament pel Consell Comarcal del Vallès Oriental i l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona– comptà amb la participació de més d'un centenar de persones, la majoria de les quals eren càrrecs electes i tècnics dels ajuntaments de la comarca, així com estudiosos i membres de moviments i associacions vallesanes.

Papers publica en aquest quadern els treballs que es presentaren en el seminari. En conjunt es publiquen set treballs, tot seguint l'esquema temàtic d'altres monografies territorials de la col·lecció. Així, el quadern s'obre amb un escrit introductori de Jordi Terrades, president del Consell Comarcal. Figuren, a continuació, dos treballs d'abast general: en el primer, el geògraf Josep Homs analitza la configuració del model territorial del Vallès Oriental a les darreres dècades; i en el segon, l'arquitecte Jordi Casso –en un article que complementa i completa el seu treball aparegut en el número 17 de la col·lecció– presenta la situació del planejament urbanístic vigent. Segueixen tres anàlisis sectorials: sobre la política de sòl i habitatge, sobre els transports i la xarxa viària i sobre el medi ambient. Aquestes aportacions són obra, respectivament, de Ramon Torra, arquitecte; Jordi Prat, enginyer, i Jordi Bertran, també arquitecte. Com d'habitud, el quadern es clou amb un repertori estadístic de dades bàsiques de la comarca, preparat en aquest cas pels geògrafs José Luis Flores i Joan López.

Amb la publicació de la present monografia, *Papers* continua la sèrie d'anàlisis territorials que s'inicià amb els números 17 i 19 de la col·lecció, dedicats, respectivament, al Vallès Occidental i Baix Llobregat. Hom té en preparació, per la seva propera publicació, la monografia corresponent al Maresme.

UNA POLÍTICA TERRITORIAL I URBANÍSTICA
PER AL VALLÈS ORIENTAL

JORDI TERRADES

President del Consell Comarcal del Vallès Oriental

SUMARI

1. La transformació de la comarca i el paper del Consell Comarcal

2. La necessitat de plantejaments i actuacions d'abast supramunicipal

3. La importància del coneixement, la reflexió i el diàleg

ABSTRACT

La comarca del Vallès Oriental té grans expectatives de creixement. Aquest creixement planteja problemes de caire urbanístic, mediambiental i d'infraestructures que no poden ser resolts dins l'estricta marc municipal. Cal, per tant, trobar un equilibri entre els interessos generals i els de cada municipi, i, a partir d'aquí, desenvolupar polítiques concertades entre totes les administracions. Per trobar aquest equilibri i orientar aquestes polítiques cal encetar un procés de reflexió i diàleg, procés que el Consell Comarcal està disposat a impulsar.

La comarca del Vallès Oriental tiene grandes expectativas de crecimiento. Este crecimiento plantea problemas de tipo urbanístico, medioambiental e infraestructural que no pueden ser resueltos en el marco municipal estricto. Es necesario encontrar, por lo tanto, un equilibrio entre los intereses generales y los de cada municipio; y, a partir de aquí, desarrollar políticas concertadas entre todas las administraciones. Para encontrar este equilibrio y orientar estas políticas es necesario emprender un proceso de reflexión y diálogo, proceso que el Consejo Comarcal está dispuesto a impulsar.

La comarca du Vallès Oriental a de grandes expectatives de développement. Ce développement pose des problèmes d'aménagement urbain, d'environnement et d'infrastructures qui ne peuvent être résolus dans le stricte cadre municipal. Il est donc nécessaire de trouver un équilibre entre les intérêts généraux et ceux de chaque municipalité; et, à partir de là, il faut développer des politiques concertées entre toutes les administrations. Pour trouver cet équilibre et orienter ces politiques il faut entreprendre un processus de réflexion et de dialogue, processus que le Consell Comarcal est disposé à promouvoir.

UNA POLÍTICA TERRITORIAL I URBANÍSTICA
PER AL VALLÈS ORIENTAL

**1. La transformació de la comarca
i el paper del Consell Comarcal**

En un moment en què les expectatives de creixement d'aquesta comarca són molt grans, l'atenció que cal dispensar en tot el procés de desenvolupament ha de ser prioritària. El Consell Comarcal ha de fer sentir les seves posicions, en la mesura del possible, des d'actituds de consens dels diferents grups que formen part de la Institució amb totes les institucions, sigui el Parlament de Catalunya, l'entorn metropolità de Barcelona o la mateixa Diputació. Sense oblidar, tampoc, totes les ponències tècniques sectorials, els diferents ens públics, els organismes autònoms o qualsevol altre nivell de representació en què el Consell hi pugui ser present. En cada cas, es defensarà un model global per a tot el territori, primant les solucions més avantatjoses independentment de la formació política governant a l'ajuntament o als ajuntaments afectats. Davant les actuacions de govern que incideixin o puguin incidir en l'esdevenir de la comarca, el Consell Comarcal té l'obligació de donar alternatives clares i precises, les quals haurien de passar pel sedàs del Consell d'Alcaldes, organisme consultor del Consell Comarcal. Des del govern que presideixo, hi ha la clara voluntat de donar-li un pes específic fonamental en aquelles decisions estratègiques que afectin el futur del Vallès Oriental, en tant que els alcaldes són els dipositaris de la voluntat popular dels ciutadans i de les ciutadanes. El Consell Comarcal, institució amb competències difuses i per definir i recursos encara més escassos, ha de ser capaç d'esdevenir un punt de referència de la vida política comarcal quotidiana, exercint la crítica més contundent però també elaborant alternatives que omplin de credibilitat la nostra trajectòria.

**2. La necessitat de plantejaments
i actuacions d'abast supramunicipal**

Ni els problemes del medi ambient, ni la construcció d'infraestructures ni el desenvolupament econòmic, entre altres qüestions, no es poden resoldre

dins de l'estricta marc municipal. Més encara quan la mobilitat de la població és general i la ciutat ha deixat de ser un nucli edificat per esdevenir un gran sistema discontinu i polinuclear. Allò que interessa a un municipi interessa, en molts casos, a la comarca o, si més no, al conjunt d'aglomeracions urbanes que conformen el nostre territori. Això, evidentment, sense oblidar en cap moment l'autonomia municipal i la voluntat de resoldre els problemes locals. Es tracta de buscar l'equilibri entre els interessos del municipi i l'espai circumdant en el qual està inserit, causa i efecte d'una mateixa problemàtica.

A la nostra comarca hi ha un gran nombre de municipis amb grandàries diferents. Mentre que una part important dels municipis disposen de tots els serveis, o la major part d'aquests, amb els problemes de finançament propis que pateix tota l'Administració local, n'hi ha d'altres, els més petits, que la seva capacitat de gestió és mínima. En aquest sentit, cal articular una política integral per a les zones de muntanya, més desprotegides, des de totes les instàncies possibles: Govern de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i el Consell Comarcal. Fonamentalment es tracta de millorar les condicions de vida superant els déficits en infraestructures urbanes, però també en oferta de serveis personals. Aquest és un deure de justícia redistributiva territorial que cal afrontar i solucionar en els propers anys.

D'altra banda, la protecció i preservació del medi ambient ja no pot ser considerada una política sectorial deslligada de les altres. En qualsevol de les actuacions que s'emprenguin, s'han de preveure sempre les mesures correctores. La millora de la qualitat de vida és la nostra meta. El model socioeconòmic que hem d'impulsar s'ha de basar en l'harmonia entre economia i ecologia i la sinergia entre qualitat de vida i respecte pel medi, no hipotecant a les generacions futures el conjunt de béns naturals disponibles. També significa que hem d'impulsar la integració de la gestió ambiental en la gestió pública, en la gestió de l'empresa privada i en els hàbits de conducta de la ciutadania.

3. La importància del coneixement, la reflexió i el diàleg

Per tot això, cal, en primer lloc, disposar d'un coneixement al més aprofundit possible de la realitat del nostre territori: conèixer quines són les dinàmiques de transformació que l'afecten i quines són les tendències d'evolució previsibles. I sobre aquest coneixement cal reflexionar i debatre, perquè només així, des de l'Administració podrem actuar i gestionar en la direcció correcta.

És per això que hem volgut organitzar conjuntament amb l'Institut d'Estudis Metropolitans, un

seminari amb el títol «El Vallès Oriental: planejament urbanístic i problemàtica territorial». Un seminari adreçat a reflexionar i dialogar sobre l'evolució de la nostra comarca i el seu encaix amb l'entorn immediat. La visió que els ponents, procedents de diverses administracions, donaren dels temes tractats de segur que ens serà molt útil per a tots en la nostra actuació pública.

Tenim molt clar que tot allò que es defensi per a la comarca serà bo per als municipis i, en conseqüència, també per al benestar de tots els ciutadans i de totes les ciutadanes d'aquest territori.

L'EVOLUCIÓ DEL VALLÈS ORIENTAL EN EL CONTEXT
TERRITORIAL METROPOLITÀ

JOSEP HOMS

Geògraf. Consell Comarcal del Vallès Oriental

SUMARI

1. Consideracions prèvies

3. Les perspectives

2. Etapes evolutives

Bibliografia

- 2.1. Del fet comarcal al fet metropolità
- 2.2. La generalització d'un nou tipus de poblament
- 2.3. La terciarització del territori

ABSTRACT

El treball analitza les transformacions territorials del Vallès Oriental en els darrers trenta anys, transformacions que han resultat en la integració –per bé que tardana– de la comarca en el conjunt metropolità. L'autor distingeix tres fases en aquest procés: 1960-1975, 1975-1986 i de 1986 fins a l'actualitat. La primera d'aquestes fases es caracteritzà per la industrialització intensiva i un increment espectacular i polaritzat de la població, amb la consegüent disrupció de les estructures territorials preexistents. En la segona fase, 1975-1986, es conegué un alentiment dels ritmes de creixement a causa de la crisi general, tot i que la comarca mantingué durant tot el període nivells d'activitat excepcionals i l'ocupació del territori, lluny d'aturar-se, s'incrementà amb el sorgiment d'un important parc de residències secundàries. Finalment, en els darrers anys, el procés d'integració s'ha completat amb l'assentament a la comarca de nous contingents de població i activitats procedents d'altres àrees de la Regió Metropolitana. Aquestes tendències, afavorides per la disponibilitat de sòl i la previsió de noves infraestructures viàries, obren expectatives de creixement molt grans a la comarca, creixement que cal endegar per tal d'evitar-ne els efectes negatius.

El trabajo analiza las transformaciones territoriales del Vallès Oriental en los últimos treinta años, transformaciones que han resultado en la integración –relativamente tardía– de la comarca en el conjunto metropolitano. El autor distingue tres fases en este proceso: 1960-1975, 1975-1986 y de 1986 a la actualidad. La primera de estas fases se caracterizó por la industrialización intensiva y un incremento espectacular y polarizado de la población, con la consiguiente disrupción de las estructuras territoriales preexistentes. En la segunda fase, 1975-1986, se conoció una reducción de los ritmos de crecimiento, debida a la crisis general, a pesar de la cual la comarca mantuvo durante todo el periodo niveles de actividad excepcionales y la ocupación del territorio, lejos de detenerse, se incrementó con el surgimiento de un importante parque de residencia secundaria. Finalmente, en los últimos años, el proceso de integración se ha completado con el asentamiento en la comarca de nuevos contingentes de población y actividades procedentes de otras áreas de la Región Metropolitana. Estas tendencias, favorecidas por la disponibilidad de suelo y la previsión de nuevas infraestructuras viarias, abren expectativas de crecimiento muy grandes, crecimiento que debe ser controlado para evitar posibles efectos negativos.

Le travail analyse les transformations territoriales du Vallès Oriental durant les derniers trente ans, transformations qui ont abouti à l'intégration –relativement tardive– de la comarca dans l'ensemble métropolitain. L'auteur distingue, dans ce processus, trois phases: 1960-1975, 1975-1986 et de 1986 à nos jours. La première de ces phases s'est caractérisée par l'industrialisation intensive et un développement spectaculaire et polarisé de la population, avec la conséquente disruption des structures territoriales préexistantes. Dans la seconde phase, 1975-1986, il y a eu une réduction des rythmes de développement, due à la crise générale, malgré tout la comarca a maintenu durant tout ce temps, des niveaux d'activité exceptionnels, et l'occupation du territoire, loin de s'arrêter, s'est développée avec l'apparition d'un important parc de résidences secondaires. Finalement, durant les dernières années le processus d'intégration s'est complété avec l'installation dans la comarca des nouveaux contingents de population et des activités procédents d'autres zones de la région métropolitaine. Ces tendances, favorisées par la disponibilité du sol et la prévision de nouvelles infrastructures routières, ouvrent de très grandes expectatives de développement, développement qui doit être contrôlé afin d'en éviter les possibles effets négatifs.

L'EVOLUCIÓ DEL VALLÈS ORIENTAL EN EL CONTEXT TERRITORIAL METROPOLITÀ

1. Consideracions prèvies

El concepte de comarca, el seu estudi, categorització i anàlisi han tingut una llarga tradició a Catalunya. Han estat molts els autors que al llarg de la història s'han esforçat a buscar criteris objectius que servissin per configurar un mapa comarcal coherent. Gairebé tots han considerat el sistema orogràfic i hidrogràfic com el fet explicatiu de l'existència de les comarques, una realitat preexistent que havia servit de motlle a les demarcacions administratives antigues. Ara bé, ha estat l'activitat humana la que ha acabat configurant, en última instància, aquests espais de relació. La comarca, a més de fet natural, també són els seus homes i les seves dones i, sobretot, el resultat de l'acció dialèctica entre l'activitat possible i les disponibilitats efectives del territori. D'aquí que aquest s'hagi d'entendre com a concepte dinàmic, no pas immutable. Amb tot, val la pena recordar, encara que sigui de passada, els trets físics i estructurals que li són més característics. Això ens ajudarà a entendre millor els condicionaments de la seva dinàmica territorial més recent.

El Vallès Oriental forma part, per tant, de la subregió natural del Vallès. Té una llargada aproximada d'uns 60 quilòmetres i una amplada irregular que oscil·la entre els 3 quilòmetres, al llindar de la Tordera amb la depressió de la Selva, i els 20 quilòmetres, al límit amb el riu Llobregat. Es localitza, sobretot, en un fragment de la Depressió Prelitoral, unitat pertanyent al Sistema Mediterrani Català, que, en la seva totalitat, s'estén, en direcció NE-SO, des de les terres gironines fins al Camp de Tarragona. Es tracta d'una fossa tectònica originada per un plegament alpi en enfonsar-se la part central del sistema pel joc de dues falles paral·leles. Les altres dues unitats que completen el sistema són la serralada Prelitoral, a la part septentrional, on es donen les majors altituds amb el massís del Montseny i de Sant Llorenç del Munt com a màxims exponents, i la serralada Litoral, a la zona sud-oriental, amb relleus molt més suaus. Tan sols destaquen les muntanyes del Montnegre i el Corredor, Collserola i el Garraf.

La configuració orogràfica ha estat modelada per l'acció combinada de les tres conques hidrogràfiques presents en el territori. La conca del Congost-Besòs, la més extensa, ocupa gairebé la totalitat de la part central, formada pel Congost i el Mogent en unir-se en el terme municipal de Montmeló juntament amb l'aportació d'altres afluents com el riu Tenes, la riera de Caldes i el riu Ripoll. El seu traçat talla transversalment tota la plana i per l'estret de Montcada busca el mar prop del pla de Barcelona. La vall del Congost és el pas natural més fàcil que hi ha de connexió entre la Depressió Prelitoral i la plana de Vic. Més cap al nord-est, al límit de la comarca, la Tordera conforma l'altra conca, un riu que neix al Montseny i desemboca a Blanes, i, a l'altra banda, la influència del Llobregat també es fa palesa per bé que no pas amb la mateixa força que caracteritza les dues anteriors. La major part dels rius i de les rieres flueixen de nord a sud, formant congosts, en travessar els respectius relleus, utilitzats des de sempre com els únics llocs de pas possibles per a les comunicacions, i formant terrasses molt fèrtils a la plana, lloc d'assentament tradicional d'una forma permanent i absoluta. El resultat d'aquesta erosió ha comportat la formació de petites valls transversals, suaument ondulades a llevant i molt més trencades a ponent, característica del paisatge i un dels principals elements estructuradors del territori que, en molts casos, ha servit per reafirmar l'existència de subcomarques amb tarannàs i dinàmiques pròpies.

Des d'aquesta perspectiva, doncs, l'existència de la comarca com un tot és un fet inqüestionable a bastament reconegut. Però ja hem dit abans que la comarca també són els seus homes i les seves dones i que, sobretot, més que un espai físic ha de ser tractat com un espai de relació. Per aquesta raó, la Ponència del 1932 proposà la seva divisió en dos sectors, atenent la diferenciació manifesta del seu poblament. Un sector oriental, amb densitats més baixes, conseqüència d'una estructura productiva basada en l'agricultura, i un sector occidental amb un poblament urbà de molta més consideració en disposar d'una indústria molt més

potent. Es tractava d'una divisió, si es vol arbitrària, atenent criteris socio-econòmics, explicats i argumentats per la relació desigual mantinguda amb Barcelona¹. Foren les àrees de mercat, en última instància, les que acabaren configurant l'abast de les seves respectives demarcacions, definides al voltant de les ciutats de Sabadell i Terrassa, d'una banda, i de Granollers, de l'altra. Tan sols una fràgil línia convencional, coincidint amb la divisòria d'aigües entre les rieres de Tenes i de Caldes, separa els dos Vallès, mentre que les dues serralades actuen, de fet, com a veritables límits naturals fronterers amb les comarques veïnes respectives. Aquesta divisió s'ha mantingut en el temps, aconseguint no tan sols el seu reconeixement sinó, fins i tot, la seva institucionalització com a entitat local de caràcter territorial².

Arribats en aquest punt n'hem de treure unes primeres conclusions. En primer lloc, tot i la consideració més o menys idònia de la divisió administrativa vigent, la raó de ser de la seva existència no es pot dissociar del caràcter natural de la seva configuració, que li dona cohesió interna i condiciona el seu desenvolupament. Tradicionalment ha estat un lloc de pas entre les terres del nord de Catalunya i les comarques litorals, gaudint d'unes comunicacions immillorables que l'han dotat d'una accessibilitat de primer ordre. No endebades, la Depressió Pre-litoral, aquest corredor natural que uneix França amb la resta d'Espanya, fou considerada per Pierre Vilar com el «carrer major dels Països Catalans», cosa que per extensió i per característiques similars, hom

podria fer coincidir, com a mínim, des del Montseny al massís del Garraf, del Vallès al Penedès. En segon lloc, la benevolència de les seves terres propicià, de bell antuvi, una inclinació per a l'activitat agrícola, més intensa que no pas a la resta de comarques immediatament més properes a Barcelona. Això provocà l'existència d'un poblament dispers i interdependent amb la capital comarcal, veritable centre vertebrador d'una extensa rodalia. I, en tercer lloc, la institucionalització de les comarques i el reconeixement de la Regió I com el marc més adequat per portar a terme una ordenació molt més àmplia que l'estrictament comarcal no ha fet més que confirmar el reconeixement de fet d'un espai metropolità amb diferents graus d'intensitat, com a conseqüència de realitats econòmiques i socials preexistents i històricament diferents.

2. Etapes evolutives

La comarca ha estat objecte d'un continuat procés d'ocupació sistemàtica del seu territori al llarg dels últims trenta anys. En primer lloc, cal destacar tot el procés d'industrialització intensiva i el consegüent increment espectacular de la població operat durant els anys seixanta. Una dècada després es produí la generalització d'un nou tipus de poblament caracteritzat per la proliferació de nombroses urbanitzacions de segona residència amb un consum molt gran de superfícies agrícoles i forestals. Tot aquest procés, però, s'estroncà un cop iniciada la crisi, s'aturaren grans projectes i la construcció d'habitatges disminuí considerablement. La població, tanmateix, continuà augmentant d'una forma constant per bé que a un ritme molt més moderat. A finals dels vuitanta i principis dels noranta s'inicià un nou procés d'ocupació com a conseqüència del relleu operat a tot Catalunya. Etapa caracteritzada per una certa terciarització del territori, per la represa de la construcció d'habitatges, per la revisió de bastants plans d'ordenació urbana i per l'adequació de la xarxa viària existent. La contigüitat a l'àrea metropolitana, la bona xarxa de comunicacions de què disposa i la presència d'un

¹ Aquesta circumstància no se li escapà a Pau Vila quan deia: «...en la determinació de les activitats humanes, hi ha jugat un paper decisiu l'emplaçament de la comarca respecte a Barcelona i Catalunya. El Vallès (es refereix a la comarca natural) fa de rerepaís immediat a la concentració industrial i urbana barcelonina, i aquesta posició ha estat gràvida de conseqüències per a tota l'encontrada; aquestes conseqüències, però, s'han manifestat en esplets diferents segons la rodalia...» Pau Vila (1930); *El Vallès, assaig geogràfic*. Extret de la «Biblioteca d'Estudis Comarcals», I, Barcelona.

² Per mitjà de la Llei 6/1987, de 4 d'abril, sobre l'organització comarcal de Catalunya.

paisatge agradable han estat les causes d'aquest desenvolupament.

2.1. Del fet comarcal al fet metropolità

La gran explosió demogràfica iniciada a partir dels anys cinquanta ja no es podia explicar mitjançant el model comarcal utilitzat fins aquell moment. D'aleshores ençà, i sense desmerèixer el seu protagonisme anterior, la influència de Barcelona respecte del seu espai circumdant anà en augment fins al punt de perdre gran part de la seva autonomia pròpia per integrar-se en un tot organitzat. La disposició del territori facilità, en gran mesura, un procés d'expansió concèntric, des del centre a la perifèria, del pla de Barcelona a les comarques adjacents, reafirmant l'existència d'una «supercomarca» al voltant de l'anomenat «vuit ferroviari català». El desenvolupament de les relacions funcionals que s'anaven establint entre l'aglomeració barcelonina i el seu rerepaís portaren al conjunt de tot aquest territori a formar part d'un mateix sistema urbà.

Tanmateix, la integració del Vallès Oriental dins d'aquesta nova realitat fou més tardana si es compara amb la resta de comarques de la Regió I. Mentre s'estava consolidant la realitat metropolitana i conformant la primera corona de ciutats mitjançant un procés de concentració de la indústria i la població, la comarca continuava mantenint, encara, una dinàmica pròpia amb un creixement relativament autònom. Fins a mitjan dels anys seixanta no es va fer sentir, d'una forma clara i evident, la influència del fet metropolità sobre el seu propi desenvolupament. Fins aleshores, l'augment de la població havia estat moderat, però sense deixar de créixer; l'activitat econòmica havia girat a l'entorn de les poques instal·lacions industrials, fonamentalment tèxtils, localitzades a la capital i als municipis del seu entorn més immediat, mentre que a la resta del territori continuava predominant un sector agrari molt potent.

La modernització de la xarxa de comunicacions, com abans amb el ferrocarril, generà importants economies d'escala als punts de connexió i abocà

al declivi les zones no ben situades i inaccessibles. Amb l'obertura de l'autovia de l'Ametlla l'any 1966, de l'autopista A-7, l'any 1970, i del tercer cinturó, l'any 1976, la difusió del creixement barceloní envers la comarca fou més fàcil. Les infraestructures del transport esdevingueren, d'aquesta manera, el suport de les relacions espacials i de la mobilitat, tant de persones com de mercaderies, imprescindibles per al funcionament del nou sistema urbà. La vall del Congost-Besòs, un dels eixos direccionals i més expansius, fou el camí natural de la recol·locació de moltes empreses que havien deixat la ciutat de Barcelona per instal·lar-se en llocs més avantatjosos.

D'altra banda, en tractar-se d'una comarca tradicionalment agrícola i amb un nivell d'urbanització encara poc desenvolupat, estava en disposició de poder oferir grans quantitats de sòl susceptible de ser ocupat. La combinació d'ambdós factors, bones comunicacions i espais per ocupar, generà importants expectatives. La comarca o, més ben dit, els municipis amb una millor situació estratègica foren una localització summament atractiva per a aquelles empreses amb necessitat de situar-se ben a prop del mercat consumidor. Però també perquè, amb l'oferta de sòl a bon preu i sense les limitacions i les rigideses que presentava a les àrees més altament congestionades, així ho aconsellava qualsevol política de localització industrial. En conseqüència es produí un accelerat procés d'industrialització, un desenvolupament urbanístic intensiu, un creixement espectacular de la població fruit de la recepció massiva d'immigrants procedents d'altres regions de l'Estat i un increment sense precedents del seu parc residencial. La indústria esdevenia, de nou, el motor de l'expansió urbana i l'habitatge la resposta.

Entre el 1960 i el 1975, la taxa de creixement anual fou la segona més alta de Catalunya després del Baix Llobregat, amb un 5,38% i un 7,60% respectivament, amb un augment absolut de més de 55.000 habitants. No obstant això, aquest creixement no es va donar d'una forma homogènia ni tampoc amb la mateixa intensitat. Els municipis amb un

major creixement foren els localitzats al llarg dels principals eixos de comunicació, tot al contrari de les poblacions més allunyades, situades als contraforts d'ambdues serralades, les quals no tan sols presentaven densitats molt més baixes, sinó que, en alguns casos, la pèrdua d'efectius havia estat constant dins d'un procés continuat d'emigració i sense possibilitats de recuperació³. Es produí, per tant, un procés de concentració i polarització de la població en un nombre molt reduït de ciutats, amb Granollers al capdavant, seguida de Mollet i Sant Celoni, tot presentant una jerarquia urbana molt clara i evident. Dels 42 municipis existents l'any 1970, 27 no sobrepassaven els 3.000 habitants, dels quals 11 ni arribaven tan sols als 500; 13 en tenien més de 3.000 però menys de 10.000, i només dos, la capital i Mollet, superaven els 20.000.

La transformació de l'economia durant aquesta etapa també fou important. La forta activitat urbanitzadora reduí considerablement el sòl destinat a usos agrícoles, produint-se un procés de reconversió transformant antigues explotacions cerealístiques en explotacions agropecuàries. La cria del bestiar boví, per la demanda creixent de productes carnis i lactis, però també pel poc consum d'espai que requeria, esdevingué una de les activitats principals. El procés d'expansió industrial, d'altra banda, fou molt més gran que no pas a la resta de Catalunya, tant en la creació neta de llocs de treball com en el nombre d'inversions. El tèxtil, predominant fins aleshores, fou substituït per altres sectors, encara que sense una hegemonia clara, com els de l'alimentació, la fusta, la química, els transformats metàl·lics i la construcció. L'any 1964 el tèxtil ocupava el 39% del total de treballadors industrials; l'any 1970 es reduí al 18%⁴. Per tant, l'estructura productiva es diversificà enormement, constituint un teixit empresarial intermedi amb economies externes d'aglomeració aprofitant els efec-

tes generats per la seva inserció en el mercat metropolità i la seva demanda corresponent. L'augment de la població i l'activitat industrial incentivà, també, el desenvolupament dels serveis, per bé que tan sols Granollers, i amb diferència, disposava d'una oferta supramunicipal conseqüència de la seva capitalitat i la llarga tradició comercial assumida i a bastament demostrada al llarg dels anys.

2.2. La generalització d'un nou tipus de poblament

A partir de la crisi de 1975, però, s'entrà en una etapa d'estancament malgrat que, tot i l'aturada general, el creixement es mantingué constant i molt per sobre d'altres comarques demogràficament més potents. Gràcies, en part, a la plurisectorialitat de l'estructura productiva en poder oposar una major resistència a la davallada. En plena etapa depressiva, del 1976 al 1981, s'assolí la taxa de creixement anual més alta de Catalunya, amb el 3,00%. Mentre a les àrees de més intensa concentració manufacturera es produïa un procés de desindustrialització amb la consegüent destrucció de llocs de treball, al Vallès Oriental es mantien encara intactes les tendències alcistes del període anterior⁵. La inversió continuà augmentant i, per tant, també l'ocupació industrial que, en deu anys, entre 1970 i 1981, va créixer un 28,8%, cosa que suposà un guany net absolut d'una mica més de 8.000 treballadors. Això va fer del Vallès Oriental una rellevant excepció en el panorama general, no tan sols en relació amb l'economia barcelonina, sinó també en relació amb les economies catalana i espanyola⁶.

L'ocupació del territori, lluny d'aturar-se, continuà pressionant. Primer a les àrees més ben situades, però després també a altres zones d'interès més secundari. Durant la segona meitat dels

³ El 1960, els municipis situats per sota la cota dels 300 metres d'altitud, 27 dels 42, concentraven el 86% de la població comarcal, i deu anys després aquest mateix percentatge ja va ser del 93,1%.

⁴ Abel, J.; Jordana, J. (1987); *L'activitat econòmica al Vallès Oriental*, Ed. Oikos-Tau.

⁵ Entre 1970 i 1977 la inversió al conjunt de la província de Barcelona va créixer en un 0,42%.

⁶ Costa, M.T. (1988); «Descentramiento productivo y difusión industrial. El modelo de especialización flexible», a *Papeles de economía española. Economía regional: ideas y políticas*, núm 35 (pp. 251-276).

anys setanta i principi dels vuitanta, s'inicià un nou procés d'ocupació caracteritzat, com a tret més significatiu, per la construcció massiva d'urbanitzacions de segona residència, una de les operacions urbanístiques de major transcendència i de major impacte sobre el territori, portada a terme, gairebé sempre, sense massa ordre ni control. La localització d'aquests nous assentaments es concentrà especialment a la part més occidental, en l'eix format pel riu Tenes i la riera de Caldes, entre els municipis de Lliçà i Bigues, i encara que no tant en els vessants de les serralades Litoral i Pre-litoral, sobretot a les zones més properes al massís del Montseny. En deu anys, entre 1970 i 1981, el parc de residències secundàries augmentà en un 114,8%, una mica menys que al Maresme (125,5%), bastant similar al del Barcelonès (104,5%) i molt per sobre del Baix Llobregat (80,2%) i del Vallès Occidental (28,02%). Històricament, en canvi, només als balnearis de Caldes de Montbui i la Garriga hi havia hagut una certa tradició en aquest sentit. Cardedeu s'hi afegí a finals del segle XIX i a mitjan dels anys seixanta del segle XX, ja destacaven els municipis de Sant Feliu de Codines (488 habitatges secundaris), Sant Fost de Campsentelles (306), Castellterçol (242) i Aiguafreda (186), sempre amb el paisatge com un dels elements principals de localització.

La separació entre l'espai urbà i l'espai rural començà, d'aquesta manera, a esvaïr-se progressivament. Les àrees submergides en una crisi agrícola endèmica aportaren nous espais al mercat immobiliari per tal de ser ocupats d'una forma extensiva per les noves urbanitzacions. La competència entre els diversos usos del sòl acabà arraconant l'agricultura cap a la marginalitat, tot i mantenir encara una presència relativament important, establint-se una certa especialització funcional del territori. Els municipis més petits, de caire agrícola i rural, esdevenien els principals receptors d'un poblament estacional i de cap de setmana, mentre que els municipis més grans anaven reomplint els pocs espais buits que els quedaven, sigui per la instal·lació de noves activitats industrials o de ser-

veis, sigui per la construcció d'habitatges familiars de residència habitual, encara que no pas amb el mateix ritme ni la mateixa força que en els anys precedents. Tot això suposà, per als primers, una sobrecàrrega de població que, en molts casos, volia dir multiplicar per dos o per tres els seus efectius en intervals de temps relativament curts amb el consegüent agreujament del funcionament dels serveis i les infraestructures existents, no pas sempre dimensionades per satisfer la demanda d'una població flotant tan elevada.

D'altra banda, i en conjunt, es generà un increment espectacular de la mobilitat obligada, com a conseqüència de la separació entre la residència i el lloc de treball. Això incrementà el grau de dependència funcional de la major part dels nuclis urbans de la comarca amb la ciutat central i la primera corona de ciutats, establint-se diverses àrees d'influència en funció de la seva intensitat. Es conformava, d'aquesta manera, una nova realitat, la Regió Metropolitana, un cop superat el primer llinar i per extensió del seu abast, un espai organitzat i articulat per les principals ciutats, des de Mataró a Vilanova i la Geltrú, caracteritzat per mantenir una relació força significativa amb el primer àmbit però amb un cert grau d'autonomia pròpia.

2.3. La terciarització del territori

Superada la crisi, es produïren importants canvis en l'espai metropolità, iniciant-se un procés de desconcentració com a conseqüència lògica del procés de saturació al qual s'havia arribat. En aquests moments es produeix, d'una banda, un procés de suburbanització mitjançant el qual el creixement demogràfic dins la Regió Metropolitana es desplaça cap a les zones més exteriors, transformant els nuclis existents en veure's envoltats per habitatges unifamiliars o bé per blocs de pisos de poca alçada, mentre que a la ciutat central disminueix la seva població. I, de l'altra, un procés de desurbanització consistent en la disminució de la població a les àrees metropolitanes, relacionat amb un cert procés de descentralització industrial i comercial.

Això revaloritza les ciutats tradicionals mitjançant una emigració de la població de les àrees metropolitanes vers àrees o ciutats petites, això sí, ben comunicades amb la ciutat central⁷.

No és gens estrany, doncs, que els majors creixements es concentrassin a la segona corona i a les seves àrees urbanes més dinàmiques, quan per primera vegada, entre 1981 i 1986, el conjunt de la Regió I perdia població pel fet que més de 70.000 habitants decidissin deixar el Barcelonès. La resta de comarques, però, continuava presentant saldos positius, encara que molt per sota dels assolits en el quinquenni anterior en acusar els efectes més aguts de la crisi. Amb tot, la taxa anual de creixement més alta va continuar sent per al Vallès Oriental, superada tan sols en aquest cas, i també per primera vegada, per dues comarques d'àmbit no metropolità, com és el cas del Baix Penedès i la Selva. Aquesta situació es va mantenir entre 1986 i 1991, amb l'única diferència que el balanç global per al conjunt de la Regió I tornava a ser altra vegada positiu.

El fet que el Vallès Oriental experimentés un increment superior del que es podria considerar propi del seu creixement natural –entre 1975-1979, el creixement natural absolut va ser de 14.169 habitants; en canvi, entre 1986-1991 es va reduir en 4.758 habitants quan la població augmentà en un 42%– fou degut a un creixement migratori totalment diferent del que s'havia produït als anys seixanta. Ja no es tractava, però, dels fluxos d'entrada provinents d'altres regions de l'Estat, per bé que avui la immigració té un altre origen i una altra problemàtica, sinó de la redistribució espacial d'una població assentada al si d'una mateixa àrea la que ha provocat aquest creixement tan espectacular. L'existència d'un transvasament dels nuclis més altament densificats cap a les zones circumdants amb una disposició d'assentament més assequible i més atractiu des del punt de vista

medi-ambiental ha estat la característica predominant en aquests últims anys⁸.

A finals dels vuitanta i principis dels noranta s'entrà, doncs, en una nova etapa d'ocupació sistemàtica del territori comarcal tot coincidint amb el canvi de conjuntura econòmica iniciada a tot Catalunya. Etapa caracteritzada especialment per la instal·lació de noves activitats, sobretot serveis i grans complexos lúdico-esportius, amb una clara intencionalitat metropolitana a més, també, per la represa de l'activitat industrial i immobiliària. Pel que fa al primer aspecte, cal destacar, com a actuacions paradigmàtiques, la construcció del Centre Penitenciari de Preventius de Quatre Camins (1989) a la Roca, el mateix que es va fer a Sant Esteve de Sesrovires (1991) al Baix Llobregat; els successius projectes d'estacionaments ferroviaris de mercaderies, per bé que no reeixits, de la Llagosta, promoguts pel MOPTMA i la Generalitat amb l'horitzó posat en l'arribada del Tren de Gran Velocitat; el Circuit de Catalunya (1991) de Montmeló en uns terrenys del Consorci de la Zona Franca on els anys setanta ja s'hi volgué instal·lar una terminal TIR i una macrozona industrial que la crisi d'una banda i la pressió popular d'una altra feren desistir el projecte; la sobtada proliferació d'instal·lacions per a la pràctica del golf, amb operacions immobiliàries de gran qualitat incloses i en alguns casos encobertes, als municipis de Sant Feliu de Codines, Caldes de Montbui i la Roca juntament amb la de Vallromanes, construïda l'any 1969; diverses propostes d'interès turístic, oci i lleure als diferents parcs naturals, a Riells del Fai, etc., i la reforma i ampliació substancial de l'oferta hotelera, a Vilanova, Mollet, Granollers i Montmeló. Paral·lelament a tot aquest procés de terciarització, es continuà mantenint també, i a un nivell molt elevat, l'ocupació del sòl per a usos industrials⁹,

⁷ Mendizábal, E. (1991); «Les noves tendències del poblament», *Primer Congrés Català de Geografia, II Ponències*, Barcelona, Societat Catalana de Geografia (pp. 159-171).

⁸ Cal recordar que entre 1981 i 1986, 246.170 persones canviaren de municipi de residència a l'interior de la Regió Metropolitana; que es preveu que unes 640.000 persones, de les quals el 65% resideix actualment a Barcelona, ho faran abans de 1995.

⁹ Les xifres ho demostren: 12 Ha l'any 1950, 615 l'any 1980 i 2.248,66 Ha l'any 1992, equivalent al 55% del total de sòl industrial.

concentrat majorment a la zona sud de la comarca, al voltant de la connexió de les autopistes A-7 i A-17, sense oblidar tampoc els eixos tradicionals del Besòs-Congost, paral·lels al traçat de la N-152; de l'autopista A-7, des de la Roca a Sant Celoni, i de la riera de Caldes, entre Mollet i Palau de Plegamans. L'activitat immobiliària, d'altra banda, no deixà de créixer, amb un dels percentatges més alts de la Regió I, el 16,9%, tan sols superat pel Maresme amb el 21%, per bé que han estat els municipis amb vocació residencial els que han registrat els majors increments, amb un índex de construcció superior al 36%¹⁰.

3. Les perspectives

Els efectes produïts per aquesta situació, per tant, semblen clars. En primer lloc, continuen sent les grans ciutats, amb un potencial demogràfic molt més gran, les que absorbeixen bona part del creixement total absolut a uns nivells excepcionals, d'acord amb la dinàmica general observada arreu. Granollers i la seva àrea d'influència, i molt especialment la seva aglomeració urbana formada conjuntament amb els municipis veïns de Canovelles i les Franqueses, ha esdevingut un dels pols d'atracció amb més força i amb una projecció més gran. El mateix es pot dir, també, de Mollet. En segon lloc, els percentatges de creixement i les taxes més altes no es donen, en canvi, en aquest grup de ciutats sinó als municipis que els són més propers, amb dimensions que oscil·len entre 3.000 i 9.000 habitants coincidint, majoritàriament, amb zones d'una clara funcionalitat residencial que han anat transformant l'ocupació estacional i de cap de setmana en permanent i habitual. Aquest és el cas dels municipis de Lliçà de Vall, amb un creixement absolut del 105,2%, de Lliçà d'Amunt i Bigues i Riells amb un

104,0% i un 91,3% respectivament, tan sols superats, els dos primers, per cinc municipis de Catalunya en cap cas de la seva mateixa importància. Aquests municipis es converteixen en les principals àrees receptores dels fluxos migratoris interns, procedents de les poblacions més denses de la primera corona metropolitana i més ho seran en el futur. En tercer lloc, municipis que durant la dècada dels seixanta havien tingut creixements espectaculars avui es troben en una situació relativament estacionària. En algun cas, fins i tot, la pèrdua de població ha estat important, sent l'exemple més evident el de la Llagosta amb un decreixement absolut de més de mil habitants, quan entre 1960 i 1970 havia multiplicat per sis els seus efectius inicials passant de 1.368 a 7.347 habitants. En general, es tracta de municipis amb una alta densificació, amb poques disponibilitats de sòl residencial i amb un paisatge, encara que no sempre, força degradat i de poca qualitat medi-ambiental fruit d'una urbanització caòtica generada als anys seixanta molt difícil de redreçar. I, en quart lloc, els municipis menys poblats que tradicionalment han anat perdent població continuen en la mateixa situació. Són municipis d'hàbitat majorment rural, els més allunyats del centre i sense una infraestructura bàsica adient.

Avui ja no es pot entendre el desenvolupament de la comarca sense tenir en compte el fet metropolità. Però tampoc no es pot entendre l'evolució de l'àrea metropolitana en el seu conjunt sense tenir en compte el paper que han tingut aquestes comarques i especialment la comarca del Vallès Oriental. La bona xarxa de comunicacions de què disposa, la disponibilitat de sòl lliure tant residencial com industrial que pot oferir, juntament amb l'atractiu d'un paisatge encara no del tot degradat, han estat les causes directes de la seva integració mútua. Situació, però, que no s'hauria donat sense la presència d'una ciutat com Granollers, veritable subcentre metropolità, en mantenir una relació directa amb la capital però també amb el conjunt de municipis del seu voltant mitjançant un procés d'expansió concèntric, gairebé idèntic del que s'ha produït al voltant de Barcelona.

¹⁰ Relació percentual entre el nombre de nous habitatges i el parc existent en el cens anterior. Els municipis amb un índex de construcció més alt foren els de l'Ametlla, Bigues i Riells, Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall i Sant Fost de Campsentelles. L'índex de construcció de Granollers fou del 15,8%, el de Mollet, del 9,43% i el de la comarca, del 17%.

Ja hem dit, però, que la influència metropolitana perd intensitat com més distant es troba del centre. Aquest és el cas dels sectors situats a l'extrem nord-occidental i nord-oriental de la comarca, a les zones del Moianès i del Baix Montseny, amb decreixements importants la primera i amb unes perspectives de futur més optimistes la segona. En canvi, la major part de municipis de la zona sud es confonen cada vegada més amb el continu edificat de la primera corona. Això demostra una certa heterogeneïtat en els diferents processos d'ocupació territorial de la comarca. Mentre unes àrees s'han abocat al creixement constant, d'altres resten estancades i en situació d'espera.

Les infraestructures viàries han tingut, sens dubte, un paper molt important. Amb tot, la sensació de congestió és patent en totes i cadascuna de les vies, principals o secundàries, molt més quan més a prop són de les zones més poblades. El desenvolupament sofert en els últims anys, instal·lació de noves indústries, increments demogràfics i augment de la mobilitat, ha provocat un fort augment en la demanda de la xarxa que amb prou feines s'ha resolt. D'altra banda, els desajusts provocats per la manca d'eixos transversals ha condicionat negativament les relacions interiors entre les principals ciutats de la segona corona metropolitana. El quart cinturó hauria de garantir la intercomunicació entre les ciutats mitjanes, trencar l'esquema radial i descongestionar el trànsit de pas no tan sols de l'àrea metropolitana pròpiament dita, sinó també del conjunt de ciutats de la regió.

La disponibilitat de sòl lliure, tant residencial com industrial, és un factor que juga a favor, o en contra segons es miri, per al seu futur desenvolupament. Actualment, tan sols el 12,41% del total de la superfície comarcal es pot considerar zona urbana, percentatge bastant similar al que es dona al Maresme (16,3%), però molt per sota del Barcelonès (62,3%), el Baix Llobregat (31,7%) i el Vallès Occidental (24,7%), quan la que es considera útil, amb pendents inferiors al 20%, sobrepassa més de la meitat del territori. Això suposa, de moment, una de les densitats netes més baixes de

la Regió I (29,39 habitants per hectàrea de sòl urbà), amb una diferenciació clara entre la zona sud (40 habitants/Ha) i la resta de la comarca (amb una mitjana de 24 habitants/Ha). Les perspectives de futur superen amb escreix totes les previsions. La major part dels projectes immobiliaris presentats en els últims quatre anys, tant de promoció privada però sobretot de promoció pública, apunten a una major saturació d'àrees ja de per si força denses, com és el cas de Mollet (zona sud de Gallecs), Granollers (zona de Tres Torres), Montmeló i la Llagosta. Hom calcula que el sostre potencial previst, d'acord amb les dades de sòl urbanitzable pendent de planejament, és d'unes 1.534 amb una capacitat màxima per a 22.583 habitatges. Els potencials de població poden superar els 76.000 habitants¹¹. Pel que fa al sòl per a usos industrials, resten pendents de planejament, encara, un total de 611 Ha, quasi el 40% del sòl ocupat actualment, la major part de les quals es localitzen als municipis de Lliçà d'Amunt, la Roca, Parets i Montornès, amb un 80% del total de l'oferta, i també als municipis de Montmeló, Granollers i Lliçà de Vall. Municipis que presenten les millors condicions pel que fa a situació en disposar de superfícies importants de sòl industrial, amb una proporció superior a la tercera part del total de cada municipi encara disponible¹². Amb tot, hom preveu una certa tendència a l'estabilització pel que fa a l'activitat industrial, ja que la demanda de llocs de treball deixarà de créixer al ritme que ho havia fet anteriorment perquè les inversions, tot i ser importants, han estat destinades més a la renovació de la indústria ja existent que no pas a la nova creació i ampliació de plantilles.

Finalment, de les comarques de la Regió I, el Vallès Oriental és la que té una superfície forestal més extensa, concretament unes 39.430 Ha, gràcies a la presència de les dues serralades, la Pre-litoral i la Litoral. La pressió que reben aquestes àrees per

¹¹ Tenint en compte una ocupació mitjana de 3,41 persones per habitatge.

¹² D.A. (1992); *Quaderns de competitivitat. El sòl industrial*, Departament d'Indústria i Energia.

part de l'activitat urbanitzadora, però, pot posar en perill part de la seva integritat. Per tant, no n'hi ha prou amb la delimitació d'alguns espais d'interès natural que s'ha fet des de la Generalitat. Caldria anar més enllà. La protecció dels espais buits, a més de preservar el seu equilibri ecològic intern hauria de servir per contenir l'extensió dels continus urbans, mitjançant la creació de corredors de naturalitat en forma de xarxa i que no fos el seu creixement la causa de la seva destrucció irreversible. El medi natural ha estat i continua sent un dels valors socials de més rellevància que ha gaudit aquesta comarca. Qualsevol actuació, present o futura, haurà de tenir molt en compte el seu tractament, no fos cas que algun dia ens n'haguéssim de penedir.

Bibliografia

Abel, J.; Jordana, J. (1987); *L'activitat econòmica al Vallès Oriental*, Vilassar de Mar, Ed. Oikos-Tau.

Cabré, A. (1991); «Algunes reflexions sobre el futur de la població de Barcelona», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 5, Barcelona, Institut d'Estudis Metropolitans.

Camps, A.; Homs, J. (1989); *La població de Granollers. Estudi a partir de l'actualització del Padró Municipal d'Habitants realitzada l'any 1988*. Granollers (inèdit, fotocopiat).

Consejo Económico Sindical Provincial de Barcelona (1979); «Urbanismo, vivienda y asuntos locales», *l Consejo Económico Sindical del V.O. Estructura económica y posibilidades de desarrollo de la comarca*, Barcelona.

Costa, M.T. (1988); «Descentramiento productivo y difusión industrial. El modelo de especialización flexible», a *Papeles de economía española*, 35.

D.A. (1994); *La transformació del Vallès Oriental*, Barcelona, Caixa de Catalunya.

D.A. (1992); *Quaderns de Competitivitat. El sòl industrial*, Barcelona, Departament d'Indústria i Energia de la Generalitat de Catalunya.

Diputació de Barcelona (1992); *Infraestructures dels serveis municipals a la província de Barcelona*, Barcelona.

Esteban, J. (1991); «El fet metropolità», a *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 6, Barcelona, Institut d'Estudis Metropolitans.

García, R. L.; Ibarguren, B. (1992); «Ocupació del sòl i medi natural a la Regió Metropolitana de Barcelona», *Papers. Els espais no urbanitzats: medi natural, paisatge i lleure*, 11, Barcelona, Institut d'Estudis Metropolitans.

Homs, J. (1988a); «Apunts sobre la immigració a Granollers abans de la guerra civil», XXXIII *Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, Granollers 17-18 d'octubre de 1987*, Granollers, Museu de Granollers i Centre d'Estudis de l'Associació Cultural.

Homs, J. (1990c); «L'Habitatge al Vallès Oriental», a *HACS. Revista de Contrapunt*, 5, la Garriga, Contrapunt (Centre d'Estudis i Debats).

Homs, J. (1991b); «Granollers, una vila que s'ha fet ciutat. Entre la tradició i la modernitat», *L'Abella d'Or. Granollers 1991*, Barcelona, Abella d'Or S.L.

Homs, J. (1991b); «Granollers, un subcentre metropolità», a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 31, Barcelona, Societat Catalana de Geografia-Institut d'Estudis Catalans.

Mendizábal, E. (1991); «Les noves tendències del poblament», *Primer Congrés Català de Geografia*, (volum II, Ponències), Barcelona, Societat Catalana de Geografia.

Pujadas, I. (1991); «Població i demografia a Catalunya», a *Primer Congrés Català de Geografia*, (volum II, Ponències), Barcelona, Societat Catalana de Geografia.

Vila, P. (1930); *El Vallès, assaig geogràfic*. Biblioteca d'estudis comarcals, volum I, Barcelona.

EL PLANEJAMENT URBANÍSTIC VIGENT
AL VALLÈS ORIENTAL

JORDI CASSO

*Arquitecte. Coordinador territorial del Vallès i el Maresme. Direcció General
d'Urbanisme de la Generalitat de Catalunya*

SUMARI

1. Introducció

2. Evolució demogràfica del Vallès Oriental

- 2.1. Anàlisi del planejament urbanístic
- 2.2. El creixement de la població

3. Estructura territorial del Vallès Oriental

4. Planejament general vigent: procés d'aprovació

5. Característiques del planejament general

- 5.1. L'existència de diferències internes importants
- 5.2. La concentració de sòl industrial
- 5.3. El sòl urbanitzable residencial
- 5.4. L'ACTUR

6. Dades globals del planejament general vigent

- 6.1. Superfícies globals segons el règim jurídic del sòl
- 6.2. Proporció de sòl urbanitzable
- 6.3. Importància del sòl urbanitzable

7. Desenvolupament i evolució del planejament general

- 7.1. Eficàcia d'un pla general
- 7.2. Modificacions
- 7.3. Plans aprovats
- 7.4. Plans especials
- 7.5. Revisions

8. Superfícies de sectors de sòl urbanitzable programat aprovats

ABSTRACT

L'article ofereix una panoràmica de la situació del planejament urbanístic al Vallès Oriental. Així, després de revisar breument l'evolució demogràfica de la comarca i la seva estructura territorial, hom passa a descriure les principals característiques del planejament vigent. Entre aquestes destaquen l'existència d'importants diferències entre els 43 municipis de la comarca, la concentració del sòl industrial a les àrees Granollers-Mollet, el pes del sòl urbanitzable residencial i l'especificitat de l'ACTUR de Gallecs. Pel que fa al règim jurídic del sòl s'assenyala la importància del sòl no urbanitzable (83,2% enfront el 70,7% de mitjana a la Regió Metropolitana) així com el relatiu equilibri entre les previsions d'usos industrials i residencials. Finalment, hom explica el procés de desenvolupament del planejament general, tot fent notar com a causa de les diferències en el desenvolupament territorial i l'antiguitat del planejament vigent, el volum de planejament derivat és sensiblement inferior al Vallès Oriental que a d'altres parts de la Regió Metropolitana.

El artículo ofrece una panorámica de la situación del planeamiento urbanístico en el Vallès Oriental. Así, después de revisar brevemente la evolución demográfica de la comarca y su estructura territorial, se pasa a describir las principales características del planeamiento vigente. Entre éstas destacan la existencia de importantes diferencias entre los 43 municipios de la comarca, la concentración del suelo industrial en las áreas Granollers y Mollet, el peso del suelo urbanizable residencial y la especificidad del ACTUR de Gallecs. Por lo que al régimen jurídico del suelo se refiere, se hace hincapié en la importancia del suelo no urbanizable (83,2% frente al 70,7% de media en el conjunto de la Región Metropolitana) así como en el relativo equilibrio entre las previsiones de usos industriales y residenciales. Finalmente, se explica el proceso de desarrollo del planeamiento general, haciendo notar como, debido a las diferencias existentes en el desarrollo territorial y la antigüedad del planeamiento vigente, el volumen de planeamiento derivado es sensiblemente inferior en el Vallès Oriental que en otras partes de la Región Metropolitana.

L'article présente une panoramique de la situation de l'aménagement urbain dans le Vallès Oriental. Ainsi, après avoir résumé brièvement l'évolution démographique de la comarca et sa structure territoriale, l'auteur décrit les principales caractéristiques de l'aménagement en vigueur. Parmi celles-ci il faut remarquer l'existence d'importantes différences entre les 43 municipalités de la comarca, la concentration du sol industriel dans les districts urbains de Granollers et Mollet, le poids du sol urbanisable résidentiel et la spécificité de l'ACTUR de Gallecs. En ce qui concerne le régime juridique du sol, l'auteur souligne l'importance du sol non urbanisable (83,2% face au 70,7% de moyenne dans l'ensemble de la région métropolitaine) ainsi que le relatif équilibre entre les prévisions d'usage industriel et d'usage résidentiel. Finalement, l'auteur explique le processus de développement de l'aménagement général, tout en soulignant comment, en raison des différences existantes dans le développement territorial et la date de la normative en cours, le volume de la normative dérivée est sensiblement inférieur dans le Vallès Oriental à celui d'autres zones de la région métropolitaine.

EL PLANEJAMENT URBANÍSTIC VIGENT AL VALLÈS ORIENTAL

1. Introducció

Aquest treball, paral·lel al realitzat respecte al Vallès Occidental i publicat al quadern número 17 de la col·lecció *Papers*, té com a objectiu fer una valoració del planejament urbanístic del Vallès Oriental en els darrers quinze anys, a partir de les revisions i adaptacions del planejament general a la Llei del Sòl de 1976, fetes ja, bàsicament, un cop realitzada la transició democràtica del país. La valoració s'emmarca, igualment, en l'evolució demogràfica i urbanística de la comarca durant aquest període, vista en relació amb el conjunt de la Regió I i de Catalunya.

Les dades en què es basa el treball són les estadístiques de població del cens de 1991 de l'Institut d'Estadística de Catalunya i la Base de Dades de Planejament Urbanístic i Usos del Sòl de l'any 1993, elaborada per la Direcció General d'Urbanisme, amb l'afegit d'algunes dades de 1994.

2. Evolució demogràfica del Vallès Oriental**2.1. Anàlisi del planejament urbanístic**

L'anàlisi del planejament urbanístic cal fer-la en estreta relació amb l'evolució demogràfica de la comarca i del conjunt de la Regió Metropolitana on s'insereix.

A les taules 1 i 2 es presenta un resum dels creixements de població a Catalunya i a la Regió I i, amb major detall, els moviments de població a cadascun dels municipis del Vallès Oriental a la darrera dècada. Com a síntesi del que ja vam exposar al treball sobre el Vallès Occidental, recordem que a la dècada dels vuitanta el model demogràfic del país canvia bruscament respecte al de les dècades anteriors i es caracteritza per un creixement global de població a tot Catalunya molt petit (0,89%) que, tot i això, és superior al de la Regió I (0,31%), per primer cop en tot el segle; i per uns notables moviments de redistribució de la població dins l'entorn metropolità, que tendeix a marxar de les zones més congestionades i a establir-se a les comarques i els municipis de menor densitat, en recerca de millor qualitat ambiental.

Així, per comarques, el Barcelonès perd població en termes absoluts (152.354 habitants, el 6,2%) i les dues comarques amb els creixements més alts entre 1960 i 1975, el Baix Llobregat i el Vallès Occidental, cedeixen el primer lloc del creixement en termes relatius al Vallès Oriental i al Maresme (16,6% i 15,6%, respectivament, enfront del 6,4% i el 8,6% de les dues primeres), per bé que el Vallès Occidental es manté encara en primer lloc en termes de creixement absolut.

Taula 1. Creixement de la població, 1981-1991

	Densitat 1991 (hab/km ²)	Població 1981	Població 1991	Δ absolut	Δ percentatge	Percentatge anual acumulat	1986- 1981 Percentatge	1991- 1986 Percentatge
Catalunya	188,3	5.956.414	6.009.335	52.921	0,9	0,09	0,0	0,9
Regió I	1.671,6	4.104.898	4.117.644	12.746	0,3	0,03	-0,3	0,7
Baix Llobregat	1.252,4	573.461	610.192	36.731	6,4	0,6	1,7	4,6
Barcelonès	15.684,3	2.454.491	2.302.137	-152.354	-6,2	-0,6	-3,1	-3,1
Maresme	740,1	253.527	293.103	39.576	15,6	1,5	6,3	8,7
Vallès Occidental	1.116,7	598.324	649.699	51.375	8,5	0,8	3,7	4,6
Vallès Oriental	308,3	225.095	262.513	37.418	16,6	1,5	6,8	9,1
Regió I-Barcelonès	782,5	1.650.407	1.815.507	165.100	10,0	1,0	3,9	5,9
Catalunya-Regió I	64,2	1.851.516	1.891.691	40.175	2,2	0,2	0,8	1,4

Taula 2. Creixement 1981-1991 per municipis. Vallès Oriental

Municipi	Densitat 1991 (hab/km²)	Població 1981	Població 1991	Δ absolut	Δ percentatge	Percentatge anual acumulat	1986- 1981 Percentatge	1991- 1986 Percentatge
Llicà de Vall	328,0	1.703	3.496	1.793	105,2	7,5	19,8	71,2
Llicà d'Amunt	246,5	2.655	5.417	2.762	104,0	7,4	42,1	43,2
Bigues i Riells	97,9	1.467	2.807	1.340	91,3	6,7	35,1	41,5
Cànoves i Samalús	36,4	576	1.033	457	79,3	6,0	28,1	39,9
L'Ametlla del Vallès	238,1	1.889	3.362	1.473	77,9	5,9	35,2	31,6
Vallromanes	62,4	383	657	274	71,5	5,5	14,6	49,6
Sant Fost de Campsentelles	375,2	2.969	4.938	1.969	66,3	5,2	28,6	29,2
Sant Pere de Vilamajor	32,8	702	1.141	439	62,5	5,0	20,9	34,3
Vilalba Sasserra	50,6	211	297	86	40,7	3,5	38,3	1,7
Sant Antoni de Vilamajor	159,2	1.654	2.216	562	33,9	3,0	10,0	21,6
Santa Eulàlia de Ronçana	216,5	2.346	3.029	683	29,1	2,6	6,3	21,4
Parets del Vallès	1.220,5	8.745	10.960	2.215	25,3	2,3	12,8	11,0
Cardedeu	701,3	7.240	9.040	1.800	24,8	2,2	11,2	12,2
La Roca del Vallès	159,5	4.645	5.791	1.146	24,7	2,2	10,7	12,5
Vilanova del Vallès	96,6	1.200	1.468	268	22,3	2,0	1,0	21,2
Sant Esteve de Palautordera	109,9	968	1.179	211	21,7	2,0	8,1	12,6
Santa Maria de Martorelles	107,6	398	483	85	21,3	2,0	-2,7	24,8
Campins	25,7	158	190	32	20,2	1,9	18,3	1,6
Santa Maria de Palautordera	292,0	4.159	4.979	820	19,7	1,8	7,4	11,4
Llinars del Vallès	203,0	4.693	5.586	893	19,0	1,8	7,1	11,0
Vallgorguina	34,4	635	755	120	18,8	1,7	1,8	16,6
Les Franqueses del Vallès	349,5	8.710	10.294	1.584	18,1	1,7	7,9	9,4
La Garriga	479,1	8.178	9.447	1.269	15,5	1,5	6,5	8,4
Mollet del Vallès	3.813,2	35.480	40.877	5.397	15,2	1,4	8,2	6,4
Tagamanent	3,5	132	151	19	14,3	1,4	2,2	11,8
Granollers	3.483,7	45.348	51.873	6.525	14,3	1,4	5,7	8,1
Martorelles	1.354,0	4.336	4.888	552	12,7	1,2	4,3	8,0
Castellcir	7,2	221	247	26	11,7	1,1	-4,5	17,0
Sant Feliu de Codines	243,6	3.316	3.698	382	11,5	1,1	1,3	10,0
Caldes de Montbui	297,8	10.153	11.293	1.140	11,2	1,1	2,5	8,5
Canovelles	1.974,2	12.138	13.326	1.188	9,7	0,9	3,4	6,1
Montornès del Vallès	1.127,2	9.887	10.844	957	9,7	0,9	5,5	3,9
Montmeló	1.813,6	6.871	7.454	583	8,4	0,8	1,3	7,0
Granera	2,4	54	58	4	7,4	0,7	-5,5	13,7
Montseny	10,6	269	286	17	6,3	0,6	2,6	3,6
Aiguafreda	259,2	2.034	2.063	29	1,4	0,1	-0,7	2,1
Sant Celoni	182,7	11.946	11.957	11	0,1	0,01	2,7	-2,5
Gualba	27,1	631	629	-2	-0,3	-0,03	-6,9	7,1
Montmany-Figaró	42,9	634	631	-3	-0,4	-0,04	-0,3	-0,1
Castellterçol	60,2	2.057	1.903	-154	-7,4	-0,8	-3,6	-3,9
La Llagosta	3.721,5	12.705	11.276	-1.429	-11,2	-1,2	-4,0	-7,4
Fogars de Montclús	6,1	278	245	-33	-11,8	-1,3	0,0	-11,8
Sant Quirze Safaja	9,6	321	249	-72	-22,4	-2,5	-21,4	-1,1
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	308,3	225.095	262.513	37.418	16,6	1,5	6,8	9,1
Municipis < 20.000 habitants	205,5	144.267	169.763	25.496	17,7	1,6	6,8	10,2
Municipis < 5.000 habitants	86,8	35.701	47.078	11.377	31,9	2,5	10,0	19,8

2.2. El creixement de la població

A l'interior de la comarca del Vallès Oriental, el canvi de les tendències del creixement residencial es tradueix també en el fet que els municipis amb major creixement relatiu durant els anys vuitanta són municipis caracteritzats per models d'implantació en urbanitzacions de baixa densitat, inicialment de segona residència que han anat passant progressivament a primera: és el cas de la Vall del Tenes, des de Lliçà a Bigues, de Vallromanes i de la franja de contacte entre la plana i el Montseny, des de Cànoves a Palautordera.

Aquestes zones han tingut creixements de població espectaculars en 10 anys, com els dos Lliçà, que dupliquen la població.

Tanmateix, cal assenyalar que la pèrdua d'empenta demogràfica dels municipis amb forta base industrial és menys acusada que en el cas del Vallès Occidental. Així, Granollers creix el 14,3% i Mollet el 15,2%, molt poc per sota de la mitjana comarcal (16,6%), i continuen essent els nuclis de major creixement absolut (6.525 i 5.397 habitants). Fins i tot municipis com Montornès, de fortíssims increments de població els anys seixanta i setanta, ha tingut els anys vuitanta un creixement del 9,7% a causa de l'oferta existent al municipi d'àrees residencials de moderada i baixa densitat, alternatives als densos polígons de fa 20 anys.

A destacar també la regularitat de l'evolució d'una sèrie de viles mitjanes antigues, repartides per tota la comarca, que configuren un contrapunt important al fort pes de l'àrea central Granollers-Mollet. Es tracta de Sant Celoni, Caldes de Montbui, la Garriga, Cardedeu i Llinars, que els darrers 30 anys –més clarament els tres últims municipis que no els dos primers– han mantingut sensiblement el pes relatiu dins la comarca, a base d'un equilibri entre el creixement industrial, el seu caràcter de centre de serveis i una correcta oferta residencial. (En el cas de Sant Celoni cal puntualitzar que a causa de la posició excèntrica del nucli urbà dins el terme municipal, els creixements més

importants dels darrers anys s'han produït en el terme de Palautordera, per bé que sense discontinuïtat física amb el nucli de Sant Celoni.)

A l'altre extrem, les àrees amb dinàmiques de població estancades o regressives es corresponen, quasi totalment, amb zones de muntanya, de població dispersa, o mal comunicades amb el centre metropolità, o amb poc espai apte per créixer. Són, respectivament, els municipis de Fogars de Montclús i Montseny, de Castellterçol, Castellcir, Granera i Sant Quirze Safaja, i d'Aiguafreda, Tagamanent i el Figaró. L'excepció la constitueix el nucli de la Llagosta, que és l'únic centre urbà d'una certa entitat que perd població, a causa de l'elevada densitat i de la baixa qualitat ambiental del nucli, així com per l'esgotament del reduït terme municipal (3 km²), molt condicionat, a més, per tot tipus d'infraestructures de comunicació (l'autopista A-17, la variant de la N-152, dues línies de tren, l'estació de mercaderies de Renfe, la reserva per al TGV).

3. Estructura territorial del Vallès Oriental

L'estructura d'un territori, configurada pels elements naturals originaris i per l'activitat que l'home hi ha anat desenvolupant al llarg dels anys, té una estreta relació, tant amb l'evolució demogràfica com amb el planejament, i el Vallès Oriental n'és un bon exemple.

Dins l'enquadrament global del Vallès Oriental a la depressió Pre-litoral, entre els massissos del Montseny i el Berti al nord-oest i les serres de Sant Mateu, el Corredor i el Montnegre al sud-est, podem distingir-hi diversos àmbits de característiques diferenciades:

- a) L'àmbit central de la comarca, corresponent a l'àmplia cubeta de cotes baixes i terres planes, inicialment de bona qualitat agrícola, constituïda per la confluència dels cursos baixos del Congost, el Mogent i la riera de Tenes que formen el Besòs. És l'àrea on hi ha les principals poblacions de la comarca, Granollers i Mollet, i

acull prop del 65% de la població i la major part del sòl industrial.

b) La conca mitjana i alta del Mogent, des de la Roca fins a Llinars, separada físicament de forma perceptible de la conca central per la carena partió d'aigües entre Congost i Mogent, d'estructura basada en unes viles madures d'assentament antic al llarg de la vall i uns creixements més recents de baixa densitat escampats al llarg del contacte entre la plana i les estribacions del Pla de la Calma.

c) El curs mitjà i alt de la riera de Tenes, de Llicà a Bigues, de territori ondulat, que ha constituït la gran àrea d'urbanitzacions, primer com a segona residència del centre metropolità i, més recentment, com a alternativa de la residència dins la comarca. Aquest àmbit ha tingut el creixement relatiu més alt dels anys vuitanta, el 80%, i el seu pes sobre el total comarcal és superior al que tenia l'any 1960 (6,9% contra 5,7%).

d) La conca de la Tordera, centrada pels nuclis de Sant Celoni i Palautordera, que malgrat la seva base industrial i una dinàmica de creixement sostinguda, queda lleugerament per sota de les mitjanes comarcals, per fet del seu major allunyament de la zona metropolitana més dinàmica.

e) La part alta de la riera de Caldes, amb els nuclis de Caldes de Montbui i Sant Feliu de Codines, amb unes dinàmiques demogràfiques i de característiques semblants a l'àrea de Sant Celoni, per la posició excèntrica respecte als principals eixos de comunicació actuals.

f) La zona de muntanya a l'entorn de Castellarçol, amb una evolució demogràfica feble a les dècades anteriors i negativa a la darrera.

g) Els nuclis de muntanya del vessant del Montseny, Fogars de Montclús i Montseny, d'estructura de masies disperses, que malgrat

petits senyals de recuperació pel sector turístic, tenen encara una dinàmica regressiva.

h) L'estreta vall del Congost, del Figaró a Aiguafreda, on la manca i l'esgotament de l'espai apte per urbanitzar ha portat també a un estancament poblacional i d'activitat.

4. Planejament general vigent: procés d'aprovació

Dels 43 municipis del Vallès Oriental, 40 disposen actualment de planejament general adaptat com a mínim a la Llei del Sòl de 1976. N'hi ha dos que tenen pla general anterior a la Llei i en procés d'adaptació (Tagamanent té pendent d'elaborar el text refós de les Normes Subsidiàries i Vilalba Sasserra les té en tràmit), i un, Granera, que no té cap figura de planejament i té també en tràmit unes normes subsidiàries.

El procés d'adaptació dels anteriors plans generals o de configuració de plans nous en aquells municipis que no en tenien s'ha estès al llarg de tot el període d'anàlisi, però amb major intensitat en dos blocs: la meitat (22) s'aproven entre 1981 i 1984, incloent els municipis més importants (Granollers, Mollet, les Franqueses, Canovelles, Montornès, Cardedeu, la Garriga, Sant Celoni, Caldes, Llinars) i una quarta part més (10) entre 1985 i 1987, entre els quals destaquen Parets i Montmeló (ambdós el 1985).

Posteriorment, amb més lentitud, s'han anat aprovant els nous plans de municipis més petits, com Santa Eulàlia de Ronçana, Sant Pere de Vilamajor o Santa Maria de Martorelles. El darrer pla revisat ha estat el de Campins, l'any 1994. Anteriorment, el 1980 s'havien aprovat ja el Pla General d'Aiguafreda i les Normes Subsidiàries de la Roca, i encara el 1977 es van aprovar els primers plans generals més o menys adaptats a la Llei, els de Gualba i Llicà d'Amunt.

Convé assenyalar que, contràriament al que es produeix a l'altre Vallès, a l'Oriental no s'ha aprovat cap planejament general de caràcter supramunicipal.

Quan, a primers dels vuitanta, es van posar en marxa de forma sistemàtica les revisions i actualitzacions dels plans, es van delimitar dos plans supramunicipals: el de Granollers-Canovelles-les Franqueses i el de Martorelles-Sant Fost de Campsentelles-Santa Maria de Martorelles.

Però, de manera similar al que va passar amb el supramunicipal de Terrassa, un cop passat el tràmit de l'Avanç de pla, cada municipi va continuar el seu pla de forma independent. Tanmateix, el fet que es van mantenir els mateixos equips tècnics (llevat del cas de Santa Maria de Martorelles, aprovat molt més tard) va permetre dotar els conjunts d'una certa unitat, accentuada en el cas de l'entorn de Granollers perquè els tres plans es van analitzar simultàniament a la Comissió d'Urbanisme, malgrat el seu tràmit individualitzat.

En conjunt, doncs, i llevat dels dos plans més antics (Gualba i Lliçà d'Amunt), totes les revisions s'han fet després de les primeres eleccions municipals democràtiques, i també en general, més tard que al Vallès Occidental. Amb tot, la major part de la població i tots els municipis de més dinàmica porten ja deu anys de planejament actualitzat.

És interessant remarcar el peculiar procés de Lliçà d'Amunt per actualitzar el seu planejament. Aquest municipi, com la resta de la Vall del Tenes, va patir els anys seixanta i setanta un espectacular creixement d'urbanitzacions de segona residència, sorgides sense planejament. El Pla general aprovat el 1977, tramitat encara per l'Ajuntament pre-democràtic, preveia una gran quantitat de sòl urbanitzable, sobretot residencial i també industrial. El nou Ajuntament, per poder fer front amb major agilitat a la problemàtica de les urbanitzacions, va tramitar, com a modificació del pla general, una nova delimitació del sòl urbà que va permetre posar ordre a les urbanitzacions (a canvi de garantir les corresponents cessions de sistemes i l'obra d'urbanització) i deixar-les tancades, sense expansions a curt termini, i ordenar alhora uns creixements del nucli urbà, per centrar-hi les noves implantacions de població i reforçar-lo, per crear un centre més

potent com a contrapès a l'escampall de parcel·lacions. Aquest instrument de planejament municipal ha estat prou útil perquè no ha estat fins al 1991 que s'ha aprovat la revisió completa del desfasat pla de 1977.

Un altre cas de pla pont, de caire diferent, és el de la Roca del Vallès, que ha disposat des de 1980 d'unes Normes Subsidiàries, redactades des de la Direcció General d'Urbanisme amb caràcter urgent, i que no han estat substituïdes per un Pla General fins al 1991.

5. Característiques del planejament general

5.1. L'existència de diferències internes importants

La diversitat de situacions territorials i de nivell urbà, així com el temps transcorregut entre els diferents planejaments, fa que hi hagi també diferències importants entre les característiques dels plans generals i/o les normes subsidiàries de la comarca. A grans trets (tot i que hi ha també excepcions), podem veure que els plans redactats a començament de la dècada dels vuitanta tendien a delimitacions del sòl urbà més estrictes i a qualificar més superfícies de sòl com a urbanitzables programats i no programats que no els plans aprovats posteriorment, en uns casos pel fet de mantenir el règim d'urbanitzable als sectors en procés d'urbanització (com a Montornès o a les Franqueses) i en d'altres per una previsió més àmplia de sòls de nova urbanització (com es dona a Santa Maria de Palautordera o Cardedeu).

A la major part dels municipis amb una forta incidència d'urbanitzacions de segona residència realitzades als anys seixanta i setanta sense planejament o sense una correcta urbanització, el planejament general de nova redacció ha tingut com a protagonista destacat el procés de legalització i reconducció d'aquestes urbanitzacions. I la tècnica utilitzada ha estat, en quasi tots ells, la de resoldre des del propi planejament general l'ordenació detallada de totes les àrees urbanitzades, i classificar-les en règim de sòl urbà, tot garantint, les cessions de sistemes i l'obra d'urba-

nització mitjançant convenis. Això fa que en aquests municipis la proporció de sòl urbanitzable respecte al sòl urbà sigui molt baixa, més pròpia de ciutats grans i molt desenvolupades que no de municipis petits o mitjans en expansió. És el cas, especialment, de l'Ametlla, Bigues, Santa Eulàlia de Ronçana, Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall i Cànoves, que coincideixen, a més, amb els municipis on s'han produït els increments de població fixa més alts de la comarca els darrers quinquennis. L'àmplia oferta de sòl urbanitzat o parcel·lat i en procés d'urbanització, molt ocupat per segones residències, explica que s'hagi pogut produir aquest increment sense desenvolupament de sòl urbanitzable de nova creació (d'aquests municipis esmentats només hi ha aprovat un Pla parcial a l'Ametlla i és de petita extensió).

5.2. La concentració de sòl industrial

L'estructura territorial de la comarca explica fàcilment l'estructura de les implantacions i de les previsions del planejament. Tot i que l'activitat industrial és escampada per tota la comarca, la major part del sòl industrial, tant urbà com urbanitzable, es concentra a l'entorn de la confluència dels rius Congost, Mogent, Tenes i la Riera de Caldes, que com ja hem comentat constitueix una gran cubeta, amb els terrenys més planers i ben comunicats, centrats per les dues primeres poblacions de la comarca, Granollers i Mollet. Així, en aquesta àrea central, amb 13 municipis que representen el 16% de la superfície de la comarca, s'hi troba el 53% del sòl urbanitzable programat industrial.

5.3. El sòl urbanitzable residencial

En canvi, el sòl urbanitzable residencial de nova creació està més repartit i no hi ha grans concentracions que generin àrees noves importants, sinó que els diversos sectors s'ordenen en forma de creixement dels nuclis existents de cada municipi. Destaquen, potser, una mica les reserves fetes pels plans generals de Cardedeu i la Roca, de l'ordre d'un centenar d'hectàrees cadascun, motivades per la bona posició d'ambdós municipis a la rodalia immediata de Granollers, però amb unes

condicions ambientals més favorables, pel fet d'estar situats a la conca del Mogent, fora de l'àmbit més fortament urbanitzat de la comarca. D'altra banda, aquest punt del territori entre els nuclis de la Roca i Cardedeu és on es produirà l'entroncament de la nova autopista Mataró-Granollers amb l'A-7, fet que afavoreix també les expectatives de creixement. També cal remarcar les previsions dels plans de Sant Celoni i Palautordera, centre de l'àmbit més nord-oriental de la comarca, caracteritzat per la conca de la Tordera, amb unes 135 hectàrees de sòl urbanitzable programat residencial en conjunt, complementades per 80 hectàrees més de no programades.

Malgrat la característica dominant de la posició dels nous sòls urbanitzables residencials com a eixamples de cada població, a les àrees més ocupades del territori es produeixen ja situacions de continuïtat física dels creixements de diversos municipis. On és més perceptible aquesta situació és al nucli central constituït pels municipis de Granollers, Canovelles i les Franqueses del Vallès i el barri de la Torreta de la Roca, que formen una aglomeració urbana compacta sense solució de continuïtat. Així, podem veure-hi fàcilment una corona de sectors urbanitzables residencials la posició dels quals respon més a la lògica global que no a la individual de cada municipi, i relligats entre ells per la ronda prevista pels diversos plans, de la qual avui hi ha en construcció els trams sud i est, des de la N-152 fins a la carretera C-251 (Granollers-Sant Celoni): són, de sud a nord, els sectors de Tres Torres i del Pla de Baix a Granollers, de la Torreta-Est a la Roca, de Bellavista i Can Calet a les Franqueses, i els sectors programats B i no programats Z i Y a Canovelles.

El correcte funcionament d'aquests sectors dins l'aglomeració depèn en gran part de la construcció total de la ronda, que tant en el seu tram nord com en el sud permetrà trencar les múltiples barreres longitudinals, naturals i artificials, que fan difícils avui les relacions est-oest de tot el sistema (riu Congost, riera Carbonell, carena partió entre el Mogent i el Congost, les diverses línies del ferrocarril).

5.4. L'ACTUR

Dins el conjunt del planejament vigent al Vallès Oriental, cal fer esment de les reserves del sòl corresponent a l'ACTUR de Gallecs, que afecten els municipis de Mollet, Lliçà de Vall i Parets. De les aproximadament 1.500 hectàrees de tota l'ACTUR, 690 corresponen a aquests tres municipis (la resta és als termes de Palau de Plegamans i Santa Perpètua de Mogoda més un enclavament de Montcada, dins el Vallès Occidental).

Seguint l'opció adoptada per al conjunt d'aquesta ACTUR, el planejament general va classificar com a urbanitzable programat, bàsicament residencial, les 107 hectàrees situades al sud de la B-30 (ara A-7) a Mollet, que s'han anat desenvolupant com el gran exemple modern de la ciutat, amb importants reserves de sistemes.

Una petita part, a l'extrem sud-oest, s'ha destinat a usos industrials, que inclou un extrem de l'actuació de Gec-Alsthom, la major part de la qual és al terme de Santa Perpètua.

Taula 3. Règim del sòl. Planejament general

	Superfície		Sòl urbà		Sòl urbanitzable programat	
	Ha	Percentatges	Ha	Percentatges	Ha	Percentatges
Baix Llobregat	48.657	100	9.990,02	20,5	4.034,94	8,3
Barcelonès	14.307	100	10.199,24	21,8	377,74	23,1
Maresme	39.690	100	5.483,30	22,3	3.155,27	2,2
Vallès Occidental ¹	56.428	100	11.091,16	13,8	6.319,02	7,9
Vallès Oriental ²	82.795	100	8.940,66	12,0	3.540,59	18,1
Regió I	241.877	100	45.704,38	19,6	17.428,06	11,2
				24,3		36,3
				10,8		4,3
				19,6		20,3
				100		100
	Sòl urbanitzable no programat		Sòl no urbanitzable			
	Ha	Percentatges	Ha	Percentatges		
Baix Llobregat	2.799,88	5,7	31.832,16	65,5		
Barcelonès	230,15	36,2	3.499,87	18,6		
Maresme	582,73	1,6	30.468,70	24,5		
Vallès Occidental ¹	2.686,34	3,0	36.330,98	76,8		
Vallès Oriental ²	1.434,07	1,5	68.879,68	17,8		
Regió I	7.733,17	7,5	171.011,39	64,4		
		34,7		21,2		
		1,7		83,2		
		18,5		40,3		
		100		100		

¹ No s'hi compten les superfícies de Gallifa, en procés de revisió.

² No s'hi compten les superfícies de Granera, que no té pla, ni de Vilalba Sasserra, en procés de revisió.

(En relació amb el quadre de règim del sòl corresponent a la ponència sobre el Vallès Occidental, publicada al número 17 de Papers, s'han corregit errades en la superfície del sòl no urbanitzable, a més de l'actualització global a desembre de 1993, que inclou la revisió del Pla de Sabadell).

La resta del sòl, 583 hectàrees situades al nord de l'autopista (477 a Mollet –corresponents a la part central de la riera de Gallecs–, 37,5 a Lliçà i 68,5 a Parets, situades a la vora de la Riera Seca o de Mardans), és classificat com a sòl urbanitzable no programat amb una referència genèrica al planejament de l'ACTUR.

6. Dades globals del planejament general vigent

6.1. Superfícies globals segons el règim jurídic del sòl

Les taules 3 i 4 expressen les superfícies globals del Vallès Oriental segons el règim jurídic del sòl, així com la distribució del sòl urbanitzable programat per usos (figures 1 i 2). Les mateixes dades es donen també per a cada comarca de la Regió I, per tal de ponderar el Vallès Oriental en el conjunt metropolità. Les dades estan actualitzades a finals de 1993, de manera que no radiografien els plans generals tal com es van aprovar en el seu moment, sinó en el seu actual estat de desenvolupament, incloent les modificacions aprovades i els canvis de classificació per programació del sòl inicialment no programat.

6.2. Proporció de sòl urbanitzable

L'anàlisi comparativa de les dades mostra que el

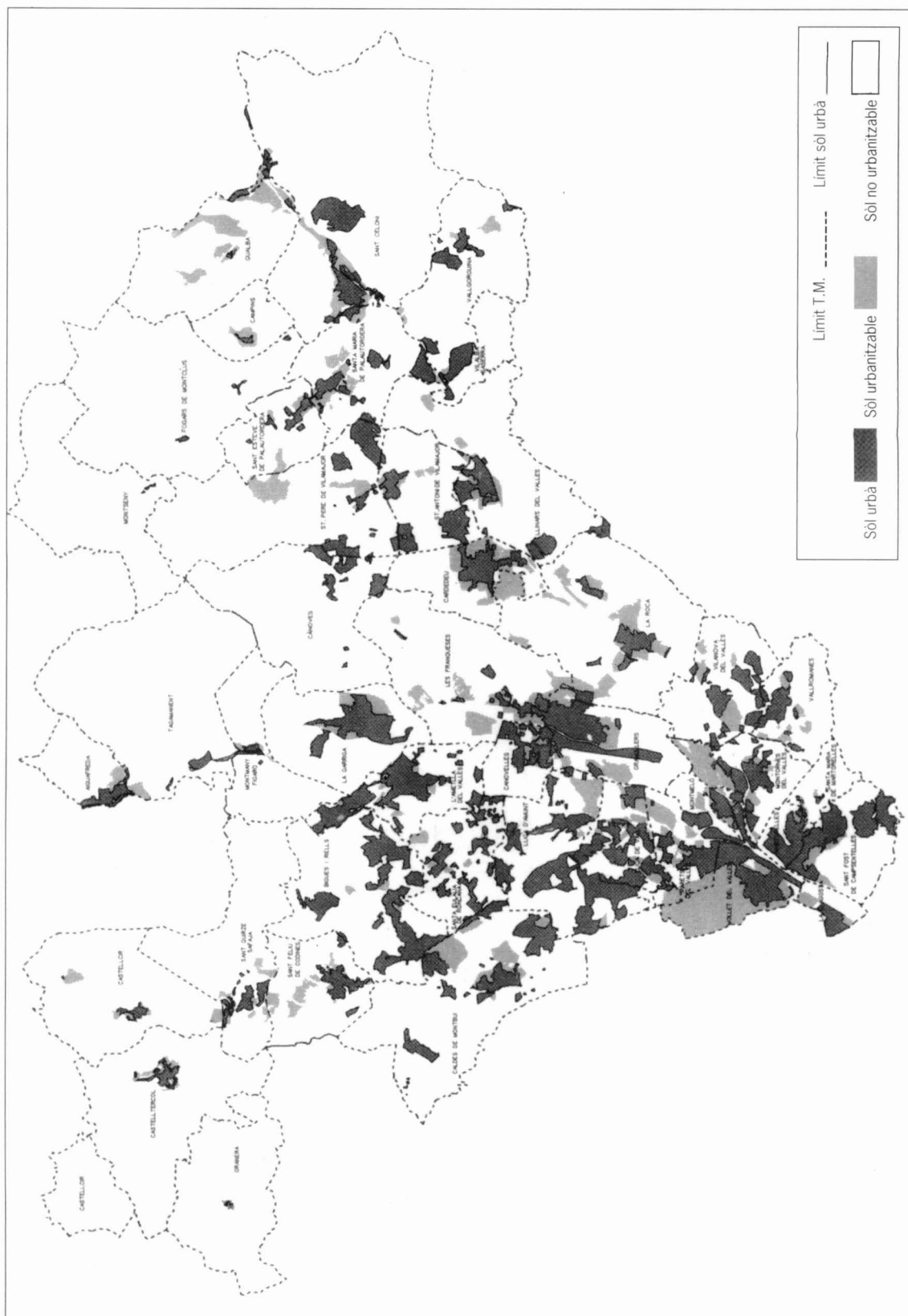
Vallès Oriental és la comarca metropolitana amb major proporció de sòl no urbanitzable (83,2%), força per sobre de la mitjana global (70,7%), situació deguda tant a una menor ocupació dels espais aptes respecte a les comarques més denses (Vallès Occidental i Baix Llobregat; el Barcelonès és un cas a part), com a la major proporció de terreny de muntanya que té (massisos del Montseny-Bertí i del Montnegre-Corredor).

En canvi, en termes relatius, és la comarca que té uns índexs més alts de sòl classificat urbà o urbanitzable en relació amb la població actual. Així, l'índex de sòl urbà expressat en hectàrees per 1.000 habitants és al Vallès Oriental de 34,0, mentre que al Vallès Occidental és de 16,9, al Maresme de 18,7 i al Baix Llobregat de 16,5; l'índex de sòl urbanitzable programat és de 13,5 i a les altres tres comarques és de 9,7; 10,8 i 6,6 respectivament; i els de sòl no programat són, pel mateix ordre, de 5,5; 4,1; 2,0 i 4,6. Només en l'índex de sòl urbanitzable programat d'ús residencial el Vallès Oriental queda poc per darrera de la comarca amb l'índex més alt, que és el Maresme: 7,0 contra 7,3. Aquestes dades, especialment les de sòl urbà, indiquen que les densitats sobre sòl urbanitzat són més baixes que a les altres comarques, cosa afavorida per la forta incidència de les urbanitzacions i el també important pes dels nuclis mitjans i petits en el total de població.

Taula 4. Distribució del sòl urbanitzable. Programat per usos									
	Total superfície		Residencial		Industrial		Altres¹		
	Ha	Percentatges	Ha	Percentatges	Ha	Percentatges	Ha	Percentatges	
Baix Llobregat	4.034,94	100	1.743,07	43,2	1.209,37	30,0	1.082,5	26,8	
		23,1		19,8		23,8		30,6	
Barcelonès	377,74	100	151,21	40,0	63,51	16,8	163,02	43,2	
		2,2		1,7		1,2		4,6	
Maresme	3.155,27	100	2.128,72	67,5	577,20	18,3	449,35	14,2	
		18,1		24,2		11,4		12,7	
Vallès Occidental	6.319,52	100	2.939,61	46,5	2.112,83	33,4	1.267,08	20,1	
		36,3		33,4		41,5		35,8	
Vallès Oriental	3.540,59	100	1.841,99	52,0	1.122,17	31,7	576,43	16,3	
		20,3		20,9		22,1		16,3	
Regió I	17.428,06	100	8.804,60	50,5	5.085,08	29,2	3.538,38	20,3	
		100		100		100		100	

¹ Inclou sectors per a ús terciari, sectors mixtos residencials i industrials i sistemes.

Figura 1. Règim del sòl al Vallès Oriental

6.3. Importància del sòl urbanitzable

D'altra banda, i dins l'anàlisi per usos, tot i que el pes del sòl urbanitzable industrial de la comarca dins la Regió I (22,1%) queda, en termes absoluts, força per sota del Vallès Occidental (41,5%), és, en canvi, equivalent al del Baix Llobregat (23,81%), i en relació amb l'altra comarca d'expectatives residencials, el Maresme, ofereix un major equilibri entre nova oferta industrial i residencial. Aquesta característica es reflecteix en les enquestes de mobilitat d'origen-destinació per raó de treball que presenten uns saldos equilibrats entre entrades i sortides al Vallès Oriental, mentre que el Maresme té més sortides que entrades (més demanda que no oferta de treball).

Una darrera dada que es correspon amb l'anàlisi de les característiques dels plans generals fets a l'apartat anterior és que, en conjunt, la proporció de sòl urbanitzable programat més el no programat respecte al sòl classificat d'urbà és la més baixa de les quatre comarques de la corona metropolitana (fora del Barcelonès).

7. Desenvolupament i evolució del planejament general

7.1. Eficàcia d'un pla general

El planejament general d'un municipi és una eina de treball per dur a terme la gestió urbanística del territori i constitueix, alhora, el marc jurídic de les regles del joc d'aquesta activitat urbanística.

L'eficàcia d'un pla general es mesura, en gran part pel grau de desenvolupament que tingui amb l'aprovació de figures de major detall (plans parcials i especials i estudis de detall). D'altra banda, ha de ser una eina flexible que tot servint de pauta de referència permeti la seva adaptació a necessitats noves o canviants que sovint no es poden preveure en el moment de la redacció del pla.

7.2. Modificacions

La tendència a fer plans el màxim de detallats possible en el sòl urbà i la voluntat de mantenir

la transparència de les regles del joc es tradueixen en l'important nombre de modificacions de planejament general aprovades a partir de les diferents revisions analitzades, en total 199. El municipi que n'ha tramitades més (taula 5) és el de major nombre d'habitants, Granollers, amb 24, i els altres municipis que destaquen són també poblacions grans o mitjanes o bé amb més antiguitat de planejament (Caldes 18, Sant Celoni 17, Mollet 16, Llinars 13, Palautordera i Cardedeu 9).

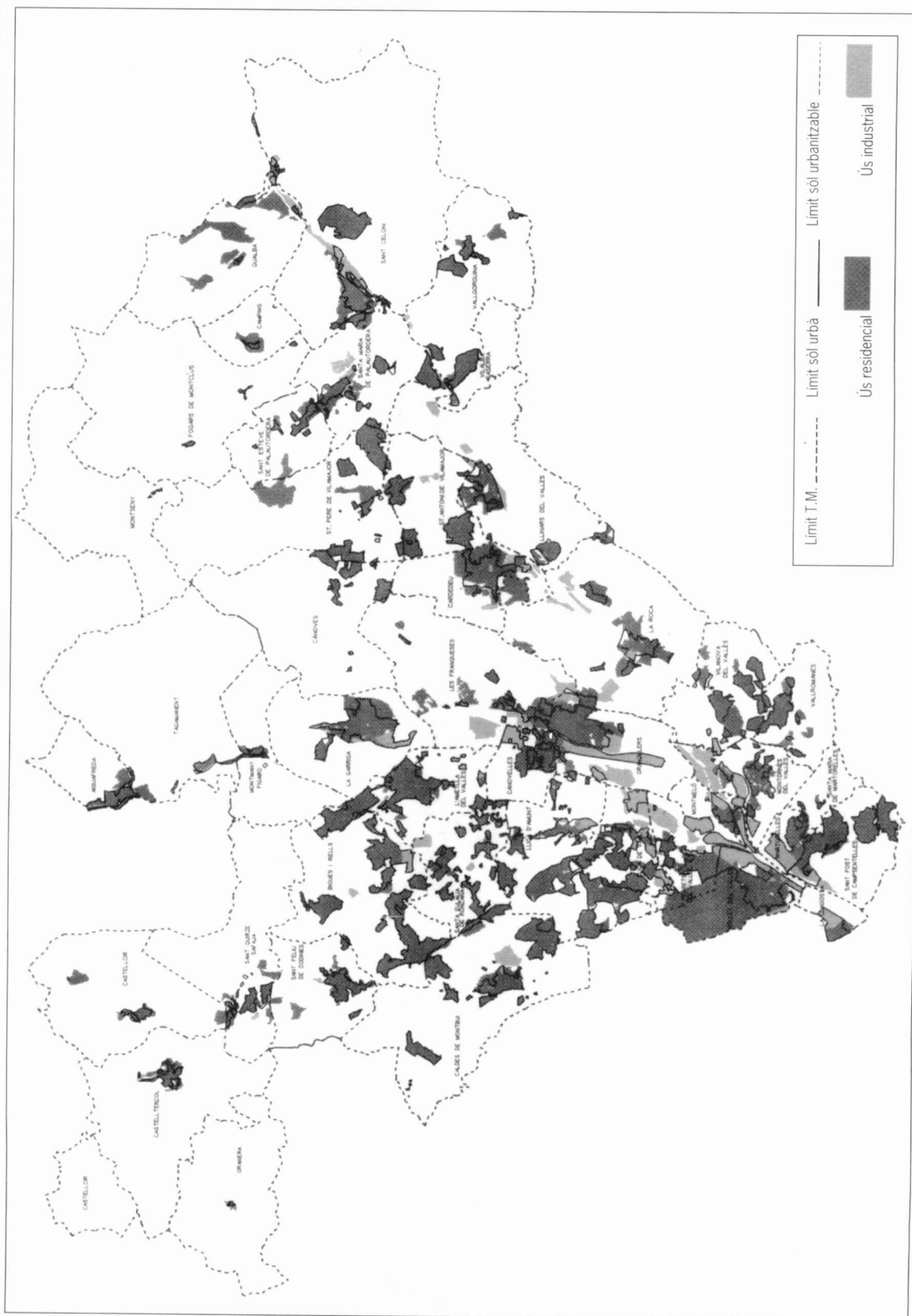
En general es tracta de modificacions de petit abast o que no incideixen significativament en l'estructura general del planejament. La major part es refereixen a reajustaments de qualificacions o alineacions en sòl urbà, però algunes comporten la creació de nou sòl urbanitzable de dimensió acotada a la perifèria dels nuclis o completant buits entre sectors de creixement, i que no tenen prou envergadura per considerar que impliquen revisió del pla (sector El Tint, de Caldes; sector Nutrexa, de Parets; sector industrial de Cardedeu, entre d'altres).

7.3. Plans aprovats

En correspondència amb la diferència de població i la menor antiguitat de la majoria dels plans generals, el nombre de planejament derivat és sensiblement menor al Vallès Oriental que no a l'Occidental. Així, tal com mostra la taula 5, s'han aprovat 7 programes d'actuació urbanística, 99 plans parcials i 22 modificacions d'aquests, 40 plans especials de reforma interior o de millora urbana, 5 plans especials d'infraestructures (d'abast municipal), 13 plans especials d'altres tipus i 261 estudis de detall. En total 447 figures de planejament derivat d'àmbit municipal (figura 3).

Dels plans parcials, 56 són d'ús residencial, amb una superfície de 821,34 hectàrees; 36 d'ús industrial, amb 794,43 hectàrees; 3 d'ús mixt residencial-industrial, amb 125,26 hectàrees; 3 d'ús mixt industrial-terciari, amb 30,08 hectàrees; 1 d'ús residencial-esportiu (golf), amb 64,52 hectàrees i 1 d'ús de càmping, amb 7,57 hectàrees. Els sec-

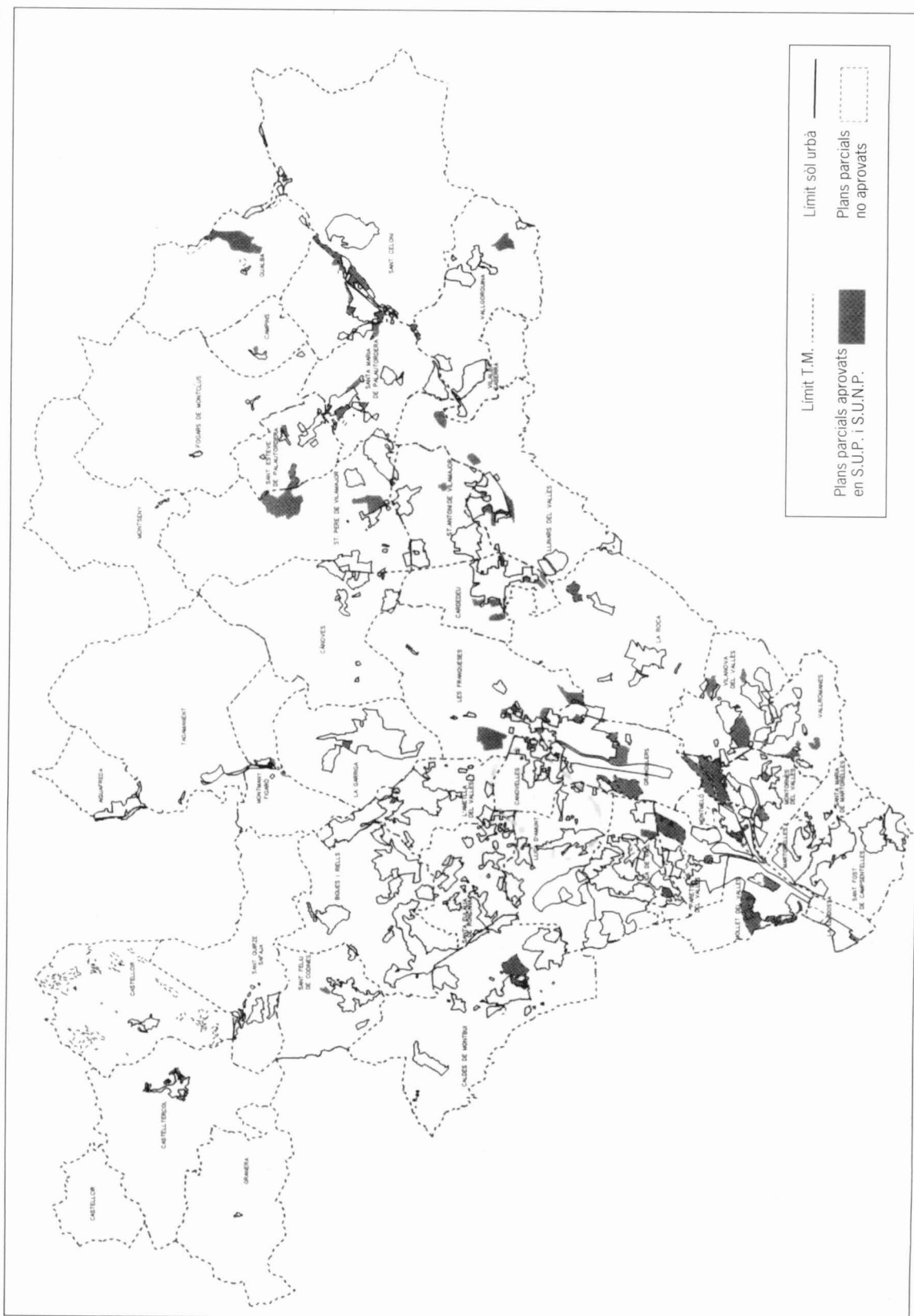
Figura 2. Usos del sòl al Vallès Oriental

Taula 5. Planejament tramitat. Vallès Oriental

Municipi	Rev. PG	Rev. PAU	Modif. PG	NC	PAU	PP	MPP	PERI	PE infras.	PE altres	ED	PE supra- municipal
Aiguafreda (PG 80)			2								8	a/
L'Ametlla del Vallès (PG 87)			4			1		2			8	
Bigues i Riells (NSb 84)			1					2			2	
Caldes de Montbui (PG 84)			18			4	4	3		4	19	
Campins (PG 68) (Rev. PG 94)						1						
Canovelles (PG 84)			7			2	2				4	e/
Cànoves i Samalús (NSa 82)			1									a/
Cardedeu (PG 84)			9			11		1		1	5	
Castellcir (NSb 81)			3								4	
Castellterçol (PG 81)			5			3	1			2	4	
Fogars de Montclús (NSa 92)												a/
Les Franqueses del Vallès (PG 84)			8		2	5					17	e/
La Garriga (PG 84)			2			1		2			19	a/
Granera												
Granollers (PG 84)		1(93)	24			7	2	5		1	47	c/e/f
Gualba (PG 77)			5			2					1	a/d
La Llagosta (PG 86)			3			1			1		4	d/
Lliçà d'Amunt (PG 77/Mod. SU 82)	PG 91		1							1	15	
Lliçà de Vall (PG 83)			7	1	1	2					8	
Llinars del Vallès (PG 82)			13			7	3	3			4	b/d
Martorelles (PG 87)			4			2					10	d/
Mollet del Vallès (PG 82)			16		2	3	6	4		2	27	d/
Montmany-el Figaró (NSb 81)			2			2						a/
Montmeló (PG 85)			4			4	1	3	1		7	c/d
Montornès del Vallès (PG 84)		1(93)	4			4		4	2		4	d/
Montseny (NSa 83)			1									a/
Parets del Vallès (PG 85)			2			5	1	2	1	1	7	
La Roca del Vallès (NSb)	PG 91		6			4					7	d/f
Sant Antoni de Vilamajor (PG 87)			4			2		1			1	
Sant Celoni (PG 83)			17		2	8		4			9	b/d
Sant Esteve de Palautordera (NSb 82)						1		3			1	
Sant Feliu de Codines (NSb 87)			4			2					3	
Sant Fost de Campsentelles (PG 87)			2					1				d/
Sant Pere de Vilamajor (NSb 88)			1									
Sant Quirze Safaja (PG 81)			1									
Santa Eulàlia de Ronçana (NSb 90)						1						
Santa Maria de Martorelles (PG 93)												
Santa Maria de Palautordera (PG 81)			9			6					4	d/
Tagamanent (PG 66)												
Vallgorguina (NSb 84)			4			3	1				3	b/
Vallromanes (NSb 87)			3			2	1				2	
Vilalba Sasserra (PG 65)												
Vilanova del Vallès (NSb 87)			2			3				1	7	d/
TOTAL	2	2	199	1	7	99	22	40	5	13	261	6

Figura 3. Plans parcials aprovats al Vallès Oriental

tors d'ús residencial i mixt comporten una previsió de 15.600 habitatges.

Coherentment amb el que s'ha exposat sobre el model de distribució del sòl residencial, el nombre i l'extensió dels plans parcials aprovats són força repartits pels diversos àmbits de la comarca, i no sempre hi ha correlació entre planejament aprovat i creixement.

Destaquem, potser, Cardedeu on s'han aprovat set plans parcials residencials, que es corresponen amb un creixement notable, i en canvi, Sant Celoni, amb quatre plans parcials residencials aprovats, té una dinàmica de població estancada.

Quant als sectors industrials, també hi ha una correlació directa amb les previsions del planejament, de manera que de les 794,43 hectàrees aprovades, el 60% (472,84) estan situades a l'àmbit central de Mollet a Granollers i de Parets a Montornès.

Tanmateix, això assenyalava igualment que el grau de desenvolupament dels diferents plans i àmbits de la comarca és força homogeni.

7.4. Plans especials

El nombre de plans especials de reforma interior aprovats (40) és força més baix que no al Vallès Occidental, cosa que respon al fet que la superfície de sòl urbà de nuclis urbans consolidats és molt inferior al Vallès Oriental, per l'evolució més recent de la comarca i la menor població total.

Un comentari específic el requereixen els sis plans especials d'àmbit supramunicipal aprovats que afecten municipis de la comarca. Dos d'ells són plans de protecció de parcs naturals, dos més desenvolupen equipaments de nivell metropolità i els altres dos concreten reserves per a infraestructures. Tots aquests plans han comportat adaptacions, de major a menor importància, en els plans generals dels municipis afectats, que s'han tramitat com a modificació quan ho han requerit les necessitats de coordinació entre els diferents nivells de planejament.

Dels dos primers plans esmentats, un és el del Parc Natural del Montseny, aprovat el 26 de juliol de 1977, just a l'inici del període analitzat, abans que els plans generals adaptats i revisats (llevat del de Gualba, aprovat quasi alhora). Aquest pla afecta set municipis del Vallès Oriental, assenyalats amb la lletra a) a la taula 5. L'altre pla d'espais naturals és el del Montnegre-Corredor, aprovat el 27 d'abril de 1990, en substitució de les normes de protecció anteriors, i que afecta els tres municipis assenyalats amb la lletra b).

Els plans que ordenen equipaments són el del circuit permanent de velocitat (19 d'octubre de 1988), a Montmeló i Granollers (c) la implantació del qual va requerir estudiar el traçat definitiu del tram de la via interpolar que havia de ser el seu accés bàsic; i el Pla del Centre Penitenciari de Quatre Camins (17 de juny de 1993) a la Roca i Granollers (f).

De més envergadura és el pla especial per concretar i reservar el traçat del TGV, aprovat el 13 de desembre de 1990, que afecta 12 municipis de la comarca (d), i que constitueix un veritable pla d'infraestructures supramunicipal. El pla va requerir un important esforç de coordinació i adaptació del planejament urbanístic vigent als municipis en qüestió.

Finalment, el Pla especial de la Ronda de Granollers, les Franqueses i Canovelles (e) ha desenvolupat la previsió esquemàtica dels plans generals d'aquests municipis per configurar un important anell viari que doni més solidesa al conglomerat urbà central de la comarca.

7.5. Revisions

Les figures del programa d'actuació urbanística, puntual, i de la revisió global del programa d'actuació són figures poc utilitzades. Veiem que només s'han aprovat set programes d'actuació, per preveure sectors de sòl no programat. I revisió global del programa en sentit estricte no en trobem cap, ja que les dues que s'han dut a terme, de Granollers i Montornès (ambdues aprovades el 1993), consti-

Taula 6. Sectors de sòl urbanitzable programat aprovats (Ha)

	Total	Percentatges	Residencial	Percentatges	Industrial	Percentatges	Altres	Percentatges
Baix Llobregat	2.098,32 (4.034,94)	52,0 20,1	875,29 (1.743,07)	50,2 17,2	634,73 (1.209,37)	52,5 17,7	588,30 (1.082,50)	54,3 33,4
Barcelonès	336,39 (377,94)	89,1 3,2	125,28 (151,21)	82,9 2,5	63,51 (63,51)	100 1,8	147,60 (163,02)	90,5 8,4
Maresme	1.518,16 (3.155,27)	48,1 14,6	1.119,20 (2.128,72)	52,6 22,0	278,36 (577,20)	48,2 7,7	120,60 (449,35)	26,8 6,8
Vallès Occidental	4.637,26 (6.319,52)	73,4 44,4	2.150,06 (2.939,61)	73,1 42,3	1.820,71 (2.112,83)	86,2 50,7	666,49 (1.267,08)	52,6 37,8
Vallès Oriental	1.846,22 (3.540,59)	52,1 17,7	811,34 (1.841,99)	44,0 16,0	794,43 (1.122,17)	70,8 22,9	240,45 (576,43)	41,7 13,6
Regió I	10.436,35 (17.428,06)	59,9 100	5.081,17 (8.804,60)	57,7 100	3.591,74 (5.085,08)	70,6 100	1.763,44 (3.538,38)	49,8 100

tueixen uns documents complexos que a més de valorar la posada en marxa de sectors no programats, inclouen modificacions del pla, l'adaptació al text refós de la legislació catalana en matèria urbanística i la refosa del planejament derivat aprovat i dels recursos estimats.

Aquest tipus de document permet posar al dia l'instrument «pla general» sense arribar a ser una revisió pròpiament dita. Actualment hi ha altres municipis, com les Franqueses i Canovelles, que tenen en tràmit documents com aquest.

D'altra banda, encara que ara per ara amb menys intensitat que no al Vallès Occidental, pel fet que els plans són més recents, comencen a apuntar les primeres revisions globals de plans generals aprovats els anys vuitanta. Així estan en tràmit les revisions de Sant Fost de Campsentelles, per replantejar en part la dimensió dels creixements residencials i l'estructura viària bàsica, i la de Sant Celoni, que té un caràcter més de repensar l'estructura i l'ordenació internes, així com certs aspectes del sistema viari, que no de nova expansió. També està en revisió el Pla general de Gualba, però és un cas diferent ja que si bé el pla vigent estava ja adaptat a la

Llei del 1976, en realitat és un tipus de pla més propi de les etapes anteriors.

8. Superfícies de sectors de sòl urbanitzable programat aprovats

Completant dades ja esmentades a l'apartat anterior, la taula 6 ens dona la quantificació del grau de desenvolupament del planejament general al Vallès Oriental en el marc de la Regió I, establint per usos els percentatges de sòl programat que ja disposen de Pla parcial aprovat.

Podem veure que, en conjunt, poc més de la meitat (52,1%) del sòl programat ja té pla parcial, percentatge similar al del Maresme i el Baix Llobregat, i netament inferior al del Vallès Occidental. Tanmateix, cal fer notar que el grau de desenvolupament dels sectors industrials és força més alt (70,8%) que no el dels sectors residencials (44,0%) o mixtos i altres (41,7%), a causa del gran pes de les urbanitzacions classificades directament en sòl urbà i que, com hem vist, han constituït en els darrers 10-12 anys un dels suports més importants del creixement demogràfic de la comarca.

LA POLÍTICA DEL SÒL I HABITATGE
AL VALLÈS ORIENTAL

RAMON TORRA

*Arquitecte. Cap de Servei d'Actuació Urbanística i Territorial. Mancomunitat
de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona*

SUMARI

1. Introducció

2. La problemàtica territorial

- 2.1. El creixement demogràfic al Vallès Oriental
- 2.2. L'ocupació del sòl
- 2.3. El planejament urbanístic
- 2.4. El parc d'habitatges
- 2.5. L'actuació de l'Incasol

3. Bases per a una política de sòl i habitatge

- 3.1. Àmbits d'aplicació
- 3.2. Reforçament dels subcentres metropolitans
- 3.3. Models de nova centralitat
- 3.4. Construcció de sistemes generals i connexió a les xarxes
- 3.5. La millora i requalificació dels centres urbans

Bibliografia

ABSTRACT

Les polítiques de sòl i habitatge que des dels diferents nivells de l'Administració s'apliquen a la comarca del Vallès Oriental no són prou articulades i coordinades. Per millorar aquesta situació, cal, en primer lloc, assajar una diagnosi de la problemàtica territorial a la comarca basada en l'estudi del creixement demogràfic, l'ocupació del sòl, el planejament urbanístic vigent, el parc d'habitatges i les grans actuacions en curs. A partir d'aquí, es podran posar les bases per a una política de sòl i habitatge a la comarca, convenientment emmarcada en el context metropolità. Aquestes bases han d'assentar-se sobre la voluntat de reforçar els sistemes urbans de la comarca (articulats al voltant de Granollers, Mollet i Sant Celoni) com a subcentres metropolitans. Per fer-ho, cal preveure la realització d'operacions vertebradores de nova centralitat, així com noves vies de connexió i la millora dels nuclis urbans existents.

Las políticas de suelo y vivienda que desde los distintos niveles de la Administración se aplican en la comarca del Vallès Oriental pecan de falta de articulación y coordinación. Para mejorar esta situación es necesario ensayar, en primer lugar, un diagnóstico de la problemática territorial de la comarca, basada en el estudio del crecimiento demográfico, la ocupación del suelo, el planeamiento urbanístico vigente, el parque de vivienda y las grandes actuaciones en curso. A partir de aquí, será posible poner las bases para una política de suelo y vivienda en la comarca, convenientemente enmarcada en el contexto metropolitano. Estas bases han de asentarse sobre la voluntad de reforzar los sistemas urbanos de la comarca (articulados en torno a Granollers, Mollet y Sant Celoni) como subcentros metropolitanos. Para ello, hay que prever tanto la realización de operaciones vertebradoras de nueva centralidad, así como nuevas vías de conexión y la mejora de los núcleos urbanos existentes.

Les politiques du sol et du logement que les divers niveaux de l'Administration appliquent à la comarca du Vallès Oriental ne sont pas suffisamment articulées ni coordonnées. Pour améliorer cette situation il faut, tout d'abord, essayer une diagnose de la problématique territoriale à la comarca basée sur l'étude du développement démographique, l'occupation du sol et l'aménagement urbain en vigueur, le parc de logement et les grandes opérations en cours. A partir de là, on pourrait établir les bases pour une politique du sol et du logement à la comarca, convenablement encadrée dans le contexte métropolitain. Ces bases doivent avoir la volonté de renforcer les systèmes urbains de la comarca (articulés autour de Granollers, Mollet et Sant Celoni) comme souscentres métropolitains. Pour cela, il faut prévoir tant la réalisation d'opérations créatrices de nouvelles centralités, comme la construction de nouvelles voies de connexion et l'amélioration des noyaux urbains existants.

LA POLÍTICA DEL SÒL I HABITATGE AL VALLÈS ORIENTAL

1. Introducció

Quan es parla de política del sòl i habitatge com un dels grans temes d'ordenació territorial, no es pot més que plantejar dues qüestions prèvies:

- D'una banda, saber de quina política de sòl i habitatge parlem (i en quin àmbit es planteja). És a dir, quins són els objectius d'aquesta política; i amb quins paràmetres i àmbits té lògica la seva aplicació.
- D'una altra banda, qui fa aquesta política, o sigui, qui defineix els objectius, paràmetres i àmbits de la seva aplicació.

És evident que en una situació metropolitana com la de Barcelona, les grans problemàtiques territorials: la política de sòl i habitatge; els transports i la xarxa viària, el medi ambient, o la vertebració del territori, no poden tenir respostes fraccionàries o parcials. Cal plantejar-les en un marc territorial coherent on poder-les resoldre.

La participació dels diferents nivells de l'Administració i dels particulars ha de referir-se a àmbits que donin coherència a la seva actuació en el marc de les seves competències, i que permetin l'acompliment d'objectius globals i la solució de la problemàtica general.

A hores d'ara, la situació és prou diferent del que hem exposat. Les polítiques de sòl i habitatge no són suficientment coordinades, amb visions parcials i en molts casos fixades exclusivament en el curt termini. En definitiva, sense una consideració global de la problemàtica sectorial i territorial.

2. La problemàtica territorial

2.1. El creixement demogràfic al Vallès Oriental

Per poder emmarcar i valorar adequadament la problemàtica territorial al Vallès Oriental, en el context de la Regió Metropolitana, cal tenir present el

creixement demogràfic experimentat aquests darrers anys a la comarca així com la seva distribució territorial.

Després dels forts creixements registrats, al conjunt de la Regió Metropolitana, els decennis 1960-1970, i 1970-1980 amb percentatges del 41% i 18,9% respectivament, el decenni 1981-1991 per primera vegada en tot el segle es registra un creixement quasi nul i per sota del creixement global de Catalunya. Això no obstant, es produeixen importants moviments interns de població dins la Regió Metropolitana. Enfront a la significativa pèrdua de població del continu edificat (6,2% al Barcelonès), es produeixen creixements significatius superiors al 10% a les comarques de la segona corona: Alt Penedès, Garraf, Vallès Occidental i Vallès Oriental.

El Vallès Oriental és la comarca de la Regió Metropolitana amb un major creixement relatiu, en el decenni 1981-1991, amb un 16,6%, per davant del Maresme amb un 15,6% i l'Alt Penedès amb el 10%.

Aquest creixement es distribueix de forma irregular sobre la comarca. En termes relatius creixen més els municipis de menor pes demogràfic i amb ofertes d'habitatge en sectors de baixa densitat, front a creixements relatius menors als municipis de major pes demogràfic.

És significatiu que al Vallès Oriental l'any 1991 el 18% de la població visqui en municipis menors de 5.000 habitants, quan la mitjana de la regió sense comptar el Barcelonès és del 8,3%. És també la comarca que en termes absoluts té més població en municipis d'aquestes característiques: 47.078 habitants.

La dispersió del creixement de població a la comarca és prou evident amb aquestes dades.

2.2. L'ocupació del sòl

Aquest significatiu creixement demogràfic en el darrer decenni, i les característiques d'assenta-

ment, es veu reflectit en l'ocupació del sòl comarcal, però amb aspectes diferencials respecte als períodes anteriors.

A la taula 1, es pot veure com al conjunt de la regió malgrat tenir taxes de creixement de població inferiors al creixement vegetatiu, el sòl continua sent ocupat als mateixos ritmes o superiors als períodes anteriors.

El Vallès Oriental és la comarca de la regió que ocupa més sòl residencial tant respecte als ter-

mes relatius (l'ocupació creix el 53%) com pel que fa als valors absoluts amb 2.263 hectàrees, en el decenni.

Pel que fa al sòl industrial, i com a conseqüència de la redistribució dins de la regió de les àrees industrials i d'activitats que es desplacen de posicions més properes a Barcelona cap a la segona corona metropolitana, buscant una bona relació amb el sistema de comunicacions, el Vallès Oriental se situa darrera del Vallès Occidental i el Baix Llobregat.

Taula 1. Consum de sòl, 1950-1980-1992. Regió Metropolitana. Sòl urbà consolidat							
Usos del sòl (Ha) i comarques	1950	1980	1992	1950-1980		1980-1992	
				Total/any		Total/any	
Barcelonès							
Residencial	7.101	9.333	6.008	2.232	74	-3.325	(277)
Zones industrials	0	953	1.741	953	32	788	66
Baix Llobregat							
Residencial	1.585	7.592	6.577	6.007	200	-1.015	(85)
Zones industrials	30	765	1.991	735	25	1.226	102
Maresme							
Residencial	1.660	4.641	5.317	2.981	99	676	56
Zones industrials	73	72	276	-1	(0)	204	17
Vallès Occidental							
Residencial	3.454	6.812	8.218	3.358	112	1.406	117
Zones industrials	38	808	2.164	770	26	1.356	113
Vallès Oriental							
Residencial	964	4.267	6.530	3.303	110	2.263	189
Zones industrials	12	615	1.630	603	20	1.015	85
Alt Penedès							
Residencial	394	1.046	2.757	652	22	1.711	143
Zones industrials	8	37	324	29	1	287	24
Garraf							
Residencial	490	741	2.840	251	8	2.099	175
Zones industrials	0	0	200	0	0	200	17
TOTAL							
Residencial	15.648	34.342	38.247	18.784	626	3.815	318
Zones industrials	161	3.250	8.326	3.089	103	5.076	423
TOTAL (Ha)	15.809	37.682	46.573	21.873	729	8.891	741

Font: PTMB (1993); Dades numèriques (pp. 1.6 i 1.7).

2.3. El planejament urbanístic

Tots els municipis de la comarca excepte un, Granera, disposen d'alguna figura de planejament general.

Aquests planejaments consoliden un model de desenvolupament seguint el corredor vallesà, recolçant-se en els grans eixos viaris, amb alguns apèndixs a les rieres que drenen la comarca. Alhora que qualifiquen importants sectors de sòl urbanitzable de baixa densitat, completant o reconeixent actuacions ja iniciades, disperses pel territori.

Les superfícies qualificades d'urbanes o urbanitzables (susceptibles de ser urbanes) al Vallès Oriental representen el 16% de la comarca. A la Regió Metropolitana aquest percentatge és del 24%. Això vol dir que en el planejament es planteja la preservació d'una part molt important del territori a l'actuació urbanitzadora.

La superfície de sòl urbà, l'any 1990, era de 8.890 hectàrees i la de sòl urbanitzable, de 4.843 hectàrees, la quantitat més important d'aquest tipus de sòl de la regió només pel darrera del Vallès Occidental (8.478 Ha) i el Baix Llobregat (6.102 Ha).

2.4. El parc d'habitatges

L'any 1991, d'acord amb les dades del cens, el Vallès Oriental tenia 108.922 habitatges, amb un increment sobre l'any 1981 del 16,8%, el més alt de la Regió, coincidint pràcticament amb l'increment de població en el mateix període (16,6%). A la taula 2 es pot observar el creixement del parc d'habitatges a la Regió Metropolitana i la seva distribució entre principals i d'altres tipus.

La distribució municipal del parc d'habitatges al Vallès Oriental queda reflectida en la taula 3, on es pot veure el fort increment del parc d'habitatges en alguns municipis amb reduït pes demogràfic. Municipis com Lliçà d'Amunt augmenten el seu parc en un 52%, Lliçà de Vall (54%), Llinars del Vallès (85%), Bigues i Riells (43%), etc. Aquests creixements es corresponen en tots els casos amb creixements suburbans de baixa densitat, i per tant amb una alta ocupació de sòl (s'ha d'observar que aquests creixements no corresponen exclusivament a segments de demanda mitja-alta, sinó que inclouen en alguns municipis segments de demanda mitja-baixa).

La construcció d'habitatges en el període 1981-1991 ha estat molt intensa al Vallès Oriental, amb

Taula 2. Distribució per tipus d'habitatges, 1981 i 1991

Comarca	1981		1991	
	Principals	Altres	Principals	Altres
Alt Penedès	17.468	8.435	20.829	11.276
Baix Llobregat	154.388	186.756	179.392	54.107
Barcelonès	775.170	121.255	791.297	120.698
Garraf	19.794	19.211	25.267	25.301
Maresme	71.268	49.659	90.166	56.275
Vallès Occidental	164.449	53.818	195.423	45.518
Vallès Oriental	62.579	30.495	77.001	31.821
TOTAL	1.265.116	340.420	1.379.375	344.996

Font: Cens 1981 i 1991.

Taula 3. Cens d'habitatges familiars, 1981 i 1991. Vallès Oriental

Municipi	1981				1991			
	Total	Principal	Secundària	Vacants	Total	Principal	Secundària	Vacants
Aiguafreda	944	518	316	110	1.083	629	385	74
L'Ametlla del Vallès	1.420	538	789	84	2.069	992	1.015	62
Bigues i Riells	1.803	402	1.361	40	2.573	819	1.754	0
Caldes de Montbui	4.183	2.773	626	784	4.937	3.399	3	1.535
Campins	153	45	74	34	203	59	144	0
Canovelles	3.865	3.151	96	15	4.357	3.830	87	440
Cànoves	761	159	587	15	1.027	318	631	78
Cardedeu	2.999	2.225	322	452	3.066	2.493	258	315
Castellcir	228	51	130	47	303	69	197	37
Castellterçol	593	593	0	0	1.338	578	560	200
Fogars de Montclús	203	79	72	52	166	74	87	5
Les Franqueses	3.143	2.330	212	601	3.712	2.971	11	730
La Garriga	3.142	2.295	509	338	3.775	2.939	210	626
Granera	102	16	68	18	106	20	68	18
Granollers	16.781	12.796	200	3.785	18.156	15.640	140	2.368
Gualba	488	173	270	45	565	202	363	0
La Llagosta	3.827	3.262	35	530	3.838	3.032	45	761
Lliçà d'Amunt	2.471	701	1.676	94	3.760	1.527	2.187	46
Lliça de Vall	1.099	446	465	188	1.694	940	754	0
Llinars del Vallès	1.355	1.252	103	0	2.509	1.665	680	164
Martorelles	1.641	1.168	15	458	1.888	1.470	53	365
Mollet del Vallès	13.242	10.746	35	2.461	13.171	11.586	131	1.454
Montmany-Figaró	437	173	227	37	465	208	217	4
Montmeló	2.167	1.785	128	254	2.545	2.202	58	285
Montornès del Vallès	3.729	2.703	314	712	4.069	3.163	410	496
Montseny	108	65	42	1	185	79	87	19
Parets del Vallès	3.570	2.369	657	544	4.275	3.229	580	466
La Roca del Vallès	1.884	1.493	173	218	2.259	1.730	287	232
Sant Antoni de Vilamajor	1.240	445	579	216	1.057	669	710	128
Sant Celoni	4.027	3.246	224	557	4.123	3.497	30	596
Sant Esteve de Palautordera	579	264	280	35	700	355	311	34
Sant Feliu de Codines	2.199	988	1.187	24	2.342	1.170	1.011	161
Sant Fost de Campsentelles	1.345	813	509	23	2.321	1.430	857	34
Sant Pere de Vilamajor	1.297	194	1.073	30	1.427	344	1.037	46
Sant Quirze Safaja	1.286	54	210	22	354	67	279	8
Santa Eulàlia de Ronçana	1.912	606	1.264	42	2.180	896	0	1.284
Santa Maria de Martorelles	1.279	126	127	26	292	149	109	34
Santa Maria de Palautordera	1.945	1.149	603	193	2.472	1.465	808	199
Tagamanent	149	42	89	18	118	51	67	0
Vallgorguina	924	172	724	28	948	237	710	1
Vallromanes	411	114	278	19	571	220	340	11
Vilalba Sasserra	143	59	71	13	159	89	53	17
Vilanova del Vallès	-	-	-	-	1.013	437	599	67
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	93.074	62.579	16.720	13.163	108.711	76.947	18.323	13.446

Font: *La transformació del Vallès Oriental*, dades del cens 1981 i 1991.

la construcció de 18.632 habitatges nous, i una mitjana per al període de set habitatges per mil habitants i any, el doble de la mitjana de la Regió Metropolitana (3,6).

A la taula 4 es pot veure la construcció d'habitatges al conjunt de la Regió Metropolitana en el període 1981-1991 (ambdós inclosos).

Al Vallès Oriental els municipis amb menor pes demogràfic, tal com es pot veure a la taula 5, són els que tenen índexs de construcció superiors (tres o quatre vegades superiors a la mitjana comarcal) confirmant el tipus de creixement suburbà de baixa densitat característic de la comarca, ateses les determinacions que el planejament preveu en els sòls disponibles d'aquests municipis.

El fenomen del fort creixement de les poblacions de menor pes demogràfic s'ha de relacionar directament amb el fenomen de la segona residència i la seva transformació. Si observem les dades del cens d'habitatges i la nova construcció en el període 1981-1991 (malgrat les diferències que puguin tenir), podem veure que en aquests municipis: Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall, Bigues i Riells, l'Ametlla del Vallès, etc., proporcionalment el creixement dels habitatges principals és molt més alt que el

Taula 4. Construcció d'habitatges 1981-1991. Regió Metropolitana

Comarca	Construcció d'habitatges 1981-1991
Alt Penedès	4.598
Baix Llobregat	28.191
Barcelonès	46.625
Garraf	10.845
Maresme	27.627
Vallès Occidental	31.740
Vallès Oriental	18.632
TOTAL	163.258

Font: DGAH; *Habitatges iniciats i acabats.*

Taula 5. Construcció d'habitatges. Vallès Oriental

Municipi	Construïts 1981-1991	Habitatges per 1000 hab./any
Aiguafreda	83	3,7
L'Ametlla del Vallès	657	23,0
Bigues i Riells	709	30,9
Caldes de Montbui	873	7,5
Campins	32	16,3
Canovelles	580	4,2
Cànoves i Samalús	194	22,5
Cardedeu	961	10,8
Castellcir	78	31,3
Castellterçol	97	4,5
Fogars de Montclús	7	2,4
Les Franqueses del Vallès	520	5,0
La Garriga	740	7,7
Granera	2	3,3
Granollers	2.969	5,6
Gualba	58	8,6
La Llagosta	96	0,7
Lliçà d'Amunt	1.245	28,7
Lliçà de Vall	680	25,6
Llinars del Vallès	463	8,2
Martorelles	360	7,1
Mollet del Vallès	1.462	3,5
Montmany-Figaró	16	2,3
Montmeló	354	4,5
Montornès del Vallès	484	4,2
Montseny	16	5,3
Parets del Vallès	814	7,5
La Roca del Vallès	526	9,1
Sant Antoni de Vilamajor	351	16,8
Sant Celoni	569	4,3
Sant Esteve de Palautordera	125	10,7
Sant Feliu de Codines	228	6,0
Sant Fost de Campsentelles	672	15,6
Sant Pere de Vilamajor	223	22,6
Sant Quirze Safaja	65	21,6
Santa Eulàlia de Ronçana	442	15,3
Santa Maria de Martorelles	27	5,8
Santa Maria de Palautordera	445	8,9
Tagamanent	1	0,7
Vallgorguina	140	18,7
Vallromanes	125	23,0
Vilalba Sasserra	34	11,6
Vilanova del Vallès	109	7,8
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	18.632	7,0

dels secundaris, i en algun cas el creixement dels principals és pràcticament equivalent als de nova construcció. Això no vol dir que entre les de nova construcció no hi hagi segona residència, sinó que es produeix una transformació del parc de segona residència cap a primera.

2.5. L'actuació de l'Incasol

L'Institut Català del Sòl, com a organisme de la Generalitat de Catalunya amb competències urbanístiques, té entre els seus àmbits d'actuació la promoció pública d'habitatges i sòl residencial i la preparació de sòl industrial i de serveis.

Entre els anys 1982-1992, l'Incasol ha urbanitzat al Vallès Oriental 182 hectàrees de sòl residencial,

i 17,2 hectàrees de sòl industrial, distribuïdes en les operacions que es relacionen a la taula 6.

Si comparem aquestes dades amb l'ocupació del sòl a la comarca en el darrer decenni, amb 189 Ha/any de sòl residencial i 85 de sòl industrial, veiem que les operacions promogudes per l'Incasol representen el 10% del sòl residencial i el 2% del sòl industrial. Alhora es pot observar que les actuacions a dos municipis de major pes demogràfic (Granollers i Mollet del Vallès) signifiquen el 86,5% del total d'actuacions en sòl residencial.

En canvi, en relació amb el número total d'habitatges construïts a la comarca en el període 1981-1991, 18.632 habitatges, la capacitat dels sectors urbanitzats per l'Incasol és del 32,7% del total.

Taula 6. Urbanització de sòl, 1982-1992 (Incasol). Vallès Oriental			
Residencial			
Municipi	Actuació	Superfície (Ha)	Habitatges
Castellterçol	Els Rourets	12,56	44
Granollers	Les Tres Torres	27,41	1.023
	Les Tres Torres III	10,70	557
La Llagosta	Les Planes	6,65	400
Mollet del Vallès	Sector Sud Gallecs	119,12	3.500
	Santa Rosa		
Montmeló	El Pla del Pedregar	3,34	170
Montornès	La Bòbila	8,04	228
TOTAL		181,95	6.091
Industrial			
Municipi	Actuació	Superfície (Ha)	
Mollet del Vallès	Sector Sud Gallecs	11,03	
	Industrial		
Sant Feliu de Codines	el Pla de la Costa	6,22	
TOTAL		17,25	

Font: Incasol; Memòria 1992.

3. Bases per a una política de sòl i habitatge

Els processos metropolitans que comporten la intensificació creixent de les interdependències entre individus, grups i nuclis urbans que se situen en un territori cada cop més ampli, es tradueixen en un important increment de la mobilitat residencial de la població metropolitana. Segons treballs basats en dades padronals, 246.170 persones canviaren de residència a l'interior de la Regió Metropolitana entre 1981 i 1986. D'altra banda, les enquestes ens indiquen que a la Regió I 640.000 persones afirmen que tenen previst canviar de residència abans de 1995. D'aquestes, 420.000 resideixen en l'actualitat a Barcelona¹.

La direcció d'aquesta important mobilització és prou clara. Barcelona i el seu continu urbà tenen fluxos migratoris molt negatius, 152.354 habitants (Barcelonès) en el període 1981-1991, mentre que les comarques exteriors a la conurbació, i especialment el Vallès Oriental i el Maresme, tenen creixements migratoris molt alts, superiors al 15% en el mateix període.

Una segona dinàmica metropolitana comuna a les regions metropolitanes europees és la tendència a la relocalització de les activitats productives. El desplaçament de les parts centrals cap a l'entorn més o menys proper, però sempre en relació amb les grans xarxes de comunicació, ha estat la característica d'aquests darrers anys.

És evident, doncs, que les polítiques de sòl i habitatge cal plantejar-les, o com a mínim referir-les, per al conjunt de la Regió Metropolitana, atès que és en aquest àmbit on es prenen les decisions locacionals i residencials.

Els dèficit produïts en la demanda d'habitatge a Barcelona i el seu continu urbà, fruit de la seva col·matació i conseqüent incidència en els preus del

mercat residencial, cal cobrir-los a la resta de comarques de la regió i per tant fa impossible plantejar polítiques de sòl i habitatge «tancades» en àmbits inferiors al de la «regió urbana funcional» que puguin ser efectives.

3.1. Àmbits d'aplicació

La complexitat territorial del Vallès Oriental, i del conjunt de la Regió Metropolitana, estableix realitats urbanes que participen de manera diferent del fenomen metropolità. Sobretot en relació amb la seva capacitat d'estructurar el territori metropolità, a partir de la intensitat de relacions amb Barcelona, el seu continu urbà i la resta de l'àrea metropolitana, alhora que encapçalen, en alguns casos, mercats de treball i àmbits d'influència comercial propis, els quals pol·litzen al seu voltant un cert nombre de municipis.

La vertebració de l'espai metropolità, mitjançant el reforçament d'aquesta xarxa urbana existent, que eviti la suburbialització, ha de recolçar necessàriament en aquests subcentres metropolitans: els sistemes urbans. La consolidació de les ciutats madures de la segona corona metropolitana juga ja a hores d'ara un paper vertebrador important, i ofereix magnífiques possibilitats per a noves actuacions, que cal donar suport.

Les polítiques de sòl i habitatge, considerades de manera global a nivell de la Regió Metropolitana, cal quantificar-les i aplicar-les per àmbits significatius en la consecució dels objectius de vertebració metropolitana. Si com hem dit aquesta s'ha de produir mitjançant el reforçament de la xarxa urbana existent recolçada en els sistemes urbans, les polítiques de sòl i habitatge han de considerar necessàriament aquest àmbits.

Al Vallès Oriental podem considerar tres sistemes urbans principals, capaços de vertebrar el seu territori.

– Sistema de Granollers: clarament delimitat per una situació de continu urbà format per Granollers, Canovelles, les Franqueses del Vallès i la Roca del Vallès, més municipis de l'entorn...

¹ J.M. Vallès i O. Nel·lo (1993); «De ciutat a metròpolis: Notes per a una lectura del Pla Estratègic Barcelona-2000 des d'una perspectiva metropolitana», a *Barcelona economia*, 18, pp.7-20.

– Sistema de Mollet: la intensitat de relacions amb el sistema de Barcelona planteja desequilibris que en aquests moments tenen dificultats per a la seva consideració, però la creixent centralitat de Mollet i la seva posició equidistant de Granollers, Sabadell i Barcelona, juntament amb la necessitat d'estructurar els seus territoris propers amb una forta i recent ocupació del sòl, consoliden la seva centralitat.

– Sistema de Sant Celoni: amb una intensitat de relacions metropolitanes encara feble, estructura el territori del Baix Montseny, articulant-se a l'entorn de Sant Celoni, Santa Maria i Sant Esteve de Palautordera.

Alhora, al considerar de forma integrada el territori metropolità, veiem que el sistema nodal no s'articula exclusivament sobre les ciutats existents, i que cal complementar-lo, per tal de vertebrar el territori metropolità, mitjançant àrees de nova centralitat o nova accessibilitat per difondre centralitat sobre el territori a través de la creació de nous espais terciaris en localitzacions estratègiques, dinamitzant l'entorn d'aquestes àrees i afeblint la pressió abassegadora sobre els centres terciaris consolidats.

Al Vallès Oriental, la implantació d'un gran equipament, com el Circuit de Catalunya, pot contribuir a fomentar aquestes polaritats.

3.2. Reforçament dels subcentres metropolitanos

La necessitat de vertebrar l'espai metropolità mitjançant el reforçament de la seva xarxa urbana s'hauria de traduir en polítiques de sòl i habitatge que tendeixen a estructurar els subcentres metropolitanos amb nivells de qualitat urbana equiparables als de la ciutat central, generant polaritats en el territori amb capacitat per a reequilibrar-lo. Aquestes polítiques, alhora que faciliten la seva especialització en funcions productives, de consum, de lleure o residencial, poden consolidar el seu model urbà en relació amb el seu *hinterland*

(sistema urbà) tot configurant-lo com a centre econòmic, de serveis i de comunicacions. Evitant, d'altra banda, la dispersió dels creixements suburbans que comprometen importants superfícies de sòl, negant qualsevol valor d'urbanitat, i que generen agressions importants al medi ambient.

En aquest sentit, cal seleccionar en quins punts del territori amb valor estratègic cal incidir, per tal de mantenir el necessari equilibri del sistema metropolità des del punt de vista ecològic, com també cultural o paisatgístic. A més de considerar les relacions de l'espai lliure a l'entorn de la ciutat com a element d'identitat territorial, evitant la seva urbanització.

Al Vallès Oriental, juntament amb la necessitat de consolidar les polaritats existents per tal d'estructurar internament el seu territori, en el conjunt de la Regió Metropolitana, les polítiques de sòl i habitatge han de tendir a reduir la dispersió del seu creixement, manifestat clarament en les dades de creixement demogràfic, ocupació del sòl i construcció d'habitatges, ja que pot condicionar fortament les possibilitats de vertebració metropolitana i estructuració interna dels seus sistemes urbans, en dificultar la prestació de serveis urbans bàsics com el transport, etc., alhora que genera greus agressions al medi ambient i natural.

3.3. Models de nova centralitat

Tal com hem exposat anteriorment, la configuració integrada del territori metropolità comporta, de forma necessària, el desdibuixament del sistema nodal articulat exclusivament sobre les ciutats existents. Sense que això vulgui dir que aquesta configuració entri en contradicció amb les funcions realitzades per les ciutats existents, sinó que les complementa segons les lògiques de les relacions metropolitanes.

Les polítiques de sòl i habitatge han d'impulsar models de nova centralitat capaços de difondre centralitat sobre el territori.

– La implantació de grans equipaments metropolitans o nacionals, juntament amb l'increment d'accessibilitat que els acompanya i el seu reforçament amb major dotació terciària productiva en els punts estratègics del territori, poden ajudar a fomentar aquestes polaritats que han de contribuir a evitar l'especialització i diferenciació de la ciutat central respecte a l'entorn metropolità, a afeblir la pressió terciària sobre el mateix. Operacions com el Circuit de Catalunya en serien un exemple.

– Així mateix, els punts del territori amb major accessibilitat i multimodalitat constitueixen nòduls de comunicació que contribueixen també a la vertebració territorial. Els punts d'enllaç de les grans vies metropolitanes o els grans centres d'intercanvi modal alhora que augmenten la connectivitat general de la xarxa poden reduir els costos de canvi mitjà de transport. L'establiment d'una xarxa d'intercanviadors entre diferents modes de transport del tipus *park-and-ride*, que gaudiran de bona accessibilitat, permetria la localització d'altres activitats (comercials, terciàries, etc.), facilitant així la descongestió dels centres.

Al Vallès Oriental, atesa la densitat de la xarxa viària i ferroviària existent, així com la previsió de noves xarxes (TGV, Quart Cinturó, etc.) que les complementen, es plantegen grans possibilitats d'actuacions amb models d'aquests tipus, que podrien permetre la vertebració dels territoris amb assentaments residencials dispersos, i per tant sense possibilitats de generar polaritats.

Aquests centres poden tenir diferents tipologies, des de nous creixements de ciutats existents, fins a punts singulars a les noves vies (creixements a l'entorn de Granollers que compleixin aquestes condicions, o el Quart Cinturó, etc.).

3.4. Construcció de sistemes generals i connexió a les xarxes

Aquestes polítiques de sòl i habitatge han d'anar acompanyades necessàriament de la programació

per a la construcció dels corresponents sistemes generals i connexió a les grans xarxes metropolitanes.

La dotació als subcentres metropolitans amb nivells de qualitat equiparables als de la ciutat central passa perquè gaudeixin d'una bona accessibilitat, facilitant la relació amb les grans xarxes de comunicació i transport, ja que un dels efectes de les dinàmiques metropolitanes recents és la tendència a l'increment de la mobilitat i de les necessitats de transport, derivat de l'ascens del nivell d'ocupació i de benestar, del desplaçament de la residència lluny del lloc de treball i de la segmentació de la producció i dels nous patrons de consum terciari i de lleure. No atendre aquestes demandes planteja problemes prou coneguts: congestió de la xarxa viària, consum elevat d'energia, degradació del medi urbà.

Així mateix, cal que aquests nous creixements disposin dels equipaments i serveis necessaris per dotar-los de qualitat urbana, per tal d'equiparar-los al màxim (sense pretendre que aquesta sigui absoluta) a la ciutat ja consolidada, per garantir la igualtat en l'accés als serveis dels habitants de les diverses parts del territori metropolità.

Aquestes consideracions són especialment importants al Vallès Oriental, on els forts creixements produïts aquests darrers anys en alguns municipis han provocat dèficit considerables en alguns serveis bàsics i dificultats als municipis per resoldre'ls, atès l'imprevist del problema, la manca de competència, en alguns casos, i la seva precaritzat financera.

3.5. La millora i requalificació dels centres urbans

Per acabar, caldria considerar les polítiques d'intervenció en els centres urbans, més en sentit qualitatiu que quantitatiu amb mesures de rehabilitació física dels nuclis antics, però també de manteniment de la diversitat d'usos tradicionals que els enriqueixen i eviten la seva especialització funcional. La

rehabilitació d'una part important de l'habitatge massiu creat els anys seixanta i setanta és un altre dels grans reptes plantejats i d'especial transcendència en alguns municipis de la comarca.

D'altra banda, una política de sòl i habitatge en els centres urbans consolidats ha de considerar les actuacions derivades de la transformació de teixits obsolets o canvi d'ús de sectors industrials antics, aprofitant l'oportunitat per completar i complementar les seves capacitats i potencialitats de centralitat, reforçant la seva polaritat com a element vertebrador de la Regió Metropolitana.

Bibliografia

Abel, J.; Jordana, J. (1987); *L'activitat econòmica al Vallès Oriental*, Barcelona, El Racó del Llibre de Text- Vilassar de Mar, Ed. Oikos -Tau.

Anguera, J. (dir.) (1994); *La transformació del Vallès Oriental*, Barcelona, Caixa de Catalunya.

A.A.V.V. (1994); «La Regió Metropolitana en el planejament territorial de Catalunya», *Papers, Regió Metropolitana de Barcelona*, 14, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Clusa, J. (1992); «La distribució territorial de la indústria i els serveis a la Regió Metropolitana de Barcelona als sis anys de la recuperació econòmica», *Papers, Regió Metropolitana de Barcelona*, 12, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Esteban, J. (1991); «El fet metropolità», *Papers, Regió Metropolitana de Barcelona*, 6, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Serra, J. (1991); «La ciutat metropolitana. Delimitacions, desconcentracions, desequilibris», *Papers, Regió Metropolitana de Barcelona*, 6, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Vallès, J.M.; Nello, O. (1993); «De ciutat a metròpoli. Notes per a una lectura del pla estratègic Barcelona-2000 des d'una perspectiva metropolitana», a *Barcelona economia*, 18.

LA MOBILITAT I LA XARXA VIÀRIA
AL VALLÈS ORIENTAL

JORDI PRAT

*Enginyer de camins, canals i ports. Director provincial de Barcelona,
Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient*

SUMARI

1. Introducció

2. La mobilitat

2.1. Una comarca cada cop més metropolitana

2.2. Una comarca de pas

3. La xarxa viària

3.1. La situació actual

3.2. Previsions a curt i mig termini

4. Consideracions finals

Bibliografia

ABSTRACT

De l'anàlisi de la mobilitat al Vallès Oriental emergeixen dues característiques principals: d'una banda, la seva progressiva integració en el conjunt metropolità (denotada per l'increment de la mobilitat laboral intercomarcal –33% del total l'any 1991– i la creixent relació amb Barcelona i el Vallès Occidental); i, de l'altra, el seu caràcter de territori de pas (que es reflecteix en els fluxos de les vies N-152, C-251 i A-7). La xarxa viària ha hagut de servir aquesta mobilitat tot superant les dificultats que presenta un relleu vigorós. Així, s'ha desenvolupat aprofitant el corredor pre-litoral, l'estret del Congost i els colls de la Serralada Litoral. Per tal de millorar aquesta xarxa, el Ministeri d'Obres Públiques, Transport i Medi Ambient (MOPTMA) té prevista la prolongació de les calçades laterals de l'autopista A-7 (B-30) en els trams Barberà del Vallès-Mollet i la construcció de l'autovia orbital Abrera-Sant Celoni. Pel seu costat, la Generalitat ha realitzat la millora de la N-152 i preveu d'inaugurar l'any 1995 l'autopista Mataró-Granollers. Aquestes intervencions, i d'altres que s'hauran de desenvolupar en la xarxa secundària, hauran de ser necessàriament concertades i respectuoses amb el medi ambient. Una vegada realitzades permetran d'augmentar de forma notable la capacitat i les prestacions de la xarxa viària de la comarca.

Del análisis de la movilidad en el Vallès Oriental emergen dos características principales: por una parte, su progresiva integración en el conjunto metropolitano (denotada por el incremento de la movilidad laboral intercomarcal –33% del total en 1991– y la creciente relación con Barcelona y el Vallès Occidental); y, por otra, su carácter de territorio de paso (que se refleja en los flujos de las vías N-152, C-251 y A-7). Para servir esta movilidad, la red viaria ha tenido que superar las dificultades de un relieve vigoroso. Así, se ha desarrollado aprovechando el corredor prelitoral, el estrecho del Congost y los puertos de la Sierra Litoral. Para mejorar esta red, el MOPTMA tiene prevista la prolongación de las calzadas laterales de la autopista A-7 (B-30) en los tramos Barberà del Vallès-Mollet y la construcción de la autovía orbital Abrera-Sant Celoni. Por su parte, la Generalitat ha realizado la mejora de la N-152 y prevé inaugurar la autopista Mataró-Granollers en 1995. Estas intervenciones, y otras que se deberán acometer en la red secundaria, deberán ser necesariamente concertadas y respetuosas con el medio ambiente. Una vez realizadas permitirán aumentar de forma notable la capacidad y las prestaciones de la red viaria de la comarca.

De l'analyse de la mobilité dans le Vallès Oriental surgissent deux caractéristiques principales: d'une part, l'intégration progressive de la *comarca* dans l'ensemble métropolitain (indiqué par l'accroissement de la mobilité laborale intercomarcale –33% du total en 1991– et la croissante relation avec Barcelona et le Vallès Occidental); et, d'autre part, son caractère de territoire de passage (qui répercute dans les flux des voies N-152, C-251 et A-7). Pour servir cette mobilité, le réseau routier a dû vaincre les difficultés d'un relief vigoureux. Ainsi, il s'est développé en utilisant le couloir pré-litoral, l'étréit du Congost et les cols de la chaîne du litoral. Pour améliorer ce réseau, le MOPTMA a prévu la prolongation des chaussées latérales de l'autoroute A-7 (B-30) dans le trajet de Barberà del Vallès-Mollet et la construction de l'autoroute orbitale Abrera-Sant Celoni. D'autre part, la Generalitat a réalisé l'amélioration de la N-152 et prévoit l'inauguration de l'autoroute Mataró-Granollers en 1995. Ces interventions, et d'autres qui devront se développer dans le réseau secondaire, devront être nécessairement concertées et respectueuses avec l'environnement. Une fois réalisées, elles permettront d'augmenter de façon notoire la capacité et les prestations du réseau routier de la *comarca*.

LA MOBILITAT I LA XARXA VIÀRIA AL VALLÈS ORIENTAL

1. Introducció

Una comarca amb una dinàmica demogràfica, econòmica i d'ocupació del territori tan elevada com el Vallès Oriental ha de plantejar necessàriament problemes en el camp de les infraestructures de relació. El contrast entre una mobilitat de persones i mercaderies canviant i en ràpid creixement, i uns canals d'acollida –la xarxa viària i ferroviària– que s'adeqüen difícilment, per la mateixa inèrcia de les infraestructures, a aquesta dinàmica condueix a una situació amb certs problemes, en bona part en vies de solució. En aquesta comunicació es tracten aquests temes desenvolupant alguns aspectes del capítol «Transports i Comunicacions», del geògraf Josep Homs, inclòs a la recent publicació (gener de 1994) de la monografia de la col·lecció «Catalunya Comarcal» (editada per la Caixa de Catalunya) dedicada a aquesta comarca: *La transformació del Vallès Oriental*, estudi dirigit per l'economista Josep Anguera¹.

Seguint el títol de la comunicació, es fan d'entrada unes consideracions sobre l'evolució de la mobilitat obligada al Vallès Oriental i la major integració a l'entorn metropolità de Barcelona que posa de manifest, així com sobre la mobilitat derivada del seu paper de comarca de pas. Seguidament, l'anàlisi de la xarxa viària descriu d'una banda la situació, però també assenyala les previsions a curt i mig termini de les Administracions actuant, amb un esment especial de l'autovia orbital. Finalment, unes breus consideracions finals de síntesi clouen la comunicació.

2. La mobilitat

2.1. Una comarca cada cop més metropolitana

L'estudi de la mobilitat obligada i, encara més, la dels desplaçaments domicili-treball s'ha convertit en el principal instrument per analitzar les relacions funcionals entre els diferents assentaments de

població i, especialment, les àrees d'influència dels principals nuclis. A partir de l'explotació dels fulls annexos als padrons quinquennals d'habitants es pot seguir l'evolució tant de les relacions intercomarcals com dels mercats de treball interns a la comarca (o a cavall sobre els seus límits).

a) Dinàmica dels viatges intercomarcals

La taula 1 evidencia l'evolució soferta pels desplaçaments per motiu de treball entre la comarca del Vallès Oriental i les seves quatre comarques veïnes. Els principals punts a destacar serien:

- La mobilitat per motiu de treball creix molt per sobre de l'increment demogràfic de la pròpia comarca.
- Els viatges intercomarcals, és a dir amb un extrem (origen o destinació) a fora del Vallès Oriental, representen una proporció cada cop més gran del total de desplaçaments amb motiu de treball. Han passat de significar el 26% el 1981 al 33% el 1991, havent-se gairebé doblat en valors absoluts. Això representa una interrelació laboral creixent amb el conjunt de les comarques veïnes.
- Els fluxos intercomarcals més importants en volum es produeixen amb el Barcelonès i el Vallès Occidental (el 64% i el 28% del total de desplaçaments intercomarcals, respectivament), mentre que són força més petits amb el Maresme i Osona. En conjunt, més del 96% dels desplaçaments intercomarcals considerats es produeixen dins de la Regió Metropolitana.

b) Les àrees funcionals a partir de la mobilitat laboral

La integració del Vallès Oriental a la Regió Metropolitana de Barcelona, progressiva en el temps i globalment admesa pel conjunt d'estudiosos del territori, no és uniforme per al conjunt de la comarca (figura 1). Es poden considerar, com recull la monografia comarcal esmentada abans, tres nivells d'articulació dels municipis comarcals:

¹ Anguera, J. (dir.) (1994); *La transformació del Vallès Oriental*, Col. «Catalunya Comarcal», Caixa de Catalunya.

- El pertanyents al mercat de treball directe de Barcelona. Seria el cas de la Llagosta.
- El dependents de subcentres metropolitans. Articulen bona part de la comarca al voltant de Mollet i Granollers (el més potent), amb Cardedeu de pol secundari. Caldes de Montbui i Sant Feliu de Codines estarien dins el mercat de Riera de Caldes.
- Els de mercats de treball no metropolitans, amb menor influència de Barcelona: Sant Celoni, a l'est, i Castellterçol i Aiguafreda al nord.

Els mercats de Granollers i Sant Celoni són força integrats i amb un notable nivell de cobertura dels llocs de treball per residents a la subàrea. En canvi, els mercats de Mollet i Riera de Caldes tenen un nivell molt més alt de relació amb Barcelona.

2.2. Una comarca de pas

A més de la mobilitat generada i atreta per la comarca (de la que hem analitzat exclusivament la que

es produeix en la relació domicili-treball) i de la interna al mateix Vallès Oriental, hi ha un important conjunt de fluxos que travessen la comarca sense tenir-hi un extrem. Això ve afavorit per la situació territorial del Vallès Oriental dins de la depressió Pre-litoral, definint un veritable corredor de pas entre les serres Litoral i Pre-litoral, canalitzador del fluxos entre la França mediterrània i el centre i l'est de la Península, així com també dels fluxos entre Barcelona i l'alta vall del Ter a través del Congost (figura 2).

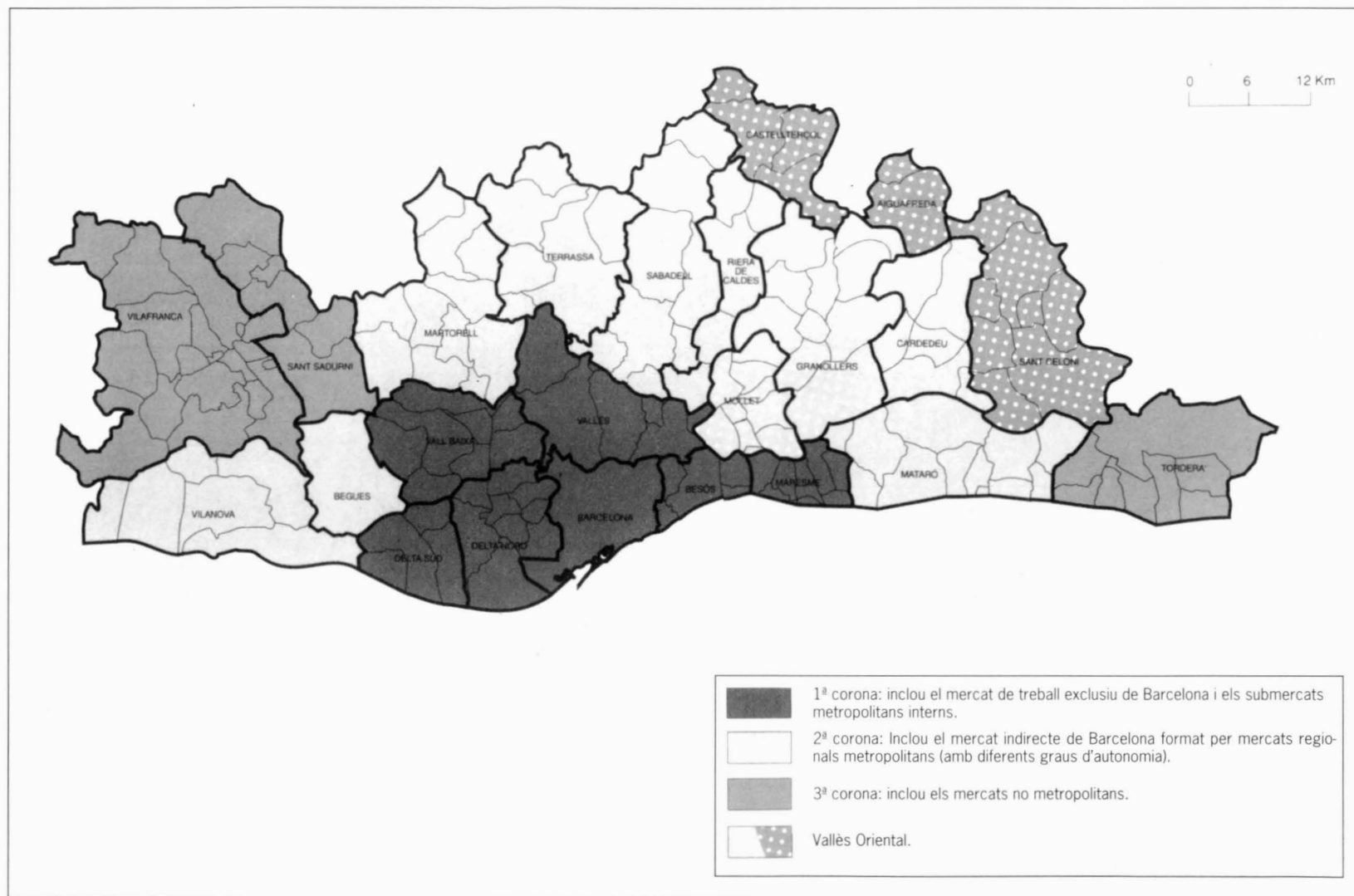
Aquests fluxos de pas tenen una incidència notable en el nivell de congestió de la xarxa viària, especialment en els períodes punta que generen els desplaçaments turístics de caps de setmana i de vacances. Així, la N-152 experimenta les seves intensitats màximes les tardes dels diumenges (sobretot d'hivern) mentre que a l'autopista A-7 i la C-251 s'hi afegeixen els fluxos turístics de pas cap al litoral mediterrani al sud, amb puntes els mesos de juliol i agost, accentuats els caps de setmana i els canvis de quinzena.

Taula 1. Mobilitat per motiu de treball entre el Vallès Oriental i les comarques veïnes. Desplaçaments 1981-1986-1991

Fluxos intercomarcals	1981	1986	1991	Increment 1981-1991	
				absolut	Percentatge
Vallès Oriental (interns)	61.675	64.331	81.477	19.802	32
Barcelonès-Vallès Oriental	10.350	10.475	14.997	4.647	45
Vallès Oriental-Barcelonès	4.847	6.606	10.379	5.532	114
Vallès Occidental-Vallès Oriental	2.283	2.949	5.311	3.028	133
Vallès Oriental-Vallès Occidental	2.997	3.058	5.970	2.973	99
Maresme-Vallès Oriental	526	756	1.505	979	186
Vallès Oriental-Maresme	158	354	394	236	149
Osona-Vallès Oriental	399	593	818	419	105
Vallès Oriental-Osona	252	328	483	231	92
Total amb destinació Vallès Oriental	13.558	14.773	22.631	9.073	67
Total amb origen Vallès Oriental	8.254	10.346	17.226	8.972	109
Total desplaçaments	83.487	89.450	121.334	37.847	45
Població de dret comarca	225.095	240.464	262.513	37.418	17

Font: IEC. Dades provisionals del Cens de 1991, matrius 1981 i 1986. Elaboració pròpia a partir de l'Annex 3 de Juan, S. (dir.) (1993); «La Regió Metropolitana en el planejament territorial de Catalunya», *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 14, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Figura 1. Mercats i submercats de treball de la Regió Metropolitana

Font: Esteban, M., *Distribució de la mobilitat per treball a la Regió Metropolitana de Barcelona*. Anàlisi de mercats de treball. Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, Barcelona, 1989, pàg., 30.

3. La xarxa viària

3.1. La situació actual

Estructurada al voltant dels eixos que segueixen els dos canals de comunicació assenyalats, la xarxa de carreteres i autopistes del Vallès Oriental té una longitud total de 422,3 km, amb el desglossament següent segons la seva titularitat (taula 2).

Com es pot veure a la figura 3, els relleus de la serralada Pre-litoral (en especial el massís de Montseny) i de las serres del Corredor i Montnegre dificulten la homogeneïtzació de la xarxa i l'establiment d'una malla isòtropa, i obliguen a emprar uns determinats punts de pas per travessar-los (Coll Formic, Coll Sacra, Coll de Parpers, etc.). Distingirem ara tres grups de vies:

a) *Corredor pre-litoral*. Se situen aquí les infraestructures de major capacitat i també amb major intensitat de trànsit. L'A-17 (en el tram la Llagosta-

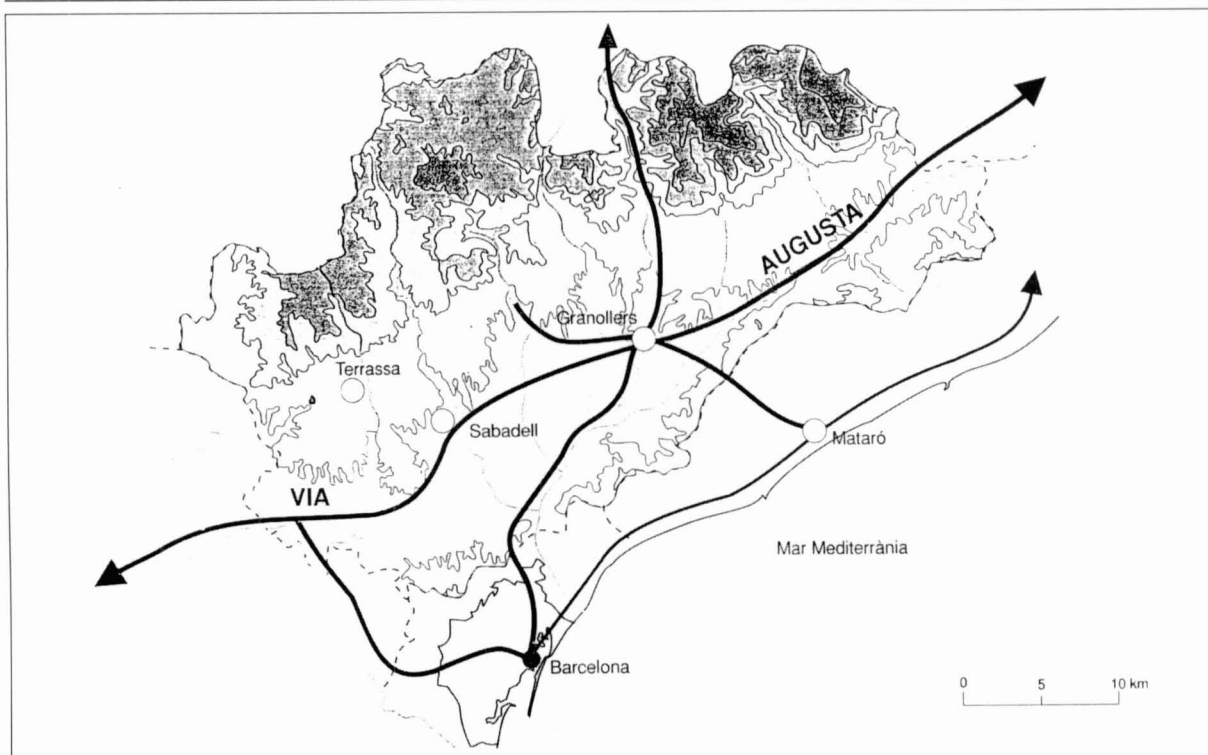
Montmeló) i l'A-7 (entre Mollet i Holstalric) configuren dues vies de gran capacitat que conflueixen a Montmeló. Des de Granollers i Cardedeu es veu doblat al nord per la C-251, i al sud per la BV-5001, des de Sant Fost a la Roca i Santa Agnès. Les intensitats de trànsit en aquestes vies figuren a la taula 3.

L'ampliació de l'A-7 amb un tercer carril, entre el peatge de Granollers i la zona sur de Maçanet,

Taula 2. Titularitats de les vies al Vallès Oriental

Tipus de via/Titularitat	Km
Autopistes (Concessió MOPTMA)	43,1
Carreteres	
Generalitat	96,6
Diputació	282,6
TOTAL	422,3

Figura 2. Les comunicacions antigues

Font: Elaboració pròpia a partir de Grup d'Ensenyants de Sabadell (1979), *Coneixements bàsics de la Comarca del Vallès i la seva aplicació a l'escola*, Barcelona. Rosa Sensat.

Taula 3. Intensitats mitjanes diàries per trams, 1990

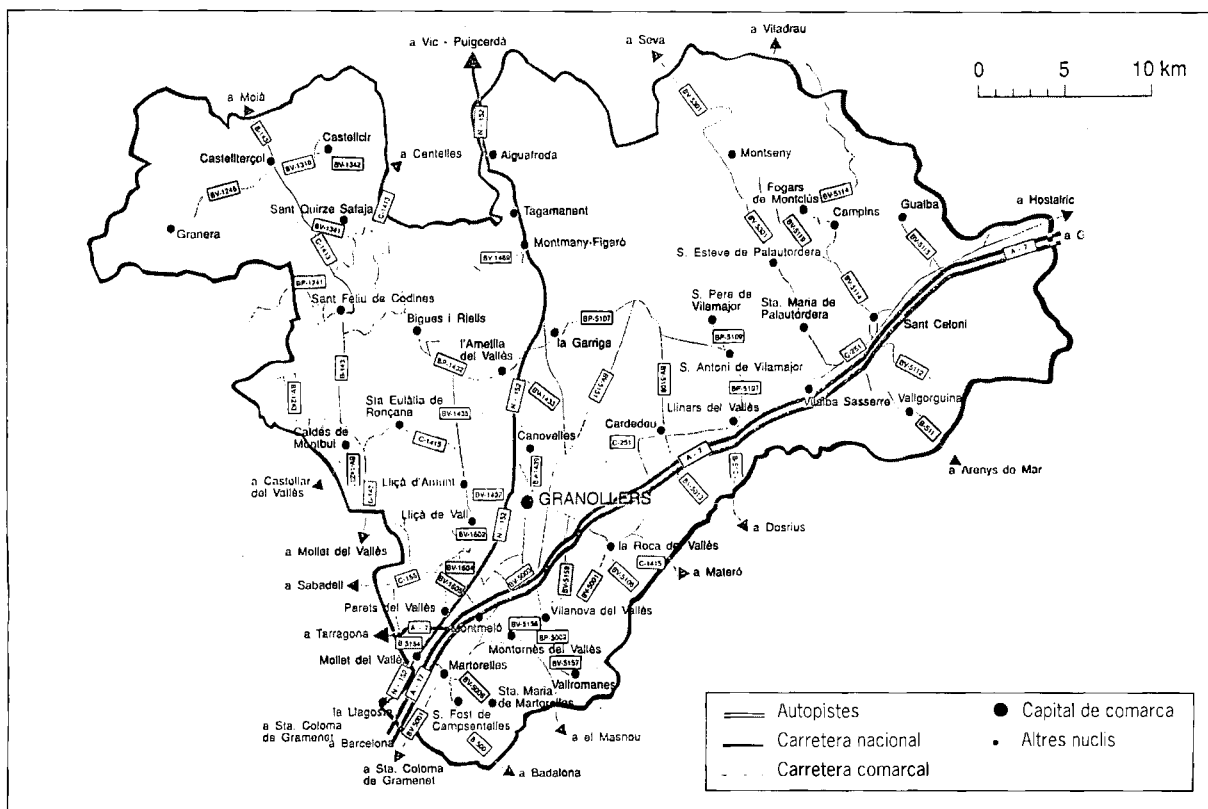
Via-tram	Vehicles (% pesants)
A-17	
Trinitat-Mollet	38.728 (5,2)
Mollet-Montmeló	33.649 (5,2)
A-7	
Barberà del Vallès-Montmeló	61.088 (24,9)
Montmeló-Granollers	65.895 (12,6)
Granollers-Cardedeu	45.183 (16,5)
Cardedeu-Sant Celoni	40.412 (16,8)
Sant Celoni-Hostalric	34.467 (17,9)
C-251	
Llinars (p.k. 10)	21.386
Sant Celoni (p.k. 22)	13.388

Fonts: Anguera, J. (dir.) (1994); *La transformació del Vallès Oriental*, col. «Catalunya Comercial», Caixa de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques (1992); *Estadística anual 1990*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

inaugurat l'abril de 1993, continuava l'ampliació del tram anterior (novembre 1991) entre Mollet i Barberà del Vallès i l'increment i automatització de les cabines de cobrament del peatge troncal a Granollers. Això permet un funcionament força correcte de l'autopista en aquests moments, amb molt escassos períodes de saturació; en canvi, les travesseres urbanes de la C-251, a Cardedeu i Llinars, així com les càrregues dels caps de setmana a l'arribada a Granollers la converteixen en molt congestionada.

b) *Eix del Congost*. Confluent amb l'anterior en el tram la Llagosta-Montmeló, la N-152 ressegueix de sud a nord tota la comarca. Desdoblada en tot el seu recorregut des de Parets fins a Vic, i ja executades les variants de Mollet i la Llagosta, manca només el desdoblament pel terme de Parets per aconseguir la continuïtat amb una via de quatre carrils. Les darreres obres en marxa en aquest eix

Figura 3. Xarxa de carreteres, 1991

Font: Anguera, J. (dir.) (1994); *La transformació del Vallès Oriental*, col. «Catalunya Comercial», Caixa de Catalunya.

(enllaços de Canovelles i l'Ametlla separador central a l'autovia de l'Ametlla) s'orienten a l'assoliment d'un major nivell de seguretat.

D'aquest eix se'n desprenen un seguit de vies cap a l'oest, que uneixen els dos Vallès: la C-155 cap a Sabadell; la C-1415 de Granollers a Caldes de Montbui, Sentmenat i Castellar del Vallès; la BP-1432, de l'Ametlla a Sant Feliu de Codines, i cap a l'est, la BP-1507, de la Garriga a Llinars. Les intensitats de trànsit figuren a la taula 4.

c) *Altres vies intercomarcals.* S'inclouen en aquesta denominació aquelles carreteres, de nivell comarcal i local, que uneixen el Vallès Oriental amb el Bages, Osona i la Selva, d'una banda, i amb el Maresme d'una altra, superant les dues serres que delimiten la comarca en la direcció aproximada nord-sud.

En el primer grup trobem la B-143, que des de Mollet i seguint la riera de Caldes, va a Caldes de Montbui i després cap a Castellterçol i Moià, passant per Sant Feliu de Codines i Sant Quirze Safaja. Amb un trànsit força intens, superior als 4.000 vehicles d'IMD, el seu traçat des de Caldes és molt inadequat.

En el massís del Montseny hi ha la BV-5301, que des de la C-251 va fins a Seva (Osona) passant per

Santa Maria i Sant Esteve de Palautordera, Montseny i Coll Formic, i la BV-5114, de Sant Celoni a Viladrau (Selva), per Santa Fe del Montseny, de caire fonamentalment turístic.

De connexió amb el Barcelonès i el Maresme, les més importants són quatre carreteres: la B-5001, de Martorelles a Badalona per la Conreria, amb 11.000 vehicles d'IMD el 1990; la BP-5002, de Granollers al Masnou, pel Coll de la Font de la Cera; la C-1415, de Granollers i la Roca a Mataró pel Coll de Parpers, i la B-511, de Sant Celoni a Arenys per Vallgorguina i Coll Sacra.

Llevat de les vies fonamentals, la N-152 i les autopistes A-17 i A-7, la resta de la xarxa viària comarcal a la plana pateix, sobretot a la seva part occidental, les disfuncions que ocasiona un traçat antic, de baixes característiques geomètriques i sense enllaços, un entorn cada cop més urbanitzat i un trànsit ràpidament creixent per l'increment demogràfic i de mobilitat. D'entre les vies intercomarcals al nord, el major problema es planteja en la relació amb el Bages, atesa la potència de l'eix de la riera de Caldes, mentre que cap al Maresme, l'autopista en construcció Mataró-Granollers resoldrà la connexió central, deixant pendants de millora els passos cap al Masnou i Arenys, i la BV-5001, pel marge esquerre del Besòs fins a Santa Coloma de Gramenet.

Taula 4. Intensitats mitjanes diàries (IMD) per trams, 1990

Carretera-tram (p.k.)	Vehicles (IMD)
N-152	
La Llagosta (16,5)	29.504
Mollet del Vallès (24,8)	64.723
Mollet (26)	22.400
La Garriga (38,8)	27.172
Santa Eulàlia del Congost (46)	19.614
C-155	
Parets (12)	10.975

Font: Departament de Política Territorial i Obres Públiques (1992); *Estadística anual 1990*, Barcelona. Generalitat de Catalunya.

3.2. Previsions a curt i mig termini

a) *Millores a la xarxa projectades pel MOPTMA.* Un cop finalitzat formalment a 31 de desembre de 1993 el primer Pla de Carreteres 1985-1993, i estant en redacció el segon Pla, el ministeri ha aprovat, per aquest període de transició, un Programa d'Actuacions Prioritàries en Carreteres 1993-1995 (*Plan Puente*)². Aquest programa inclou dues actuacions que afecten el Vallès Oriental:

– *Prolongació de les calçades laterals de l'autopista A-7 (B-30) en els trams 1 i 3 (Barberà del*

² Les obres que figuren en aquest programa han de ser licitades dins del termini de trenta mesos a partir de la seva aprovació, és a dir, abans de juliol de 1996.

Vallès-Mollet), amb un pressupost total de 8.000 milions de pessetes. S'ha licitat ja la corresponent assistència tècnica per a la redacció del projecte constructiu.

– *Autovia orbital* Abrera-Sant Celoni, de 58 km i 48.800 milions de pessetes de pressupost indicatiu. L'actuació més important a Catalunya de les que planteja el ministeri a mig termini té el seu origen en les determinacions del Pla Director d'Infraestructures 1993-2007 (PDI), relatives a la xarxa d'infraestructures de transport. A partir d'una distribució actual i prevista a l'horitzó del Pla de la xarxa de ciutats i de les activitats a Espanya, el PDI preveu un increment molt fort del tràfic de persones i mercaderies al llarg del Corredor mediterrani, que obligaran al doblament de la seva capacitat actual mitjançant una via de gran capacitat entre la frontera francesa i Alacant. En aquest marc s'ha donat prioritat al tram Abrera-Sant Celoni (tot i que haurà de continuar ben aviat fins a Maçanet pel nord i fins a Tarragona pel sud), que té els següents objectius:

- Donar continuïtat a la N-II pel nord del Vallès, evitant la interrupció del seu traçat a l'aglomeració de Barcelona.
- Millorar la comunicació transversal dels nuclis importants de la segona corona metropolitana: Martorell-Terrassa-Sabadell-Granollers-Sant Celoni.
- Satisfer la gran demanda de trànsit prevista l'any 2000 a la B-30 (110.000 vehicles/dia) i a l'A-7 (65.000 vehicles/dia entre Granollers i Maçanet).

Actualment s'ha dictat ja l'ordre de redacció de l'estudi informatiu d'aquesta autovia, que ha de sortir properament a concurs d'assistència tècnica entre els consultors especialitzats. El nou vial consistirà en una autovia de quatre carrils, de 100 km/h de velocitat de projecte, i amb un trànsit estimat de 40.000 vehicles/dia, amb un 13% de pesants.

En el tram entre Abrera i les Franqueses els municipis disposen ja en el planejament general de reserva urbanística per al que es denominava Quart Cinturó, mentre que a partir d'aquest municipi i fins a Sant Celoni s'ha de definir i acordar el traçat concret. La contestació que l'anunci d'aquesta via ha suscitat entre alguns grups ecologistes s'haurà de resoldre amb una posició d'informació i diàleg amb tota la població afectada, amb la consideració atenta de les al·legacions presentades en els processos d'informació pública de les alternatives de traçat i dels estudis d'avaluació d'impacte ambiental, i amb l'adopció de les mesures correctores, tant en la construcció com en l'explotació de l'autovia, que la declaració d'impacte ambiental consideri convenients.

b) *Actuacions i propostes de la Generalitat.* L'actuació preferent de la Direcció General de Carreteres de la Generalitat al Vallès Oriental s'ha centrat a la N-152, a la qual hi ha dedicat en el període 1982-1993 més d'11.800 milions de pessetes (taula 5). A aquestes obres s'haurà d'afegir la que completarà el desdoblament des de Barcelona a Vic, el tram Mollet-Parets (1,9 km), que ja ha sortit a concurs (31 de març de 1994) amb un pressupost de licitació de 1.640,7 milions de pessetes i un termini d'execució de 24 mesos.

Taula 5. Actuacions a la N-152 al Vallès Oriental	
Obres realitzades	Inversió (milions de pessetes)
Variant de la Llagosta	3.163
Variant de Mollet	2.641
Via interpolar Parets-Granollers	1.494
Desdoblament la Garriga-el Figaró	666
Desdoblament el Figaró-Aiguafreda	3.862
TOTAL	11.826

Font: Direcció General de Carreteres (1994); *Actuacions en carreteres* (exposició amb ocasió del Seminari SPRINT), Barcelona, març 1994.

L'altra gran obra viària actualment en construcció que afecta al Vallès Oriental és l'autopista Mataró-Granollers. Aquesta autopista de 16,8 km, amb una inversió prevista d'11.300 milions de pessetes, hom preveu acabar-la la primavera de l'any 1995. Travessa el Coll de Parpers mitjançant dos túnels bessons, de 2 km cada un. Dissenyada també amb quatre carrils i per a una velocitat de projecte de 100 km/hora, tindrà un pendent màxim del 4,5% i s'hi preveu un trànsit de 16.000 vehicles/dia.

De forma complementària, la Direcció General de Carreteres licitarà enguany dues obres que permetran un millor enllaç d'aquesta autopista amb l'A-7: la variant de Santa Agnès de Malanyanes a la BV-5105, que possibilitarà un accés provisional a l'àrea del peatge de Granollers, amb un pressupost de 183 milions de pessetes (ja licitada el 29 de desembre de 1993) i l'enllaç definitiu amb l'A-7, amb un pressupost de 1.820 milions de pessetes. Finalment, cal esmentar el pas sota la via de Renfe de la Ronda Sud de Granollers (378 milions de pessetes), licitada també a finals de 1993.

4. Consideracions finals

Amb les actuacions realitzades i previstes a curt i mig termini, tant per part de la Generalitat com del Ministeri, la xarxa viària bàsica del Vallès Oriental assolirà una capacitat i un nivell de servei molt satisfactoris per respondre a les necessitats de mobilitat de grans fluxos, només amb la possible excepció de períodes de gran punta, necessàriament molt curts.

La situació de la xarxa secundària, comarcal i local (especialment les vies que connecten amb el Vallès

Occidental -C-1415, C-155, BV-5001- i l'eix de la riera de Caldes B-143), sotmesa a un intens trànsit pesant i d'agitació, requerirà un conjunt d'actuacions específiques de notable importància, a més de les millores que experimentarà per l'entrada en servei dels nous trams de viària bàsic.

Les noves vies projectades es veuran sotmeses a un llarg i difícil procés d'informació, debat i concertació, i necessàriament hauran de tenir en compte els factors medi-ambientals des del mateix moment de la seva concepció.

Bibliografia

Anguera, J. (dir.) (1994); *La transformació del Vallès Oriental*, Col. «Catalunya Comarcal», Caixa de Catalunya.

Juan, S. (dir.) (1993); «La Regió Metropolitana en el planejament territorial de Catalunya», *Papers, Regió Metropolitana de Barcelona*, 14, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Departament de Política Territorial i Obres Públiques (1992); *Estadística anual 1990*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

Direcció General de Carreteres (1994). *Actuacions en carreteres* (exposició amb ocasió del Seminari SPRINT), Barcelona, març 1994.

Pla Territorial Metropolità de Barcelona (1993); *Xarxa viària. Objectius, diagnosi i avanç de proposta* (document de treball), Barcelona, Generalitat de Catalunya.

████████████████████

EL VALLÈS ORIENTAL: PROBLEMES INDUÏTS
PER L'ARTIFICIALITZACIÓ DEL SÒL I LA PRESERVACIÓ
DEL MEDI AMBIENT

JORDI BERTRAN

*Arquitecte. Coordinador de l'Àrea d'Acció Territorial i Medi Ambient
de la Diputació de Barcelona*

SUMARI

1. El medi físic	5. L'estructura de la gestió medi-ambiental al Vallès Oriental
2. El medi artificial	6. Primera conclusió
3. El medi natural	7. Segona conclusió
4. L'estructura del sòl no urbanitzable	

ABSTRACT

El paisatge i els recursos naturals al Vallès Oriental estan sotmesos a una forta pressió deguda a la progressiva artificialització del medi. L'article proposa una metodologia per tal d'avaluar l'impacte d'aquesta pressió i les mesures correctores que s'hi apliquen. Així, comença per establir una tipologia d'àrees que permet distingir entre municipis desenvolupats, dinàmics, primaris i desfavorits. A continuació proposa un índex sintètic de prestació i cobertura de serveis ambientals bàsics (IPSA), que permet resumir per a cada municipi el nivell de cobertura en proveïment d'aigua potable, recollida de residus urbans i sanejament. Del creuament dels resultats d'aquest exercici amb la tipologia municipal establerta se'n deriven dues conclusions: per un costat, l'alt nivell d'artificialització del medi (que coincideix amb els municipis desenvolupats i dinàmics) té una relació directa (i no inversa, com podria pensar-se) amb l'existència de prestacions ambientals acceptables; per l'altre, les grans tasques a resoldre a la comarca en l'àmbit del medi ambient són la preservació de les dues serralades (litoral i prelitoral), la connexió de les mateixes a través d'un corredor ecològic i la recuperació de la conca fluvial del Besòs.

El paisaje y los recursos naturales del Vallès Oriental están sometidos a una fuerte presión debida a la progresiva artificialización del medio. El artículo propone una metodología para evaluar el impacto de esta presión y la cobertura de las medidas correctoras que se aplican en este campo. Así, se establece una tipología de áreas que permite distinguir entre municipios desarrollados, dinámicos, primarios y desfavorecidos. A continuación se propone un índice sintético de prestación y cobertura de servicios ambientales básicos (IPSA), que permite resumir el nivel de cobertura municipal de abastecimiento de agua potable, recogida de residuos urbanos y saneamiento. Del cruce de los resultados de este ejercicio con la tipología municipal establecida se derivan las conclusiones: el alto nivel de artificialización del medio (que coincide con los municipios desarrollados y dinámicos) tiene una relación directa (y no inversa, como podría suponerse) con la existencia de prestaciones ambientales aceptables; por otra parte, las principales tareas que en la comarca hay que acometer en el campo del medio ambiente son la preservación de las dos sierras (litoral y prelitoral), la conexión de éstas mediante un corredor ecológico y la recuperación de la cuenca fluvial del Besòs.

Le paysage et les ressources naturelles du Vallès Oriental sont soumis à une forte pression due à la progressive artificialisation du milieu. L'article propose une méthodologie afin de pouvoir évaluer l'impacte de cette pression et les mesures correctrices qui s'y appliquent. Ainsi, il commence par établir une typologie de zones qui permet de distinguer entre les zones développées, les dynamiques, les primaires et les défavorisées. Tout suivi, il propose un index synthétique des prestations et couverture des services de l'environnement dans l'approvisionnement de l'eau potable, le ramassage des ordures, l'assainissement. Du contraste des résultats de cet exercice avec la typologie municipale établie, s'en déduisent deux conclusions: d'une part, le haut niveau d'artificialisation du milieu (qui coïncide avec les municipalités développées et dynamiques) a une relation directe (et non inverse, comme l'on pourrait penser) avec l'existence de prestations pour l'environnement acceptables; d'autre part, les grands défis de la comarca à résoudre dans le secteur de l'environnement sont: la préservation des deux chaînes de montagne (litoral et pré-litoral), leur connexion à travers d'un couloir écologique et la récupération du bassin fluvial du Besòs.

EL VALLÈS ORIENTAL: PROBLEMES INDUÏTS PER L'ARTIFICIALITZACIÓ DEL SÒL I LA PRESERVACIÓ DEL MEDI AMBIENT

1. El medi físic

Considerat globalment, el Vallès constitueix la part central de la depressió Pre-litoral, i l'àmbit de connexió del Corredor Mediterrani amb l'Anella Metropolitana.

Des del punt de vista del sistema territorial (localitzacions i enllaços), és el punt de màxima densitat d'enllaços d'abast continental. En el cas del Vallès Oriental conflueixen dues autopistes (A-17, A-7) i es projecta una tercera (Via Orbital), essent Granollers el punt més dens quan a concentració d'enllaços i valor excedent sobre mínim del sistema (P. Cowan, D. Fine), situant-se a més, a la cruïlla amb els enllaços intercomarcals Vallès-Maresme (autopista de Mataró) i Vallès-Osona (N-152).

Des del punt de vista del pes relatiu dels nodus o localitzacions, Granollers presenta un índex elevat (com ha mostrat Tomàs Aluja), essent amb Vilafranca del Penedès, els dos nodus que localitzen una certa estructura comarcal fora de l'àmbit metropolità.

El Vallès és el cas paradigmàtic en la descompensació entre xarxes de primer i segon ordre, pel que fa als enllaços del sistema territorial. A nivell català, els enllaços de primer ordre presenten una densitat de 0,015 km/km², enfront dels 0,004 km/km² a Espanya o dels 0,011 km/km² a França. Per contra, la densitat d'enllaços de segon ordre és de 0,64 km/km² enfront dels 1,2 km/km² de mitjana a la UE. Al Vallès Oriental, aquesta mitjana és de 0,57 km/km², lleugerament inferior a la catalana. Pel que fa als ferrocarrils, les línies segueixen la depressió Pre-litoral i la connexió Vic-Puigcerdà, tot reforçant els itineraris de primer ordre.

El Vallès Oriental és també el paradigma de la dialèctica entre espais urbanitzats i lliures (ple/buit) a escala territorial. Això comporta la possibilitat d'articular un nivell d'integració entre el sistema territorial i les xarxes ecològiques del territori, donant lloc a una estructura autoregulada que permeti la preservació de la biodiversitat no només

en les zones protegides (Montseny, reserva de la biosfera, Corredor-Montnegre), sinó a escala global. Per parlar d'això, dividiré el medi físic en medi artificial i medi natural.

2. El medi artificial

El procés urbanitzador del Vallès Oriental, que s'estructura al voltant dels nuclis dels 43 municipis que l'integren, té una tendència al creixement; el decenni 1981-1991, el Vallès Oriental augmenta la seva població en el 16,6%, doblant el Vallès Occidental (8,5%) i essent la tercera comarca després de la Selva (18,9%) i el Baix Penedès (28,1%), pel que fa al creixement de població a la depressió Pre-litoral.

La dinàmica general d'aquest període mostra un buidatge del Barcelonès (-6,2%), una baixa de l'Anella Metropolitana (-1,7%) i un creixement global de la depressió Pre-litoral (13,16%). Granollers, en el mateix període, augmenta en un 14,3%, en tant que Sant Celoni presenta un creixement zero. Això és important, car l'àmbit subcomarcal de Sant Celoni és la rótula que articula la connexió possible entre el Montseny i Corredor-Montnegre.

Aquest creixement de població comporta operacions d'ocupació del sòl i la polarització del sòl no urbanitzable al seu voltant. El comentari sobre aquest procés, en el cas de T. Aluja, presenta el Vallès Oriental com a una comarca polinuclear, amb la part sud sota la influència de Barcelona i formant part de l'Anella Metropolitana amb fort protagonisme de Granollers, i a la part nord, de Sant Celoni. Lluís Casassas i Joaquim Clusa parlen d'una comarca reduïda, amb dos sistemes urbans de rodalia a Granollers i Sant Celoni. La nostra conclusió seria que el Vallès Oriental, com l'Occidental i l'Alt Penedès, sotmesos a la pressió de l'Anella Metropolitana, perden la seva estructura comarcal, i que en el cas del Vallès Oriental, Granollers té encara prou capacitat per a estructurar al seu voltant una comarca reduïda.

Les possibilitats d'aprofitar la dialèctica ple/buit fan necessària una valoració del medi i del paisatge que presentaré tot seguit.

3. El medi natural

El Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona ha categoritzat el sòl poc artificialitzats de la província de Barcelona amb els següents objectius:

- a) Informe i al·legacions a la proposta del Pla Territorial de Catalunya.
- b) Superació dels criteris singulars que han donat suport, fins avui, a la política d'espais protegits realitzada per la pròpia Diputació.

Per a fer-ho, s'ha procedit en dues fases:

- a) Cartografia de les diferents decisions polítiques vigents sobre el territori (lleis, directives, decrets, etc.), per separat.
- b) Integració de tota la informació en un sol mapa, en el qual es representen els diferents graus de valoració del territori d'acord amb les decisions esmentades (figura 1).

El mapa refon les determinacions polítiques següents:

- Llei forestal de Catalunya 6/1988, de 30 de març.
- Llei d'espais naturals de Catalunya 12/1985, de 13 de juny.
- Llei de costes 22/1988, de 28 de juliol.
- Llei d'aigües 29/1985, de 2 d'agost.
- Llei de política territorial de Catalunya 23/1983, de 21 de novembre.
- Conveni relatiu a la conservació de la vida silvestre i del medi natural d'Europa (Conveni de Berna), ratificat per Espanya el 13 de maig de 1986.
- Decret 63/1988 de la Generalitat de Catalunya, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals.
- Directiva 79/409 de la CE relativa a la con-

servació d'aus silvestres.

- Directiva 92/43 de la CE relativa a la conservació d'hàbitats naturals i de la fauna i la flora silvestres.
- Espais protegits legalment constituïts.
- Decret estatal 3181/1980 sobre espècies en perill d'extinció i d'interès especial.
- Ordre de la Generalitat de Catalunya, de 5 de novembre de 1984, sobre la protecció de determinades espècies de la fauna salvatge i protecció de la flora autòctona.
- Pla de lluita contra l'erosió de Catalunya (1983).

Pel que fa al Vallès Oriental, les zones de màxima valoració corresponen al Corredor-Montnegre i al Montseny. A continuació trobem Sant Mateu-Cèl·lecs-Conreria i el Moianès, entre el Montseny i Sant Llorenç. La conclusió immediata porta a la valoració de les serralades (Litoral i Pre-litoral), enfront de la depressió, on predomina la zona de màxima simplificació de la biodiversitat; això, però, ha de matisar-se a la vista de la topologia de les taques.

En primer lloc, la confluència de Montseny i Corredor-Montnegre a cavall dels termes de Gualba, Campins, Sant Celoni, Santa Maria de Palautordera i Vallgorguina. En segon lloc, l'arxipèlag de zones d'interès mitjà o mitjà-alt que afecten municipis com Cardedeu, la Roca, Santa Eulàlia de Ronçana o Bigues i Riells, directament relacionades amb la integració de xarxes artificials i ecològiques i que permeten noves possibilitats de corredors i lligams entre les dues serralades.

4. L'estructura del sòl no urbanitzable

Independentment del que determina la categorització del sòl exposada, l'artificialització en curs opera en forma de fluxos d'energia que transformen el territori i el seu resultat es pot valorar sobre la tercera component del sistema territorial, que és el sòl no urbanitzable.

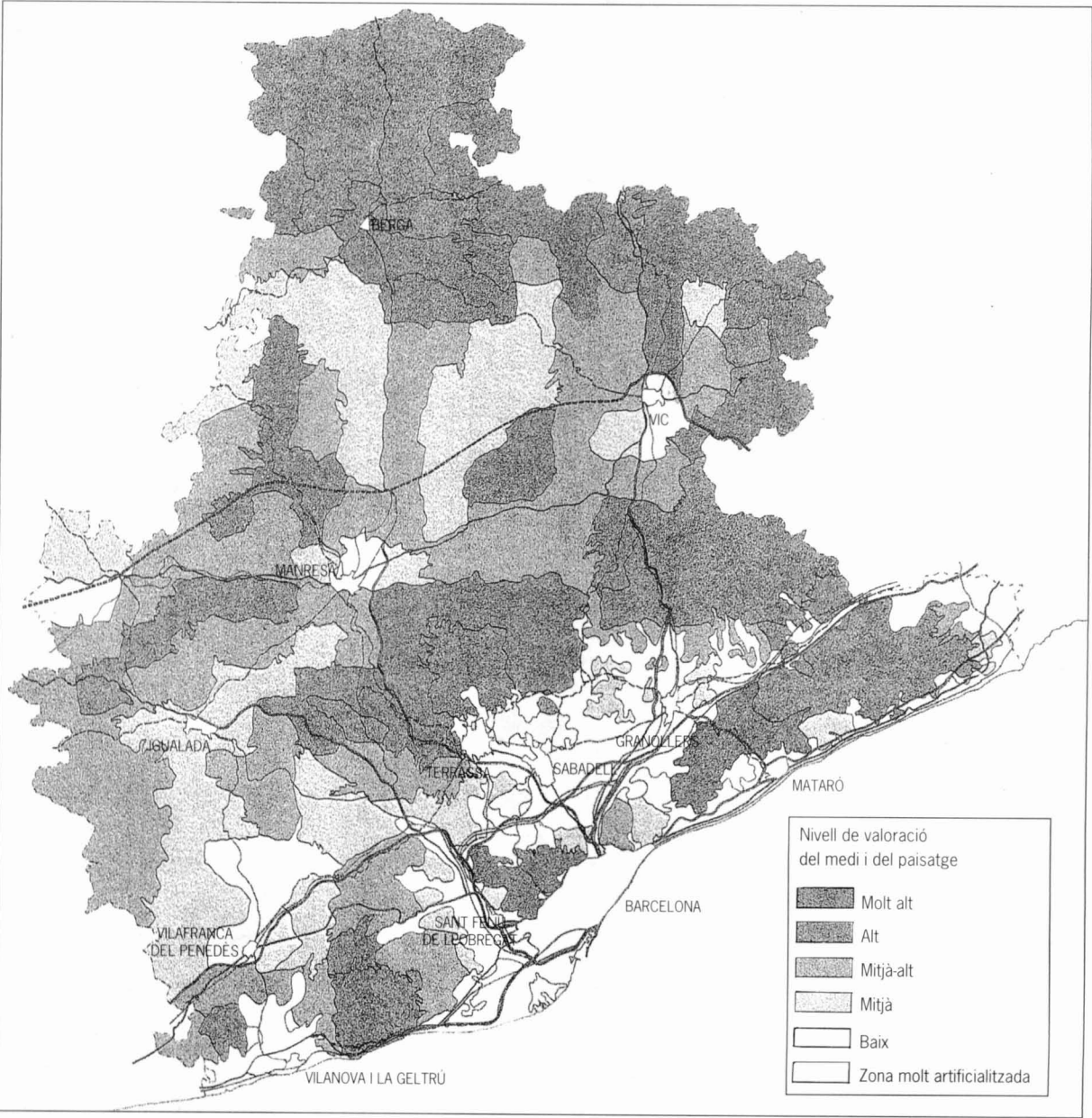
A. Montseny, cap del Servei d'Acció Territorial de la Diputació de Barcelona, ha confegit el model

territorial que ens permet aquesta valoració; ho ha fet seguint el model d'assignació d'usos del sòl en àrees rurals (MAUSAR), desenvolupat el 1982 per D. Gómez, R. Sánchez del Río i J. A. Azcutia.

El Vallès Oriental presenta, en funció d'això, quatre tipus d'àrees; en paraules d'A. Montseny:

«La primera àrea correspondria al que anomenem zones desenvolupades (A1). Són aquelles àrees caracteritzades per una sèrie de ciutats amb una alta densitat demogràfica i que configuren un entramat metropolità amb un fort grau d'urbanització. Els sectors econòmics principals dins els nuclis urbans són els serveis, envoltats en la seva corona per una forta im-

Figura 1. Zonificació del sòl no urbanitzable de les comarques de Barcelona

plantació industrial. El sòl no urbanitzable d'aquestes zones, doncs, es veu agredit per la competència que aquests usos fan del sòl. Una competència en el preu, lligada a unes expectatives d'ocupació del sòl. Una ocupació, però, que independentment de la seva qualitat i potencialitat, es manifesta sovint en processos d'il·legalitat urbanística, lligada, també, a processos de marginació (tallers, magatzems, abocadors, extracció d'àrids, etc.).

Així, només hi ha activitat primària en aquells llocs on normativament s'ha protegit i s'ha exercit una certa disciplina urbanística. Aquesta activitat es caracteritza per estar lligada, bàsicament, al centre de consum, a causa de la seva proximitat. Les altres zones esdevenen marginals, amb extensions de terres ermes i abandonades, bé perquè ningú no se'n pot ocupar, bé perquè tenen una rendibilitat agrícola molt baixa. La part de forest, quan no està protegida o integrada en l'entramat urbà, també pateix els mateixos processos de marginació i degradació. D'altra banda, en aquesta zona, a part de l'ocupació econòmica, també es produeix una ocupació residencial (urbanitzacions, barraquisme, etc.) i d'oci (horts il·legals) al voltant de les zones intersticials abandonades.

Tot això provoca, en aquest sòl, greus problemes ambientals, que es veuen agreujats per l'elevat grau d'infraestructures existents, especialment de comunicació, que parteixen el territori d'aquestes àrees deixant espais morts que són abandonats i entren en els processos de marginalització i degradació que hem descrit més amunt.

El segon tipus d'àrea és la que definim com zones dinàmiques (A2). Aquesta àrea està en íntima connexió amb l'anterior en la mesura que, des del punt de vista estrictament socioeconòmic, ens podem trobar amb algunes ciutats més desenvolupades. Ara bé, les característiques del seu sòl no urbanitzable, en general, no manifesten els greus problemes de l'à-

rea precedent, si bé de manera aïllada també s'hi poden trobar inicis de processos de marginalització.

Es tracta de zones on hi ha un progressiu retrocés de les activitats primàries en favor d'un increment de l'activitat secundària i terciària. La baixa rendibilitat del sector primari davant de la d'altres sectors que es veuen afavorits per un bon nivell d'infraestructures i equipaments, fa que el sòl no urbanitzable es vegi pressionat per un cert grau de demanda artificialitzadora, en especial d'urbanització residencial i d'oci. Es tracta d'una demanda, però més qualitativa. L'aglomeració i la congestió que es manifesten en l'àrea dinàmica són menys greus que a l'àrea desenvolupada, amb processos urbanístics més dispersos i lleugers, afavoridors d'uns majors nivells de qualitat de vida, sovint complementaris amb els anteriors. Un exemple són les segones residències, que de mica en mica es reconverteixen en residències habituals, tot i mantenir els llocs de treball en l'àrea desenvolupada.

El tercer tipus d'àrea és el de les zones primàries (A3). Són zones caracteritzades perquè les condicions naturals, físiques i culturals són propícies a un desenvolupament basat en l'agricultura més que en altres sectors amb una implantació escassa, principalment la industrial. El nivell demogràfic d'aquestes zones és escàs, a la qual cosa s'afegeix un nivell deficient d'infraestructures i equipaments. Els sòls tenen una certa qualitat productiva, per la qual raó la presència del sector primari, atesa la manca d'altres alternatives, és important. Això fa que la pressió d'altres usos que no siguin els estrictament agraris i forestals sigui, en el sòl no urbanitzable d'aquesta àrea, molt baixa, si no inexistent, si exceptuem determinats usos d'oci lligats a activitats turístiques extensives.

A l'últim, hi ha les àrees desfavorides (A4). Es tracta d'àrees deprimides amb un sòl poc productiu i, per tant, amb resultats econòmics

de població, ja que, de fet, no existeix l'element urbà, sinó que tot el territori es pot considerar una única unitat de tractament territorial.»

Podem constatar l'alt percentatge (60%) de sòl en zona dinàmica, i la irrupció, fins a Granollers, de la zona desenvolupada provinent del nucli metropolità (11%), donant un total del 71% per a l'àmbit més artificialitzat.

El programa d'actuació per a les diferents tipologies zonals, se situa a cavall de la necessitat de

The map displays the following municipalities and their corresponding development zones:

- Zones desfavorides (White):** Fogars de Montclús.
- Zones primàries (Light Gray):** (Castellcir), Castellcir, Castellet i l'Enllos, Granera, Sant Quirze Safaja, Sant Feliu de Codinas, Bigues i Riells, Cerdanyola del Vallès, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Martí de Vilatorrada, Sant Sadurn de Noya, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Martí de Vilatorrada, Sant Sadurn de Noya, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Martí de Vilatorrada, Sant Sadurn de Noya.
- Zones dinàmiques (Medium Gray):** Aiguafreda, Tagamanent, Montseny, Sant Esteve de Palautordera, Sant Pere de Vilatorrada, Sant Antoni de Vilatorrada, Llinars del Vallès, Vilatorrada, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Martí de Vilatorrada, Sant Sadurn de Noya, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Martí de Vilatorrada, Sant Sadurn de Noya.
- Zones desenvolupades (Dark Gray):** Sant Joan de Vilatorrada, Sant Martí de Vilatorrada, Sant Sadurn de Noya, Sant Joan de Vilatorrada, Sant Martí de Vilatorrada, Sant Sadurn de Noya.

promoció econòmica, la preservació medi-ambiental, la recuperació de dèficit i la regulació de l'activitat urbanitzadora i els usos admissibles des de la capacitat del territori per a suportar-los.

Per a qualificar, des del punt de vista medi-ambiental, l'impacte del procés artificialitzador, recorrerà al mètode indirecte de qualificar el nivell de gestió medi-ambiental assolit als municipis del Vallès Oriental.

5. L'estructura de la gestió medi-ambiental al Vallès Oriental

La Diputació de Barcelona ha desenvolupat l'anomenat Registre Informatiu de Recursos Ambientals (RIRA) dels municipis de la província, amb conveni específic amb l'Entitat Metropolitana del Medi Ambient per a l'àmbit metropolità.

V. Sureda ha desenvolupat un algorisme de caracterització municipal de prestació de serveis ambientals bàsics a partir del RIRA, l'exposició del qual transcriu a continuació:

«A partir de la informació continguda en el Registre Informatiu de Recursos per a la gestió ambiental municipal (RIRA), relativa a 295 municipis de les comarques de Barcelona, s'ha procedit a la caracterització d'aquests municipis des de la perspectiva de la cobertura i prestació de tres serveis bàsics de contingut ambiental: el proveïment d'aigua potable a la població, la recollida de residus urbans i el sanejament de les aigües residuals. La gestió d'aquests tres serveis coincideix amb els àmbits temàtics de màxima preocupació ambiental expressada pel conjunt dels ajuntaments dins el marc del Registre de referència.

S'ha intentat qualificar la realitat municipal a partir de l'elaboració d'indicadors sectorials per a cada vector i un índex de síntesi que informa sobre la suficiència d'aquest conjunt de serveis (IPSA), procurant incorporar-hi la informació

quantitativa més rellevant respecte a la cobertura i amplitud dels serveis oferts.

La mapificació permet el reconeixement territorial de la distribució d'aquests elements a les comarques de Barcelona, com també una classificació municipal objectiva que té per finalitat orientar prioritzadament les actuacions per cobrir la demanda pública dels serveis referits.

L'actualització de la informació RIRA anirà oferint successivament l'evolució experimentada per l'IPSA i els indicadors sectorials.

La metodologia emprada per a l'obtenció d'aquests factors s'indica tot seguit.

• Proveïment públic d'aigua potable

L'indicador es basa en la cobertura i l'extensió dels serveis, considerant només els casos en què el subministrament és garantit amb la intervenció de l'Administració, bé perquè el presta directament o mitjançant la utilització de qualsevulla forma de gestió indirecta (bàsicament concessió i arrendament a tercer).

L'indicador de cobertura emprat es calcula:

$$Ip = 3 [1 - Hd/Ht], \text{ on}$$

Hd = nombre d'habitatges desproveïts en el conjunt del municipi.

Ht = nombre total d'habitatges censats del municipi.

L'indicador varia entre 0 i 3, corresponent el primer valor a aquells municipis que presenten mancança del servei a tot el seu terme, i el segon valor als que tenen prestació suficient a la totalitat dels habitatges.

En el mapa corresponent s'han classificat els municipis en cinc categories, segons el valor d' Ip .

• Recollida de residus urbans

L'indicador de cobertura, en aquest cas, incorpora també una valorització tipològica, segons el nivell de prestació de servei de recollida selectiva o diferenciada, a partir del criteri que l'ampliació de la recollida convencional a determinades fraccions residuals potencialment valoritzables ha passat a constituir, també jurídicament a partir de la promulgació de la recent legislació de Residus del Parlament de Catalunya, un factor de judici primari per estimar la suficiència del servei.

L'indicador pren la forma:

$$I_r = 2[(1 - P_d/P_t) + S], \text{ on}$$

P_d = població sense accés al servei de recollida convencional de RSU en el conjunt del municipi.

P_t = població total censada en el municipi.

S = factor de ponderació de la prestació de recollida selectiva de determinades fraccions de residus.

S pren els següents valors:

Recollida sistemàtica de vidre = 0,25

Recollida sistemàtica de mobles i atuellis = 0,15

Recollida d'altres fraccions residuals = 0,10

També en aquest cas, els valors d' I_r varien entre 0 i 3, corresponent el primer als municipis on no existeix cap servei de caràcter públic de recollida de residus municipals, i el segon a aquells municipis on la recollida sistemàtica abasta la totalitat de la població i aquesta inclou, a més, tres o més fraccions residuals diferenciades, a banda del servei convencional.

En el mapa es distribueixen els municipis segons cinc categories en funció del seu valor d' I_r .

• Sanejament d'aigües residuals

La complexitat actual del tema, on es poden diferenciar tres nivells d'intervenció pública (sanejament en baixa, en alta i depuració), no permet amb la informació que es disposa (tot i ésser aquesta particularment extensa en comparació amb altres àmbits sectorials) utilitzar idèntica metodologia que en els dos casos anteriors. S'ha optat per establir la ponderació a partir de cinc nivells de cobertura i prestació, agrupats en dues categories, segons la depuració s'efectuï efectivament, o bé l'abocament final es realitzi al medi (rius, rieres, torrents, pous negres i litoral), sense depurar.

– Amb depuració efectiva.

Nivell 1: Municipis en què es depura la totalitat d'aigües residuals. Factor de ponderació $I_s=3$.

Nivell 2: Municipis en què es depura una part de les aigües residuals. Factor de ponderació $I_s=2,25$.

– Amb abocament final al medi sense depuració.

Nivell 3: Municipis en què, existint xarxa pública de clavegueram en el nucli principal, aquesta està connectada totalment o parcial a col·lectors. Factor de ponderació $I_s=1,50$.

Nivell 4: Municipis en què existint xarxa pública de clavegueram en el nucli principal, aquesta no està connectada en cap cas a col·lectors. Factor de ponderació $I_s=0,75$.

Nivell 5: Municipis que no disposen de cap infraestructura de sanejament de les aigües residuals, i per tant no existeix xarxa pública de clavegueram a cap nucli del municipi. Factor de ponderació $I_s=0$.

La informació RIRA correspon a la situació final de 1992.

• *Índex sintètic de prestació i cobertura de serveis ambientals bàsics (IPSA)*

S'ha calculat per a cada municipi un índex de síntesi, que anomenem IPSA, que ens dona una visió global de la suficiència dels recursos esmerçats en els municipis per fer front a la gestió del proveïment d'aigua potable, els residus municipals i el sanejament de les aigües residuals. Aquest índex anirà modificant-se a mesura que s'introdueixi la consideració de nous serveis de contingut ambiental (a l'espai no urbà, sobre el medi atmosfèric).

$$IPSA = \sum_{p, r, s} I$$

Pren valors entre 0 i 9, corresponent les situacions extremes a les següents circumstàncies:

0 = Manca de proveïment públic d'aigua potable a la totalitat del municipi, manca de qualsevol servei públic de recollida de residus municipals, i manca de qualsevol infraestructura de sanejament d'aigües residuals, inclosa la xarxa bàsica de clavegueram.

9 = Tots els habitants disposen de servei públic d'aigua potable, tota la població gaudeix de servei sistemàtic de recollida de residus, s'efectua recollida selectiva d'un mínim de tres fraccions residuals i s'aboquen al medi totes les aigües residuals generades un cop han estat depurades en estacions adequades.

En el mapa s'han distribuït els municipis segons quatre categories qualitatives, atenent els valors de l'IPSA.

A: Cobertura i prestacions acceptables. Valor de l'IPSA = 7-9.

B: Cobertura i prestacions amb dèficit parcial. Valor de l'IPSA = 5-6.

C: Cobertura i prestacions deficientes. Valor de l'IPSA = 3-4.

D: Cobertura i prestacions molt deficientes. Valor de l'IPSA = 0-2.

La transcripció planimètrica per al Vallès Oriental (figura 3) ens dona un 11% de municipis amb prestacions acceptables, un 37% que presenten dèficit i la resta clarament deficientes o molt deficientes.

6. Primera conclusió

La comparació entre l'estructura del sòl no urbanitzable i l'estructura de la gestió medi-ambiental al Vallès Oriental presenta una clara correspondència en el següent sentit:

a) Dels municipis amb prestacions ambientals acceptables (11%), el 20% és desenvolupat i el 80% és dinàmic.

b) Dels municipis amb dèficit (37%), el 12% és desenvolupat, el 68% és dinàmic i el 18% és primari.

c) Les prestacions deficientes o molt deficientes es corresponen amb les zones primàries i desfavorides.

Aquestes correspondències fan que del conjunt de 21 municipis més avançats en la gestió medi-ambiental, el 14% sigui desenvolupat i el 71% sigui dinàmic, és a dir, el 85% de la millor gestió es fa als municipis on el procés d'artificialització està més consolidat.

La millor gestió del sòl no urbanitzable i del medi ambient en general té a veure amb els recursos que s'hi aboquen (els fluxos energètics que dèiem al principi, i com a correspondència en sentit invers, els fluxos econòmics en què es tradueixen), i amb la necessitat d'organització implícita a la pressió artificialitzadora.

Això vol dir un acurat planejament territorial i medi-ambiental, però, sobretot, mitjans a disposició dels municipis per a gestionar-lo: Això vol dir també la pèrdua de la connotació negativa per al mot *artificialització*, i parlar d'un territori amb diferents

graus d'aquesta, en funció de la valoració del medi que veïem en el treball del Servei de Parcs Naturals: tenint ben clar, però, que la preservació que comporta un parc requereix mitjans i recursos de tota mena (humans, materials, logístics, econòmics) amb fortes inversions dins la més pura lògica de l'artificialització del territori.

7. Segona conclusió

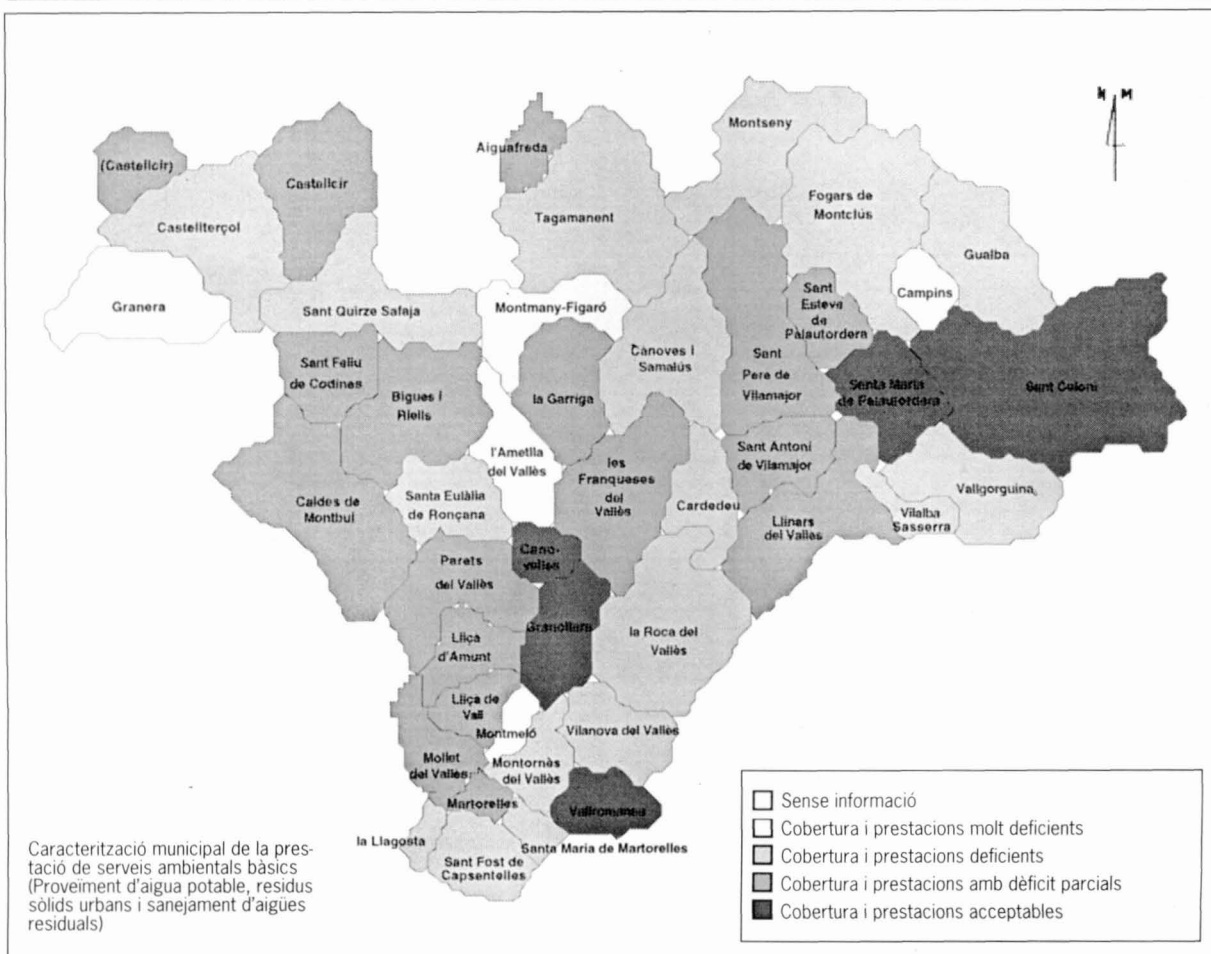
Des d'una òptica supramunicipal, les grans tasques a resoldre en l'àmbit del sòl no urbanitzable i el medi ambient són:

a) La categorització de les dues serralades, Litoral i Pre-litoral, com a àmbits de baixa arti-

cialització. Per tant, l'extensió del Parc Corredor-Montnegre cap a Sant Mateu-Cèlecs-Conreria i la connexió Sant Llorenç-Montseny via Moianès, per a la qual comarca natural la Diputació de Barcelona ha confegit, de comú acord amb els onze municipis que la componen, plans de promoció econòmica basats en el turisme a partir de les potencialitats endògenes del territori.

b) La connexió entre les dues serralades mitjançant un corredor ecològic a l'alçada de Sant Celoni, per determinar la forma del qual, entre d'altres objectius, la Diputació procedirà a l'encàrrec de l'auditoria ambiental municipal de l'esmentat municipi, de comú acord amb el mateix.

Figura 3. Estructura de la gestió medi-ambiental

c) La recuperació de la conca fluvial del Besòs, eix de l'àmbit més artificialitzat de la comarca, remontant l'operació fins a les capçaleres dels diferents afluents. Aquesta operació, pel que fa a la Diputació, ja està en marxa, de comú acord amb el Consorci del Besòs.

És evident, però, que no hi ha prou amb la concertació horitzontal que suposa, a nivell del món local, la col·laboració entre la Diputació de Bar-

celona, el Consorci del Besòs, el Consell Comarcal i els municipis de la comarca. Cal també la concertació vertical amb les administracions de la Generalitat i de l'Estat, que són, en definitiva, les que construeixen les grans infraestructures que comporta el procés artificialitzador; en aquesta òptica, el món local, coneixedor del territori pam a pam, pot aportar les necessàries correccions a l'impacte que pressuposen sobre el medi ambient.

EL VALLÈS ORIENTAL: DADES BÀSIQUES

JOAN LÓPEZ

JOSÉ LUIS FLORES

Geògrafs. Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona

SUMARI

1. Índex de taules

1. Superfície, població i densitat dels municipis del Vallès Oriental, (pàg. 80)
2. Evolució de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1975-1991, (pàg. 82)
3. Estructura d'edat de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1991, (pàg. 83)
4. Composició percentual per grups d'edat de la població de les diferents àrees, 1991, (pàg. 84)
5. Moviment natural de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1991, (pàg. 86)
6. Moviment migratori de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1990, (pàg. 87)
7. Cens d'habitatges, 1991, (pàg. 88)
8. Població activa a la comarca del Vallès Oriental. Població resident, 1991, (pàg. 89)
9. Població ocupada per sectors. Persones que treballen al municipi, 1991, (pàg. 90)
10. Població ocupada per sectors. Persones que treballen al municipi, 1991. Percentatges, (pàg. 91)
11. Població ocupada per sectors, 1991. Persones que treballen al municipi-persones residents al municipi, (pàg. 92)
12. Ocupació laboral per sectors d'activitat, 1991.

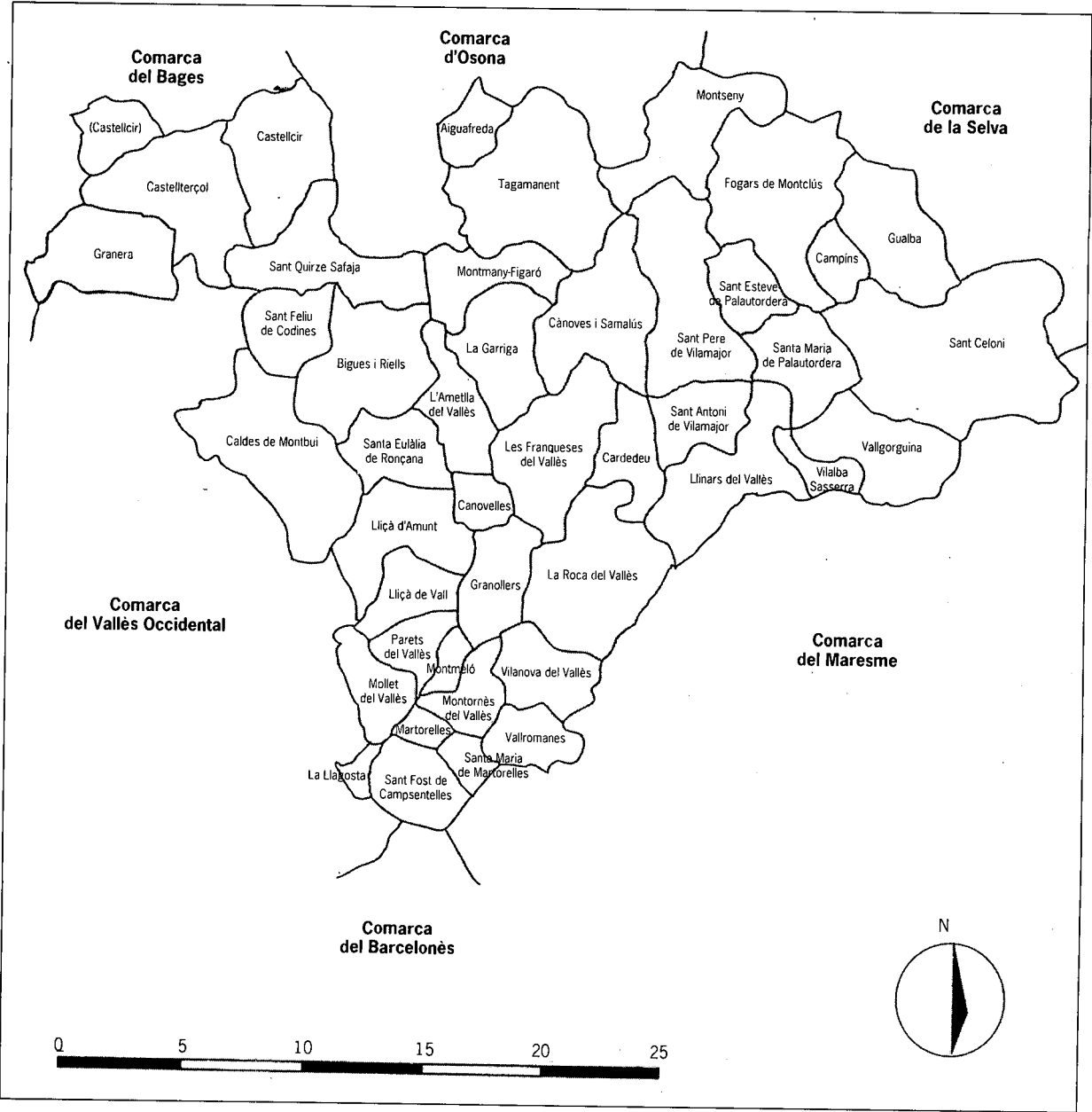
Persones que treballen a la comarca del Vallès Oriental, (pàg. 93)

13. Atur registrat a la comarca del Vallès Oriental per sectors d'activitat, març 1992, (pàg. 94)
14. Evolució del nombre de treballadors inscrits a l'INSS per sectors d'activitat a les empreses de la comarca del Vallès Oriental, 1986-1992, (pàg. 95)
15. Evolució de les inversions industrials realitzades a la comarca del Vallès Oriental per sectors d'activitat, 1985-1990, (pàg. 96)
16. Evolució dels llocs de treball creats per les inversions industrials realitzades a la comarca del Vallès Oriental per sectors d'activitat, 1985-1990, (pàg. 97)
17. Consum d'energia dels municipis del Vallès Oriental i distribució percentual per sectors, 1989, (pàg. 98)
18. Altres indicadors d'activitat dels municipis del Vallès Oriental, 1990, (pàg. 99)

2. Índex de figures

1. Divisió municipal de la comarca del Vallès Oriental, (pàg. 79)
2. Distribució de la població del Vallès Oriental, 1991, (pàg. 81)
3. Evolució de la població del Vallès Oriental, la Regió Metropolitana i Catalunya 1975-1991, (pàg. 84)
4. Estructura d'edat de la població, 1991, (pàg. 85)

Figura 1. Divisió municipal de la comarca del Vallès Oriental

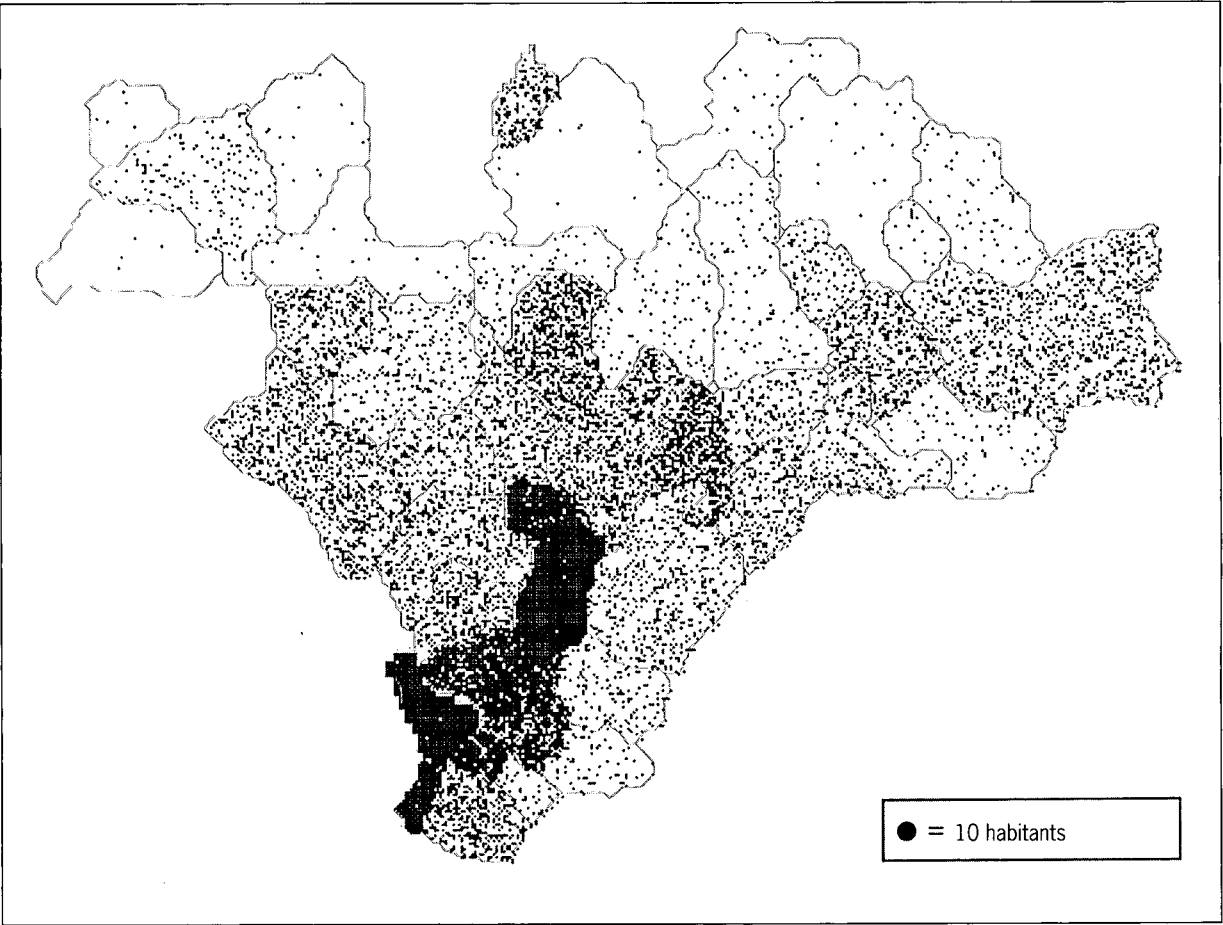

Taula 1. Superfície, població i densitat dels municipis del Vallès Oriental

Municipi	Superfície km ²	Població de dret 1991	Densitat hab./km ²
Aiguafreda	8,0	2.063	257,9
L'Ametlla del Vallès	14,1	3.362	238,4
Bigues i Riells	28,7	2.807	97,8
Caldes de Montbui	37,9	11.293	298,0
Campins	7,4	190	25,7
Canovelles	6,8	13.326	1.959,7
Cànoves i Samalús	28,5	1.033	36,2
Cardedeu	12,9	9.040	700,8
Castellcir	34,5	247	7,2
Castellterçol	31,6	1.903	60,2
Fogars de Montclús	40,2	245	6,1
Les Franqueses del Vallès	29,5	10.294	348,9
La Garriga	19,7	9.447	479,5
Granera	24,0	58	2,4
Granollers	14,9	51.873	3.481,4
Gualba	23,2	629	27,1
La Llagosta	3,0	11.276	3.758,7
Lliçà d'Amunt	22,0	5.417	246,2
Lliçà de Vall	10,7	3.496	326,7
Llinars del Vallès	27,5	5.586	203,1
Martorelles	3,6	4.888	1.357,8
Mollet del Vallès	10,7	40.877	3.820,3
Montmany-Figaró	14,7	631	42,9
Montmeló	4,1	7.454	1.818,0
Montornès del Vallès	9,6	10.844	1.129,6
Montseny	27,0	286	10,6
Parets del Vallès	9,0	10.960	1.217,8
La Roca del Vallès	36,3	5.791	159,5
Sant Antoni de Vilamajor	13,9	2.216	159,4
Sant Celoni	65,4	11.957	182,8
Sant Esteve de Palautordera	10,7	1.179	110,2
Sant Feliu de Codines	15,2	3.698	243,3
Sant Fost de Campsentelles	13,2	4.938	374,1
Sant Pere de Vilamajor	34,7	1.141	32,9
Sant Quirze Safaja	25,9	249	9,6
Santa Eulàlia de Ronçana	14,0	3.029	216,4
Santa Maria de Martorelles	4,5	483	107,3
Santa Maria de Palautordera	17,1	4.979	291,2
Tagamanent	43,8	151	3,4
Vallgorguina	22,0	755	34,3
Vallromanes	10,5	657	62,6
Vilalba Sasserra	5,9	297	50,3
Vilanova del Vallès	15,2	1.468	96,6
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	851,9	262.513	308,2
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	3.235,6	4.264.422	1.318,0
TOTAL CATALUNYA	31.895,3	6.059.494	190,0

Font: Estadística comarcal i municipal, 1992. Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Figura 2. Distribució de la població del Vallès Oriental, 1991

Taula 2. Evolució de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1975-1991

Municipi	Població de dret				Evolució (percentatge) 1975-1991
	1975	1981	1986	1991	
Aiguafreda	2.027	2.034	2.019	2.063	1,8
L'Ametlla del Vallès	1.624	1.889	2.554	3.362	107,0
Bigues i Riells	1.243	1.467	1.983	2.807	125,8
Caldes de Montbui	9.727	10.153	10.407	11.293	16,1
Campins	155	158	187	190	22,6
Canovelles	10.533	12.138	12.557	13.326	26,5
Cànoves i Samalús	542	576	738	1.033	90,6
Cardedeu	6.118	7.240	8.052	9.040	47,8
Castellcir	222	221	211	247	11,3
Castellterçol	2.014	2.057	1.982	1.903	-5,5
Fogars de Montclús	282	278	278	245	-13,1
Les Franqueses del Vallès	7.438	8.710	9.403	10.294	38,4
La Garriga	7.725	8.178	8.714	9.447	22,3
Granera	61	54	51	58	-4,9
Granollers	36.519	45.348	47.967	51.873	42,0
Gualba	662	631	587	629	-5,0
La Llagosta	11.594	12.705	12.189	11.276	-2,7
Lliçà d'Amunt	2.009	2.655	3.775	5.417	169,6
Lliçà de Vall	1.380	1.703	2.041	3.496	153,3
Llinars del Vallès	4.105	4.693	5.029	5.586	36,1
Martorelles	3.928	4.336	4.523	4.888	24,4
Mollet del Vallès	28.807	35.480	38.407	40.877	41,9
Montmany-Figaró	719	634	632	631	-12,2
Montmeló	6.660	6.871	6.965	7.454	11,9
Montornès del Vallès	8.533	10.187	10.427	10.844	27,1
Montseny	271	269	276	286	5,5
Parets del Vallès	7.485	8.745	9.869	10.960	46,4
La Roca del Vallès	5.188	5.545	5.144	5.791	11,6
Sant Antoni de Vilamajor	1.451	1.654	1.821	2.216	52,7
Sant Celoni	10.951	11.946	12.275	11.957	9,2
Sant Esteve de Palautordera	907	968	1.047	1.179	30,0
Sant Feliu de Codines	3.166	3.316	3.360	3.698	16,8
Sant Fost de Campsentelles	2.266	2.969	3.820	4.938	117,9
Sant Pere de Vilamajor	605	702	849	1.141	88,6
Sant Quirze Safaja	329	321	252	249	-24,3
Santa Eulàlia de Ronçana	2.018	2.346	2.494	3.029	50,1
Santa Maria de Martorelles	403	398	387	483	19,9
Santa Maria de Palautordera	3.629	4.159	4.468	4.979	37,2
Tagamanent	132	132	135	151	14,4
Vallgorguina	571	635	647	755	32,2
Vallromanes	392	383	439	657	67,6
Vilalba Sasserra	173	211	292	297	71,7
Vilanova del Vallès	-	-	1.211	1.468	-
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	194.564	225.095	240.464	262.513	34,9
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	4.019.713	4.238.876	4.229.527	4.264.422	6,1
TOTAL CATALUNYA	5.660.362	5.956.414	5.978.638	6.059.494	7,1

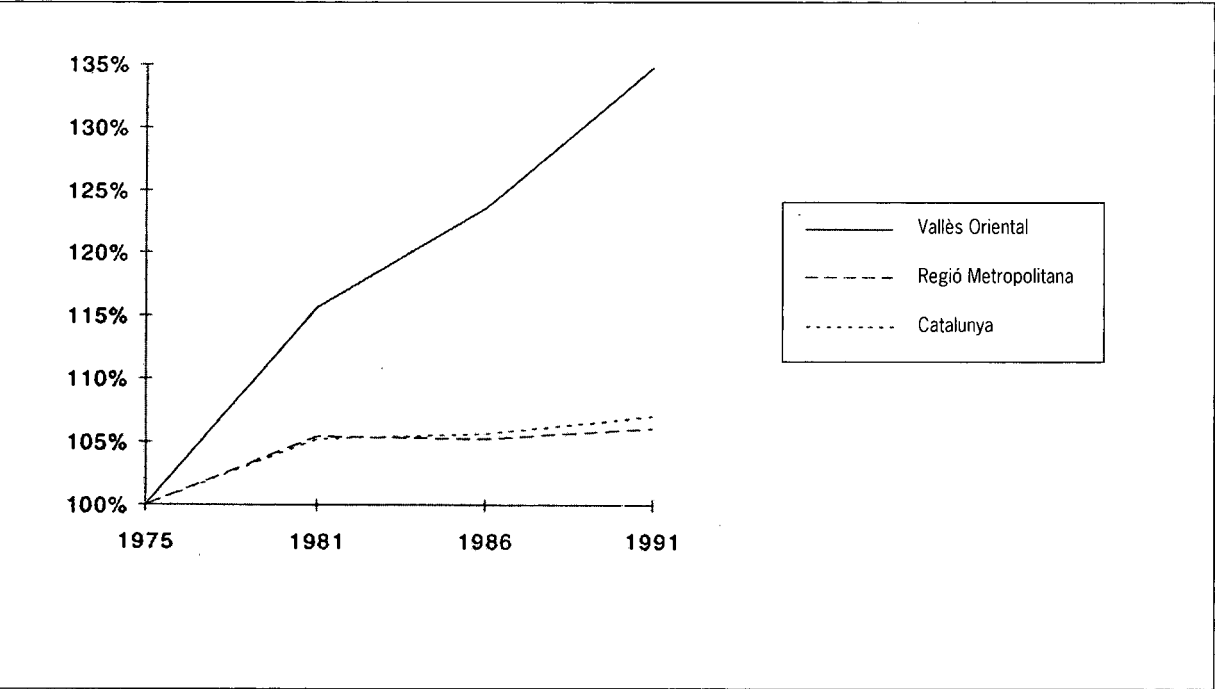
Font: Estadística comarcal i municipal, 1992, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 3. Estructura d'edat de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1991

Municipi	0-14	15-29	30-44	45-64	65 i més	Total
Aiguafreda	355	480	421	490	317	2.063
L'Ametlla del Vallès	718	702	890	649	403	3.362
Bigues i Riells	528	723	663	590	303	2.807
Caldes de Montbui	2.094	2.788	2.418	2.417	1.576	11.293
Campins	24	42	41	45	38	190
Canovelles	3.026	3.552	3.013	2.547	1.188	13.326
Cànoves i Samalús	158	263	205	277	130	1.033
Cardedeu	1.784	2.294	1.966	1.893	1.103	9.040
Castellcir	40	74	49	62	22	247
Castellterçol	284	466	334	453	366	1.903
Fogars de Montclús	34	52	38	81	40	245
Les Franqueses del Vallès	2.255	2.565	2.371	2.051	1.052	10.294
La Garriga	1.797	2.234	2.090	1.942	1.384	9.447
Granera	5	17	8	18	10	58
Granollers	10.576	12.952	11.841	10.594	5.910	51.873
Gualba	107	133	134	143	112	629
La Llagosta	2.224	3.194	2.314	2.622	922	11.276
Lliçà d'Amunt	1.009	1.452	1.120	1.257	579	5.417
Lliçà de Vall	802	803	882	690	319	3.496
Llinars del Vallès	1.143	1.446	1.278	1.141	578	5.586
Martorelles	1.033	1.278	1.067	1.007	503	4.888
Mollet del Vallès	8.884	10.725	9.264	8.221	3.783	40.877
Montmany-Figaró	101	150	129	155	96	631
Montmeló	1.539	2.035	1.645	1.506	729	7.454
Montornès del Vallès	2.325	3.003	2.365	2.226	925	10.844
Montseny	48	66	61	62	49	286
Parets del Vallès	2.343	2.725	2.637	2.192	1.063	10.960
La Roca del Vallès	1.123	1.523	1.254	1.282	609	5.791
Sant Antoni de Vilamajor	413	536	456	492	319	2.216
Sant Celoni	2.244	3.064	2.487	2.601	1.561	11.957
Sant Esteve de Palautordera	254	241	295	223	166	1.179
Sant Feliu de Codines	652	880	721	831	614	3.698
Sant Fost de Campsentelles	1.032	1.132	1.209	1.092	473	4.938
Sant Pere de Vilamajor	143	293	196	328	181	1.141
Sant Quirze Safaja	45	60	50	58	36	249
Santa Eulàlia de Ronçana	526	751	639	763	350	3.029
Santa Maria de Martorelles	94	96	114	107	72	483
Santa Maria de Palautordera	983	1.198	1.108	1.051	639	4.979
Tagamanent	14	42	21	49	25	151
Vallgorguina	131	177	149	196	102	755
Vallromanes	124	155	152	150	76	657
Vilalba Sasserra	62	70	66	59	40	297
Vilanova del Vallès	258	346	327	352	185	1.468
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	53.334	66.778	58.488	54.965	28.948	262.513
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	751.445	1.055.409	897.249	983.278	577.041	4.264.422
TOTAL CATALUNYA	1.076.276	1.468.443	1.267.302	1.380.151	867.322	6.059.494

Font: *Estadística comarcal i municipal, 1992*, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Figura 3. Evolució de la població del Vallès Oriental, la Regió Metropolitana i Catalunya, 1975-1991 (1975=100)

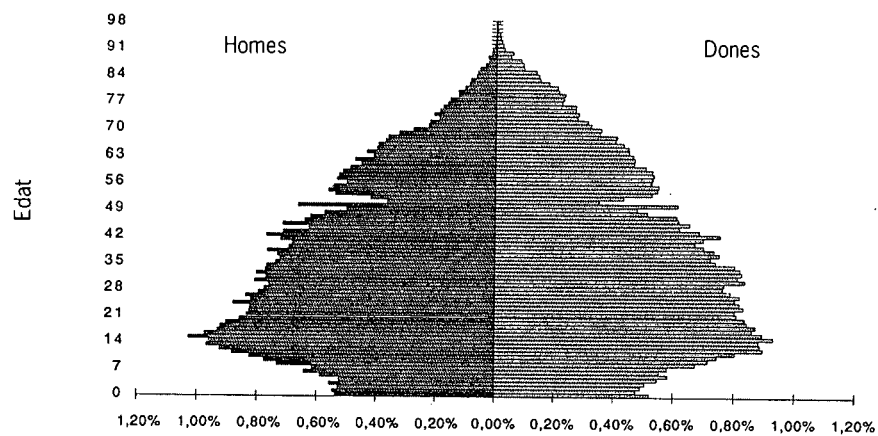
Taula 4. Composició percentual per grups d'edat de la població de les diferents àrees, 1991

Grup d'edat	Vallès Oriental	Regió Metropolitana	Catalunya
0-14	20,3	17,6	17,8
15-29	25,4	24,7	24,2
30-44	22,3	21,0	20,9
45-64	20,9	23,1	22,8
65 i més	11,0	13,5	14,3
TOTAL	100,0	100,0	100,0

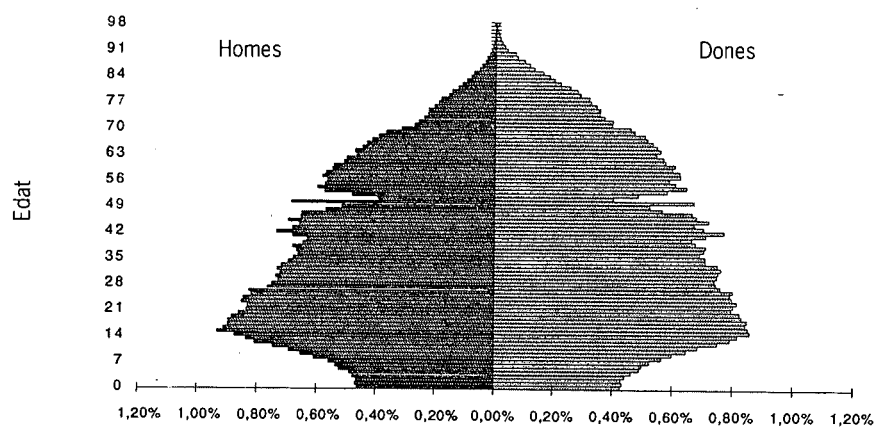
Font: Elaboració pròpia a partir d'*Estadística comarcal i municipal*, 1992, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Figura 4. Estructura d'edat de la població, 1991

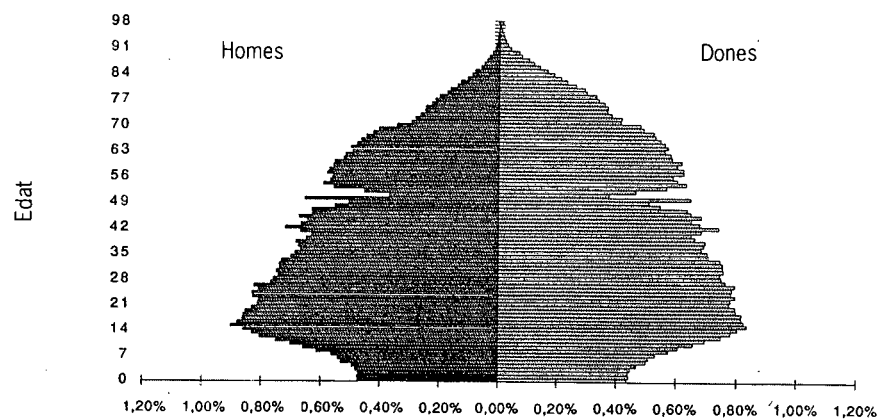
Comarca del Vallès Oriental

Regió Metropolitana de Barcelona

Catalunya

Taula 5. Moviment natural de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1991

Municipi	Nascuts vius	Defuncions	Creixement vegetatiu	Matrimonis
Aiguafreda	13	16	-3	9
L'Ametlla del Vallès	45	20	25	20
Bigues i Riells	28	14	14	18
Caldes de Montbui	126	106	20	65
Campins	6	3	3	4
Canovelles	162	72	90	61
Cànoves i Samalús	9	3	6	6
Cardedeu	112	51	61	70
Castellcir	1	2	-1	0
Castellterçol	17	17	0	7
Fogars de Montclús	2	2	0	2
Les Franqueses del Vallès	114	58	56	65
La Garriga	96	76	20	56
Granera	1	3	-2	0
Granollers	517	350	167	277
Gualba	5	7	-2	2
La Llagosta	86	64	22	66
Lliçà d'Amunt	57	40	17	41
Lliçà de Vall	29	13	16	17
Llinars del Vallès	58	38	20	32
Martorelles	52	31	21	27
Mollet del Vallès	372	231	141	238
Montmany-Figaró	2	4	-2	4
Montmeló	75	45	30	25
Montornès del Vallès	117	41	76	72
Montseny	2	3	-1	2
Parets del Vallès	122	78	44	64
La Roca del Vallès	67	48	19	46
Sant Antoni de Vilamajor	17	20	-3	9
Sant Celoni	136	94	42	57
Sant Esteve de Palautordera	10	8	2	3
Sant Feliu de Codines	45	31	14	27
Sant Fost de Campsentelles	46	33	13	21
Sant Pere de Vilamajor	4	8	-4	8
Sant Quirze Safaja	1	4	-3	1
Santa Eulàlia de Ronçana	19	23	-4	23
Santa Maria de Martorelles	3	3	0	2
Santa Maria de Palautordera	42	40	2	25
Tagamanent	0	2	-2	0
Vallgorguina	6	8	-2	4
Vallromanes	8	2	6	8
Vilalba Sasserra	4	3	1	4
Vilanova del Vallès	15	8	7	11
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	2.649	1.723	926	1.499
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	39.133	35.261	3.872	22.159
TOTAL CATALUNYA	56.161	52.111	4.050	31.088

Font: *Estadística comarcal i municipal, 1992*, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 6. Moviment migratori de la població de la comarca del Vallès Oriental, 1990

Municipi	Resta de la comarca	Resta de Catalunya	Resta d'Espanya	Total
Aiguafreda	9	16	8	33
L'Ametlla del Vallès	37	225	-18	244
Bigues i Riells	57	140	-19	178
Caldes de Montbui	-4	153	32	181
Campins	-3	7	0	4
Canovelles	24	11	82	117
Cànoves i Samalús	14	82	2	98
Cardedeu	15	121	15	151
Castellcir	5	-2	-4	-1
Castellterçol	1	-4	-8	-11
Fogars de Montclús	-2	1	-3	-4
Les Franqueses del Vallès	28	59	26	113
La Garriga	67	47	-1	113
Granera	-1	-3	0	-4
Granollers	-321	112	70	-139
Gualba	0	-7	7	0
La Llagosta	-125	-78	-8	-211
Lliçà d'Amunt	87	258	14	359
Lliçà de Vall	79	189	-6	262
Llinars del Vallès	22	107	-3	126
Martorelles	-32	43	-8	3
Mollet del Vallès	-61	383	22	344
Montmany-Figaró	10	4	3	17
Montmeló	-31	58	4	31
Montornès del Vallès	-56	75	51	70
Montseny	6	3	0	9
Parets del Vallès	-19	188	61	230
La Roca del Vallès	75	84	1	160
Sant Antoni de Vilamajor	16	99	18	133
Sant Celoni	-9	49	33	73
Sant Esteve de Palautordera	-6	30	-1	23
Sant Feliu de Codines	-17	76	12	71
Sant Fost de Campsentelles	56	173	-11	218
Sant Pere de Vilamajor	-3	82	0	79
Sant Quirze Safaja	0	8	-4	4
Santa Eulàlia de Ronçana	16	81	7	104
Santa Maria de Martorelles	12	24	-3	33
Santa Maria de Palautordera	11	73	23	107
Tagamanent	-5	1	0	-4
Vallgorguina	10	59	0	69
Vallromanes	7	45	1	53
Vilalba Sasserra	3	0	0	3
Vilanova del Vallès	28	72	0	100
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	-	3.144	395	3.539
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	-	-	-495	-
TOTAL CATALUNYA	-	-	2.255	2.255

Font: *Estadística comarcal i municipal, 1991*, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 7. Cens d'habitatges, 1991

Municipi	Habitatges familiars			Percentatges principals	Establiments col·lectius
	Principals	Altres	Total		
Aiguafreda	629	459	1.088	57,8	4
L'Ametlla del Vallès	992	1.077	2.069	47,9	5
Bigues i Riells	819	1.754	2.573	31,8	0
Caldes de Montbui	3.399	1.538	4.937	68,8	13
Campins	59	144	203	29,1	1
Canovelles	3.830	527	4.357	87,9	4
Cànoves i Samalús	318	709	1.027	31,0	0
Cardedeu	2.493	576	3.069	81,2	4
Castellcir	69	234	303	22,8	0
Castellterçol	578	760	1.338	43,2	1
Fogars de Montclús	74	92	166	44,6	0
Les Franqueses del Vallès	2.973	741	3.714	80,0	1
La Garriga	2.939	836	3.775	77,9	5
Granera	20	86	106	18,9	0
Granollers	15.640	2.530	18.170	86,1	14
Gualba	202	363	565	35,8	0
La Llagosta	3.083	820	3.903	79,0	0
Lliçà d'Amunt	1.527	2.234	3.761	40,6	3
Lliçà de Vall	940	766	1.706	55,1	2
Llinars del Vallès	1.665	844	2.509	66,4	2
Martorelles	1.470	418	1.888	77,9	0
Mollet del Vallès	11.582	1.585	13.167	88,0	7
Montmany-Figaró	208	257	465	44,7	1
Montmeló	2.202	343	2.545	86,5	1
Montornès del Vallès	3.165	904	4.069	77,8	2
Montseny	79	106	185	42,7	0
Parets del Vallès	3.229	1.046	4.275	75,5	4
La Roca del Vallès	1.730	529	2.259	76,6	4
Sant Antoni de Vilamajor	669	838	1.507	44,4	1
Sant Celoni	3.497	626	4.123	84,8	1
Sant Esteve de Palautordera	355	345	700	50,7	0
Sant Feliu de Codines	1.170	1.172	2.342	50,0	1
Sant Fost de Campsentelles	1.430	891	2.321	61,6	1
Sant Pere de Vilamajor	344	1.083	1.427	24,1	0
Sant Quirze Safaja	67	287	354	18,9	1
Santa Eulàlia de Ronçana	896	1.284	2.180	41,1	1
Santa Maria de Martorelles	149	143	292	51,0	0
Santa Maria de Palautordera	1.476	1.009	2.485	59,4	0
Tagamanent	51	67	118	43,2	0
Vallgorguina	237	711	948	25,0	0
Vallromanes	220	351	571	38,5	0
Vilalba Sasserra	89	70	159	56,0	0
Vilanova del Vallès	437	666	1.103	39,6	2
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	77.001	31.821	108.822	70,8	86
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	1.379.375	344.996	1.724.371	80,0	1.658
TOTAL CATALUNYA	1.939.044	806.509	2.745.553	70,6	3.306

Font: *Estadística comarcal i municipal, 1991*, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 8. Població activa a la comarca del Vallès Oriental. Població resident, 1991

Municipi	Població de 16 anys i més	Actius			Taxa d'activitat	Taxa d'ocupació*	Taxa d'atur
		Ocupats	Desocupats	Total			
Aiguafreda	1.677	835	79	914	54,5	49,8	8,6
L'Ametlla del Vallès	2.587	1.336	139	1.475	57,0	51,6	9,4
Bigues i Riells	2.219	1.154	112	1.266	57,1	52,0	8,9
Caldes de Montbui	9.006	4.433	593	5.026	55,8	49,2	11,8
Campins	163	72	9	81	49,7	44,2	11,1
Canovelles	10.023	5.215	800	6.015	60,0	52,0	13,3
Canoves i Samalús	848	397	47	444	52,4	46,8	10,6
Cardedeu	7.090	3.588	373	3.961	55,9	50,6	9,4
Castellcir	204	111	11	122	59,8	54,4	9,0
Castellterçol	1.599	722	129	851	53,2	45,2	15,2
Fogars de Montclús	209	103	9	112	53,6	49,3	8,0
Les Franqueses del Vallès	7.850	4.009	461	4.470	56,9	51,1	10,3
La Garriga	7.489	3.824	359	4.183	55,9	51,1	8,6
Granera	53	24	3	27	50,9	45,3	11,1
Granollers	40.282	20.487	2.845	23.332	57,9	50,9	12,2
Gualba	513	228	17	245	47,8	44,4	6,9
La Llagosta	8.784	4.132	785	4.917	56,0	47,0	16,0
Lliçà d'Amunt	4.298	2.131	269	2.400	55,8	49,6	11,2
Lliçà de Vall	2.610	1.403	190	1.593	61,0	53,8	11,9
Llinars del Vallès	4.332	2.254	244	2.498	57,7	52,0	9,8
Martorelles	3.754	1.848	250	2.098	55,9	49,2	11,9
Mollet del Vallès	31.174	15.077	3.140	18.217	58,4	48,4	17,2
Montmany-Figaro	523	244	25	269	51,4	46,7	9,3
Montmeló	5.756	2.832	446	3.278	56,9	49,2	13,6
Montornès del Vallès	8.275	4.262	866	5.128	62,0	51,5	16,9
Montseny	231	120	15	135	58,4	52,0	11,1
Parets del Vallès	8.417	4.440	645	5.085	60,4	52,8	12,7
La Roca del Vallès	4.550	2.427	329	2.756	60,6	53,3	11,9
Sant Antoni de Vilamajor	1.760	865	109	974	55,3	49,2	11,2
Sant Celoni	9.484	4.839	653	5.492	57,9	51,0	11,9
Sant Esteve de Palautordera	907	455	48	503	55,5	50,2	9,5
Sant Feliu de Codines	2.987	1.389	203	1.592	53,3	46,5	12,8
Sant Fost de Campsentelles	3.805	1.843	269	2.112	55,5	48,4	12,7
Sant Pere de Vilamajor	977	454	47	501	51,3	46,5	9,4
Sant Quirze Safaja	199	111	12	123	61,8	55,8	9,8
Santa Eulàlia de Ronçana	2.438	1.186	140	1.326	54,4	48,7	10,6
Santa Maria de Martorelles	381	195	19	214	56,2	51,2	8,9
Santa Maria de Palautordera	3.921	2.018	259	2.277	58,1	51,5	11,4
Tagamanent	137	59	12	71	51,8	43,1	16,9
Vallgorguina	610	287	35	322	52,8	47,1	10,9
Vallromanes	525	272	28	300	57,1	51,8	9,3
Vilalba Sasserra	231	138	3	141	61,0	59,7	2,1
Vilanova del Vallès	1.188	644	61	705	59,3	54,2	8,7
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	204.066	102.463	15.088	117.551	57,6	50,2	12,8
TOTAL REGIÓ							
METROPOLITANA	3.437.005	1.579.805	287.318	1.867.123	54,3	46,0	15,4
TOTAL CATALUNYA	4.878.415	2.255.430	372.957	2.628.387	53,9	46,2	14,2

* Sobre la població de 16 anys i més.

Font: *Estadística comarcal i municipal*, 1992. Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 9. Població ocupada per sectors. Persones que treballen al municipi, 1991

Municipi	Agricultura, ramaderia i pesca	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Aiguafreda	18	511	149	209	887
L'Ametlla del Vallès	47	616	154	535	1.352
Bigues i Riells	81	405	131	304	921
Caldes de Montbui	168	1.905	383	1.483	3.939
Campins	10	6	3	17	36
Canovelles	60	1.758	305	1.170	3.293
Cànoves i Samalús	46	27	36	49	158
Cardedeu	149	1.905	382	1.070	3.506
Castellcir	26	16	16	16	74
Castellterçol	58	207	127	197	589
Fogars de Montclús	24	12	2	42	80
Les Franqueses del Vallès	175	2.469	362	1.014	4.020
La Garriga	52	2.249	383	1.386	4.070
Granera	5	1	0	2	8
Granollers	250	11.017	1.702	12.146	25.115
Gualba	24	92	19	57	192
La Llagosta	11	2.292	177	1.326	3.806
Lliçà d'Amunt	68	1.093	184	530	1.875
Lliçà de Vall	45	3.526	203	1.024	4.798
Llinars del Vallès	82	984	260	654	1.980
Martorelles	18	2.895	154	605	3.672
Mollet del Vallès	56	5.085	805	5.553	11.499
Montmany-Figaró	6	69	52	48	175
Montmeló	19	1.783	195	766	2.763
Montornès del Vallès	65	3.560	311	2.225	6.161
Montseny	36	12	34	51	133
Parets del Vallès	67	5.374	416	2.213	8.070
La Roca del Vallès	100	1.406	258	836	2.600
Sant Antoni de Vilamajor	87	351	83	229	750
Sant Celoni	107	2.766	495	1.672	5.040
Sant Esteve de Palautordera	39	73	46	87	245
Sant Feliu de Codines	57	258	147	466	928
Sant Fost de Campsentelles	15	1.024	152	450	1.641
Sant Pere de Vilamajor	54	172	42	60	328
Sant Quirze Safaja	17	17	0	52	86
Santa Eulàlia de Ronçana	84	284	114	360	842
Santa Maria de Martorelles	3	39	13	33	88
Santa Maria de Palautordera	73	966	187	441	1.667
Tagamanent	5	21	38	12	76
Vallgorguina	24	144	29	90	287
Vallromanes	12	22	40	128	202
Vilalba Sasserra	16	41	16	48	121
Vilanova del Vallès	58	300	70	259	687
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	2.417	57.753	8.675	39.915	108.760
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	15.679	594.893	114.845	861.970	1.587.387
TOTAL CATALUNYA	82.648	813.386	184.784	1.165.727	2.246.545

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 10. Població ocupada per sectors. Persones que treballen al municipi, 1991.
Percentatges

Municipi	Agricultura, ramaderia i pesca	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Aiguafreda	2,0	57,6	16,8	23,6	100,0
L'Ametlla del Vallès	3,5	45,6	11,4	39,6	100,0
Bigues i Riells	8,8	44,0	14,2	33,0	100,0
Caldes de Montbui	4,3	48,4	9,7	37,6	100,0
Campins	27,8	16,7	8,3	47,2	100,0
Canovelles	1,8	53,4	9,3	35,5	100,0
Cànoves i Samalús	29,1	17,1	22,8	31,0	100,0
Cardedeu	4,2	54,3	10,9	30,5	100,0
Castellcir	35,1	21,6	21,6	21,6	100,0
Castellterçol	9,8	35,1	21,6	33,4	100,0
Fogars de Montclús	30,0	15,0	2,5	52,5	100,0
Les Franqueses del Vallès	4,4	61,4	9,0	25,2	100,0
La Garriga	1,3	55,3	9,4	34,1	100,0
Granera	62,5	12,5	0,0	25,0	100,0
Granollers	1,0	43,9	6,8	48,4	100,0
Gualba	12,5	47,9	9,9	29,7	100,0
La Llagosta	0,3	60,2	4,7	34,8	100,0
Lliçà d'Amunt	3,6	58,3	9,8	28,3	100,0
Lliçà de Vall	0,9	73,5	4,2	21,3	100,0
Llinars del Vallès	4,1	49,7	13,1	33,0	100,0
Martorelles	0,5	78,8	4,2	16,5	100,0
Mollet del Vallès	0,5	44,2	7,0	48,3	100,0
Montmany-Figaró	3,4	39,4	29,7	27,4	100,0
Montmeló	0,7	64,5	7,1	27,7	100,0
Montornès del Vallès	1,1	57,8	5,0	36,1	100,0
Montseny	27,1	9,0	25,6	38,3	100,0
Parets del Vallès	0,8	66,6	5,2	27,4	100,0
La Roca del Vallès	3,8	54,1	9,9	32,2	100,0
Sant Antoni de Vilamajor	11,6	46,8	11,1	30,5	100,0
Sant Celoni	2,1	54,9	9,8	33,2	100,0
Sant Esteve de Palautordera	15,9	29,8	18,8	35,5	100,0
Sant Feliu de Codines	6,1	27,8	15,8	50,2	100,0
Sant Fost de Campsentelles	0,9	62,4	9,3	27,4	100,0
Sant Pere de Vilamajor	16,5	52,4	12,8	18,3	100,0
Sant Quirze Safaja	19,8	19,8	0,0	60,5	100,0
Santa Eulàlia de Ronçana	10,0	33,7	13,5	42,8	100,0
Santa Maria de Martorelles	3,4	44,3	14,8	37,5	100,0
Santa Maria de Palautordera	4,4	57,9	11,2	26,5	100,0
Tagamanent	6,6	27,6	50,0	15,8	100,0
Vallgorguina	8,4	50,2	10,1	31,4	100,0
Vallromanes	5,9	10,9	19,8	63,4	100,0
Vilalba Sasserra	13,2	33,9	13,2	39,7	100,0
Vilanova del Vallès	8,4	43,7	10,2	37,7	100,0
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	2,2	53,1	8,0	36,7	100,0
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	1,0	37,5	7,2	54,3	100,0
TOTAL CATALUNYA	3,7	36,2	8,2	51,9	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 11. Població ocupada per sectors, 1991. Persones que treballen al municipi-persones residents al municipi

Municipi	Agricultura, ramaderia i pesca	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Aiguafreda	6	58	44	-56	52
L'Ametlla del Vallès	-9	182	14	-171	16
Bigues i Riells	-7	-48	-8	-170	-233
Caldes de Montbui	0	-201	-88	-205	-494
Campins	1	-15	-4	-18	-36
Canovelles	-13	-993	-363	-553	-1.922
Cànoves i Samalús	3	-99	-13	-130	-239
Cardedeu	8	165	54	-309	-82
Castellcir	-3	-13	-1	-20	-37
Castellterçol	-1	-39	-11	-82	-133
Fogars de Montclús	-4	-11	-1	-7	-23
Les Franqueses del Vallès	-6	485	-50	-418	11
La Garriga	-6	356	47	-151	246
Granera	-1	-3	-1	-11	-16
Granollers	29	1.455	336	2.808	4.628
Gualba	9	-26	8	-27	-36
La Llagosta	-17	-88	-114	-107	-326
Lliçà d'Amunt	-1	154	-31	-378	-256
Lliçà de Vall	9	2.815	130	441	3.395
Llinars del Vallès	-28	24	-97	-173	-274
Martorelles	1	1.840	12	-29	1.824
Mollet del Vallès	-18	-3.352	-249	41	-3.578
Montmany-Figaró	0	-25	2	-46	-69
Montmeló	-3	73	-1	-138	-69
Montornès del Vallès	5	1.157	-4	741	1.899
Montseny	6	-1	14	-6	13
Parets del Vallès	18	2.785	136	691	3.630
La Roca del Vallès	11	286	20	-144	173
Sant Antoni de Vilamajor	2	-6	-16	-95	-115
Sant Celoni	-10	39	11	161	201
Sant Esteve de Palautordera	-2	-93	-8	-107	-210
Sant Feliu de Codines	-9	-209	-23	-220	-461
Sant Fost de Campsentelles	-3	107	24	-330	-202
Sant Pere de Vilamajor	-9	22	-10	-129	-126
Sant Quirze Safaja	1	-7	-1	-18	-25
Santa Eulàlia de Ronçana	2	-186	7	-167	-344
Santa Maria de Martorelles	-2	-63	-2	-40	-107
Santa Maria de Palautordera	-5	-125	-57	-164	-351
Tagamanent	0	-1	30	-12	17
Vallgorguina	-8	38	9	-39	0
Vallromanes	-3	-50	3	-20	-70
Vilalba Sasserra	-4	-1	-1	-11	-17
Vilanova del Vallès	4	100	21	-82	43
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	-57	6.486	-232	100	6.297

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 12. Ocupació laboral per sectors d'activitat, 1991. Persones que treballen a la comarca del Vallès Oriental

Sector d'activitat	Ocupació	Percentatge
Agricultura i ramaderia	2.388	2,2
Pesca i piscicultura	29	0,0
Extracció i preparació de combustibles sòlids, petroli, gas natural i minerals radiactius	96	0,1
Electricitat, gas i aigua	769	0,7
Extracció de minerals i la seva transformació	2.415	2,2
Indústria química	7.924	7,3
Metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i instruments de precisió	16.648	15,3
Material de transport	3.792	3,5
Alimentació, begudes i tabac	6.040	5,6
Tèxtil, confecció i cuir	9.622	8,8
Fusta, suro i fabricació de mobles de fusta	3.664	3,4
Paper, arts gràfiques i edició	2.625	2,4
Cautxú i matèries plàstiques. Altres indústries manufactureres	4.158	3,8
Construcció	8.675	8,0
Comerç i reparacions	13.268	12,2
Restaurants, cafès i hostaleria	3.340	3,1
Transports i activitats annexes	4.603	4,2
Comunicacions	624	0,6
Institucions financeres, assegurances i activitats immobiliàries	2.050	1,9
Serveis prestats a les empreses. Lloguer de béns mobles i immobles	2.361	2,2
Administració pública. Defensa nacional i Seguretat Social	2.934	2,7
Educació, investigació i serveis culturals	4.887	4,5
Sanitat i assistència social	2.620	2,4
Altres serveis	3.228	3,0
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	108.760	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 13. Atur registrat a la comarca del Vallès Oriental per sectors d'activitat, març 1992

Sector d'activitat	Aturats	Percentatge
Agricultura i ramaderia	66	0,5
Pesca i piscicultura	0	0,0
Extracció i preparació de combustibles sòlids, petroli, gas natural i minerals radiactius	5	0,0
Electricitat, gas i aigua	35	0,3
Extracció de minerals i la seva transformació	180	1,5
Indústria química	820	6,7
Metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i instruments de precisió	1.794	14,6
Material de transport	146	1,2
Alimentació, begudes i tabac	800	6,5
Tèxtil, confecció i cuir	2.230	18,2
Fusta, suro i fabricació de mobles de fusta	258	2,1
Paper, arts gràfiques i edició	300	2,4
Cautxú i matèries plàstiques. Altres indústries manufactureres	746	6,1
Construcció	865	7,1
Comerç i reparacions	1.085	8,9
Restaurants, cafès i hostaleria	411	3,4
Transports i activitats annexes	184	1,5
Comunicacions	29	0,2
Institucions financeres, assegurances i activitats immobiliàries	75	0,6
Serveis prestats a les empreses. Lloguer de béns mobles i immobles	358	2,9
Administració pública. Defensa nacional i Seguretat Social	500	4,1
Educació, investigació i serveis culturals	238	1,9
Sanitat i assistència social	223	1,8
Altres serveis	199	1,6
Busca primera feina	706	5,8
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	12.253	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per l'Inem.

Taula 14. Evolució del nombre de treballadors inscrits a l'INSS per sectors d'activitat a les empreses de la comarca del Vallès Oriental, 1986-1992

Sector d'activitat	1986	1992	Diferència 1986-1992	Percentatge diferència 1986-1992
Agricultura i ramaderia	-	-	-	-
Pesca i piscicultura	-	-	-	-
Extracció i preparació de combustibles sòlids, petroli, gas natural i minerals radiactius	44	72	28	64
Electricitat, gas i aigua	175	283	108	62
Extracció de minerals i la seva transformació	1.957	2.323	366	19
Indústria química	4.344	4.821	477	11
Metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i instruments de precisió	10.052	11.699	1.647	16
Material de transport	1.162	1.687	525	45
Alimentació, begudes i tabac	3.743	4.001	258	7
Tèxtil, confecció i cuir	7.164	5.163	-2.001	-28
Fusta, suro i fabricació de mobles de fusta	2.126	2.828	702	33
Paper, arts gràfiques i edició	1.682	1.999	317	19
Cautxú i matèries plàstiques. Altres indústries manufactureres	3.308	3.517	209	6
Construcció	3.042	5.522	2.480	82
Comerç i reparacions	5.887	10.998	5.111	87
Restaurants, cafès i hostaleria	1.038	2.073	1.035	100
Transports i activitats annexes	1.029	2.219	1.190	116
Comunicacions	0	11	11	0
Institucions financeres, assegurances i activitats immobiliàries	439	897	458	104
Serveis prestats a les empreses. Lloguer de béns mobles i immobles	493	1.614	1.121	227
Administració pública. Defensa nacional i Seguretat Social	777	1.535	758	98
Educació, investigació i serveis culturals	1.356	2.517	1.161	86
Sanitat i assistència social	1.000	2.812	1.812	181
Altres serveis	505	1.096	591	117
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	51.323	69.687	18.364	36

Font: Elaboració pròpia a partir de dades facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 15. Evolució de les inversions industrials realitzades a la comarca del Vallès Oriental per sectors d'activitat, 1985-1990*

Sector d'activitat	1985	1986	1987	1988	1989	1990	Total	Percentatge sector
Agricultura, ramaderia i pesca	-	-	0,1	-	-	-	0,1	0,0
Indústries extractives	-	6,7	13,2	11,4	1,4	66,4	99,1	0,3
Indústries d'alimentació, begudes i tabac	266,8	169,4	55,8	544,6	126,4	401,7	1.564,7	5,5
Indústries tèxtils	586,5	1.102,8	799,0	349,5	119,9	324,9	3.282,6	11,5
Indústries de la pell i confecció	78,2	60,8	36,3	146,3	57,6	39,4	418,6	1,5
Indústries de la fusta, suro i mobles	64,7	146,2	84,1	131,4	205,9	227,5	859,8	3,0
Indústries del paper i arts gràfiques	415,9	111,7	392,3	1.407,2	253,7	986,2	3.567,0	12,5
Indústries químiques	1.060,9	663,0	959,7	1.791,7	864,5	1.466,4	6.806,2	23,8
Indústries de materials de la construcció	37,8	52,7	80,1	80,8	93,2	56,2	400,8	1,4
Indústries siderometal·lúrgiques	1.146,3	1.788,7	1.096,9	1.608,5	1.237,1	2.109,3	8.986,8	31,5
Altres indústries manufactureres	3,4	150,3	48,0	3,2	5,0	353,9	563,8	2,0
Indústries de la construcció	124,1	371,5	124,2	89,7	202,2	-	911,7	3,2
Indústries energètiques i aigua	138,5	-	53,1	100,2	119,6	14,5	425,9	1,5
Comerç al major	-	-	-	-	-	-	-	-
Comerç al detall	7,6	1,0	6,5	5,0	0,9	-	21,0	0,1
Recuperació de productes, intermediaris i reparacions	121,2	134,4	56,0	125,3	112,5	-	549,4	1,9
Hostaleria i turisme	-	-	-	-	-	-	-	-
Transports i comunicacions	1,2	-	15,5	-	-	-	16,7	0,1
Financeres, asseguradores, serveis a empreses i lloguers	-	11,4	-	-	4,6	-	16,0	0,1
Administració, educació, sanitat i altres serveis	20,1	22,9	-	5,7	-	-	48,7	0,2
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	4.073,2	4.793,5	3.820,7	6.400,5	3.404,5	6.046,4	28.538,8	100,0

* Incloues tant les noves inversions com les ampliacions.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades sobre inversions industrials facilitades per la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

Taula 16. Evolució dels llocs de treball creats per les inversions industrials realitzades a la comarca del Vallès Oriental per sectors d'activitat, 1985-1990* (en milions de pessetes)

Sector d'activitat	1985	1986	1987	1988	1989	1990	Total	Percentatge sector
Agricultura, ramaderia i pesca	—	—	2	—	—	—	2	0,0
Indústries extractives	—	3	5	5	3	9	25	0,2
Indústries d'alimentació, begudes i tabac	58	43	19	128	78	126	452	4,2
Indústries tèxtils	140	185	119	284	15	36	779	7,3
Indústries de la pell i confecció	98	68	50	98	47	36	397	3,7
Indústries de la fusta, suro i mobles	104	95	44	94	131	106	574	5,4
Indústries del paper i arts gràfiques	75	46	56	194	67	108	546	5,1
Indústries químiques	409	202	286	366	220	329	1.812	17,0
Indústries de materials de la construcció	50	60	41	42	57	31	281	2,6
Indústries siderometal·lúrgiques	484	703	739	629	721	716	3.992	37,4
Altres indústries manufactureres	5	94	77	4	—	2	182	1,7
Indústries de la construcció	137	172	219	265	249	—	1.042	9,7
Indústries energètiques i aigua	23	—	6	8	11	6	54	0,5
Comerç al major	—	—	—	—	—	—	—	—
Comerç al detall	3	4	24	1	—	—	32	0,3
Recuperació de productes, intermediaris i reparacions	116	79	43	103	119	—	460	4,3
Hostaleria i turisme	—	—	—	—	—	—	—	—
Transports i comunicacions	3	—	7	—	—	—	10	0,1
Financeres, asseguradores, serveis a empreses i lloguers	—	2	—	—	12	—	14	0,1
Administració, educació, sanitat i altres serveis	10	14	—	10	—	—	34	0,3
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	1.715	1.770	1.737	2.231	1.730	1.505	10.688	100,0

* Incloues tant les noves inversions com les ampliacions.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades sobre inversions industrials facilitades per la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

Taula 17. Consum d'energia dels municipis del Vallès Oriental i distribució percentual per sectors, 1989

Municipi	Total (MWh)	Distribució percentual per sectors				
		Primari	Indústria	Serveis	Domèstic	No hi consta
Aiguafreda	9.701	0,00	62,86	9,86	23,08	4,19
L'Ametlla del Vallès	14.382	3,37	23,63	20,27	43,98	8,75
Bigues i Riells	8.462	1,48	33,51	20,10	44,76	0,15
Caldes de Montbui	69.738	0,00	58,60	18,61	22,51	0,27
Campins	700	1,23	1,41	51,98	45,37	0,00
Canovelles	39.386	0,13	61,66	12,81	24,96	0,43
Cànoves i Samalús	2.059	2,53	7,35	22,67	67,43	0,02
Cardedeu	34.119	0,56	36,35	12,77	27,10	23,21
Castellcir	742	15,78	3,08	25,46	55,67	0,00
Castellterçol	5.170	0,94	39,20	20,07	39,44	0,36
Fogars de Montclús	1.699	1,04	0,17	78,26	20,53	0,00
Les Franqueses del Vallès	68.627	0,50	50,42	15,58	13,12	20,37
La Garriga	45.592	0,01	54,99	11,21	24,63	9,17
Granera	84	0,13	0,00	36,45	63,43	0,00
Granollers	220.979	0,43	53,02	21,29	22,20	3,07
Gualba	9.939	0,21	79,69	11,31	8,79	0,00
La Llagosta	34.478	0,01	52,02	16,46	21,48	10,03
Lliçà d'Amunt	21.549	2,39	54,19	10,64	32,33	0,45
Lliçà de Vall	67.818	0,01	89,23	5,68	4,75	0,33
Llinars del Vallès	30.313	0,44	55,65	9,90	16,63	17,39
Martorelles	48.968	0,08	79,46	12,87	7,51	0,08
Mollet del Vallès	107.095	0,02	52,42	20,07	24,60	2,89
Montmany-Figaró	1.596	0,01	11,13	23,39	47,07	18,41
Montmeló	18.738	0,01	58,28	18,25	22,84	0,62
Montornès del Vallès	115.678	0,01	79,57	8,00	6,29	6,13
Montseny	470	1,72	2,69	46,21	49,37	0,00
Parets del Vallès	159.720	0,04	89,08	5,52	5,28	0,08
La Roca del Vallès	35.634	0,91	72,16	10,23	15,86	0,83
Sant Antoni de Vilamajor	6.211	4,43	24,24	23,16	48,17	0,00
Sant Celoni	74.105	0,12	77,23	9,45	13,19	0,00
Sant Esteve de Palautordera	3.065	1,72	43,31	13,92	41,05	0,00
Sant Feliu de Codines	8.261	2,76	9,83	34,87	48,75	3,80
Sant Fost de Campsentelles	22.273	0,15	70,50	11,81	17,48	0,06
Sant Pere de Vilamajor	6.775	7,88	46,22	13,32	32,58	0,00
Sant Quirze Safaja	1.399	1,23	23,93	26,91	47,93	0,00
Santa Eulàlia de Ronçana	8.179	1,43	15,67	22,35	57,21	3,34
Santa Maria de Martorelles	1.038	3,43	9,20	36,95	50,42	0,00
Santa Maria de Palautordera	21.307	0,87	45,55	32,03	21,56	0,00
Tagamanent	506	0,00	24,80	26,03	49,17	0,00
Vallgorguina	2.664	4,12	17,47	25,64	52,77	0,00
Vallromanes	2.326	0,46	5,20	46,38	47,96	0,00
Vilalba Sasserra	876	1,00	5,56	61,04	32,39	0,00
Vilanova del Vallès	9.750	2,10	62,45	10,22	25,24	0,00
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	1.342.171	0,41	63,18	14,29	17,98	4,14
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	14.007.015	0,27	47,90	26,73	22,62	2,48
TOTAL CATALUNYA	23.807.462	0,86	53,51	23,12	20,60	1,90

Font: Estadística comarcal i municipal, 1991, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.

Taula 18. Altres indicadors d'activitat dels municipis del Vallès Oriental, 1990

Municipi	Línies telefòniques		Nombre d'oficines	
	Particulars	Comercials	Bancs	Caixes
Aiguafreda	647	194	5	2
L'Ametlla del Vallès	1.370	409	1	2
Bigues i Riells	1.423	247	0	2
Caldes de Montbui	3.013	1.008	6	5
Campins	96	16	0	0
Canovelles	2.871	1.052	7	4
Cànoves i Samalús	500	51	0	0
Cardedeu	2.465	846	9	6
Castellcir	78	16	0	0
Castellterçol	592	181	1	1
Fogars de Montclús	57	37	0	0
Les Franqueses del Vallès	2.381	874	5	6
La Garriga	2.646	1.023	9	6
Granera	9	1	0	0
Granollers	13.380	6.820	36	33
Gualba	224	56	0	1
La Llagosta	2.832	896	8	5
Lliçà d'Amunt	1.975	379	2	1
Lliçà de Vall	989	1.101	1	1
Llinars del Vallès	1.487	423	4	4
Martorelles	1.202	496	2	2
Mollet del Vallès	9.322	2.887	18	18
Montmany-Figaró	223	73	0	1
Montmeló	1.627	524	2	4
Montornès del Vallès	2.609	942	4	7
Montseny	57	38	0	0
Parets del Vallès	2.922	1.494	9	8
La Roca del Vallès	1.394	468	4	4
Sant Antoni de Vilamajor	936	155	2	2
Sant Celoni	2.968	1.133	8	10
Sant Esteve de Palautordera	314	83	1	1
Sant Feliu de Codines	1.257	339	2	3
Sant Fost de Campsentelles	1.444	334	0	1
Sant Pere de Vilamajor	769	75	0	1
Sant Quirze Safaja	183	33	0	0
Santa Eulàlia de Ronçana	1.365	218	1	2
Santa Maria de Martorelles	141	28	0	0
Santa Maria de Palautordera	1.196	315	1	3
Tagamanent	66	13	0	0
Vallgorguina	274	61	0	1
Vallromanes	355	57	0	1
Vilalba Sasserra	84	27	0	0
Vilanova del Vallès	576	180	1	1
TOTAL VALLÈS ORIENTAL	70.319	25.603	149	149
TOTAL REGIÓ METROPOLITANA	1.312.267	510.574	2.433	2.461
TOTAL CATALUNYA	1.792.734	702.148	3.753	3.960

Font: Estadística comarcal i municipal, 1991, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estadística de Catalunya.